

Tisdagen den 12 december

Kl. 10.30

Tisdagen den

12 december 1972

Avtal med EEC,

m. m.

§ 1 Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

§ 2 Meddelande ang. höstsessionens avslutning

Herr TALMANNEN yttrade:

Svaren på den till kammarens ledamöter riktade förfrågan angående deltagande i debatten om regional utveckling m. m. har givits vid handen att den sammanlagda debatttiden kommer att uppgå till omkring 25 timmar. Det blir därför nödvändigt att hålla långa kvällsplena både fredagen den 15 och lördagen den 16 december. Med ändring av tidigare planer börjar sammanträdena dessa dagar redan kl. 9.00. Om debatten inte kan slutföras på lördag, fortsättes den tisdagen den 19 december kl. 11.00.

§ 3 Herr talmannen meddelade att fru Lewén-Eliasson denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 4 Föredrogs, men bordlades åter finansutskottets betänkanden nr 39–41, justitiekammarens betänkande nr 30 och lagutskottets betänkande nr 26.

§ 5 Avtal med EEC, m. m.

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande nr 20 med anledning av propositionen 1972:135 angående avtal med de europeiska gemenskaperna m. m. jämte motioner och

skatteutskottets betänkande nr 64 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:143 med förslag till förordning om ändring i tulltaxeringsförordningen (1960:391), m. m. jämte motion.

Herr TALMANNEN anförde:

Utrikesutskottets betänkande nr 20 och skatteutskottets betänkande nr 64 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden framställs under den gemensamma överläggningen.

Utrikesutskottets betänkande nr 20

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1972:135, dagtecknad den 3 november 1972, under åberopande av utdrag av stadsrådsprotokollet över handelsärenden, föreslagit riksdagen att

1. godkänna avtalet mellan Sverige och den europeiska ekonomiska

gemenskapen med därtill hörande skriftväxlingar m. m. enligt de till statsrådsprotokollet i detta ärende fogade bilagorna 1 och 2,

2. godkänna avtalet mellan Sverige samt den europeiska kol- och stålgemenskapens medlemsstater och den europeiska kol- och stålgemenskapen med därtill hörande skriftväxlingar m. m. enligt de till statsrådsprotokollet i detta ärende fogade bilagorna 3 och 4,

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna sådana ändringar i förenämnda avtal med tillhörande skriftväxlingar som framdeles kunde komma att beslutas, i den mån de inte angick fråga som riksdagen skulle avgöra ensam eller med Kungl. Maj:t,

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna sådana ändringar i EFTA-konventionen jämte tillämpnings- och tolkningsreglerna som föranleddes av att Danmark och Storbritannien lämnade EFTA eller föranleddes av förenämnda avtal,

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna dels sådana överenskommelser som kunde komma att träffas mellan kvarvarande och utträdande EFTA-länder om fortsatt samarbete av samma karaktär som EFTA-samarbetet, dels sådana överenskommelser som kvarvarande EFTA-länder kunde komma att träffa om att inbördes tillämpa prisregler motsvarande dem som fanns i det under 2 angivna avtalet,

6. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden,

7. anta förslaget till lag om prisbestämmelser för järn- och stålmarknaden (CECA-lag).

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1972:438 av herr Bohman m. fl. (m), såvitt gällde punkten 1 i hemställan, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade att Kungl. Maj:t, så snart förutsättningar därför förelåg, borde vidta åtgärder för att utveckla och fördjupa det avtal som nu förutsågs bli träffat med EEC, allt i enlighet med de riktlinjer som angavs i motion nr 294,

1972:1908 av herr förste vice talmannen Bengtson (c) och fru Fränkel (fp) vari hemställdes att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 135 angående avtal med den europeiska ekonomiska gemenskapen m. m. uttalade sig för åtgärder som skyddade svensk sjöfart mot flaggdiskriminering i enlighet med vad i motionen anförts,

1972:1909 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen – med bifall till Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av föreliggande avtal med de europeiska gemenskaperna – skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala

1. att varje tillfälle till nya förhandlingsinitiativ borde utnyttjas för överläggningar med gemenskaperna om en utveckling av samarbetet i det slutliga syftet att – med de arrangemang som ett fullföljande av vår alliansfria utrikespolitik kunde kräva – uppnå svenskt medlemskap,

2. att – med hänsyn till de svårigheter det svenska jordbruket nu kom att ställas inför – förhandlingar snarast möjligt borde upptas med såväl

det utvidgade EEC som kvarvarande EFTA-länder i syfte att åtminstone bibehålla den hittillsvarande exporten av svenska jordbruksprodukter,

1972:1910 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställdts

A. att riksdagen skulle godkänna avtalen mellan Sverige och den europeiska gemenskapen respektive mellan Sverige och den europeiska kol- och stålgemenskapens medlemsstater och den europeiska kol- och stålgemenskapen samt bifalla de följdförslag som departementschefen underställt riksdagen i anledning därav,

B. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde

1. att de diskussioner Sverige tagit upp både med EEC och EFTA-staterna i syfte att snarast uppnå förenklingar och förbättringar av det i avtalet intagna ursprungsregelsystemet skulle bedrivas med stor skyndsamt,

2. att speciell vikt lades vid att Sverige genom direkt kontakt med EEC borde söka finna praktiska former för en svensk medverkan i samarbetet inom EEC även på områden som ej täcktes av de nu föreliggande avtalen,

3. att inom regering och förvaltning ett förberedelsearbete för utvidgning av de nu träffade avtalen med EEC snarast påbörjades för att Sverige vid lämpligt tillfälle skulle kunna begära nya förhandlingar med EEC beträffande anslutningsform respektive sådan utveckling av samarbetet, som skulle säkerställa en avtalsreglerad harmonisering av konkurrensvillkor och konkurrensförutsättningar och som skulle garantera att vårt förhandlingsmål om omfattande, nära och varaktiga relationer med EEC uppnåddes, allt under förutsättning av oförändrad svensk neutralitetspolitik,

1972:1911 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdts

i första hand

att riksdagen skulle besluta att de i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna avtalen med EEC och Europeiska kol- och stålunionen underställdes folkets ställningstagande genom allmän folkomröstning, samt att propositionen i övrigt icke föranledde någon riksdagens åtgärd,

i andra hand

därest ovan ställda yrkanden icke skulle vinna riksdagens bifall

att riksdagen skulle avslå Kungl. Maj:ts proposition 1972:135.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1972:135, motionen 1972:1909, såvitt nu var i fråga, och motionen 1972:1910, punkten A, samt med avslag på motionen 1972:1911

a. godkände avtalet mellan Sverige och den europeiska ekonomiska gemenskapen med därtill hörande skriftväxlingar m. m. enligt de till statsrådsprotokollet i detta ärende fogade bilagorna 1 och 2,

b. godkände avtalet mellan Sverige samt den europeiska kol- och stålgemenskapens medlemsstater och den europeiska kol- och stålgemenskapen med därtill hörande skriftväxlingar m. m. enligt de till statsrådsprotokollet i detta ärende fogade bilagorna 3 och 4,

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

c. bemyndigade Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna sådana ändringar i förenämnda avtal med tillhörande skriftväxlingar som framdeles kunde komma att beslutas, i den mån de inte angick fråga som riksdagen skulle avgöra ensam eller med Kungl. Maj:t,

d. bemyndigade Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna sådana ändringar i EFTA-konventionen jämte tillämpnings- och tolkningsreglerna som föranleddes av att Danmark och Storbritannien lämnade EFTA eller föranleddes av förenämnda avtal,

e. bemyndigade Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna dels sådana överenskommelser som kunde komma att träffas mellan kvarvarande och utträdande EFTA-länder om fortsatt samarbete av samma karaktär som EFTA-samarbetet, dels sådana överenskommelser som kvarvarande EFTA-länder kunde komma att träffa om att inbördes tillämpa prisregler motsvarande dem som fanns i det under b angivna avtalet,

f. antog förslaget till lag om ändring i lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden,

g. antog förslaget till lag om prisbestämmelser för järn- och stålmarknaden (CECA-lag),

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:438, punkten 1,

3. att riksdagen ansåg motionen 1972:1908 besvarad med vad utskottet anfört,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1909, punkten 1, angående nya förhandlingsinitiativ i det slutliga syftet att uppnå svenskt medlemskap,

5. att riksdagen ansåg motionen 1972:1909, punkten 2, angående förhandlingar om jordbruksexport, besvarad med vad utskottet anfört,

6. att riksdagen ansåg motionen 1972:1910, punkten B 1, angående systemet för ursprungsregler, besvarad med vad utskottet anfört,

7. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1910, punkten B 2, angående viss svensk medverkan i samarbetet inom EEC,

8. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1910, punkten B 3, angående förberedelsearbete för nya förhandlingar med EEC om anslutningsform m. m.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar Dahlén (fp) och Wirmark (fp), som ansett att utskottet under 5–8 bort hemställa,

5. att riksdagen i anledning av motionerna 1972:1909, punkten 2, och 1972:1910 i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade att -- med hänsyn till de svårigheter det svenska jordbruket och fisket nu kom att ställas inför -- förhandlingar snarast möjligt borde upptas med det utvidgade EEC och fullföljas med kvarvarande EFTA-länder i syfte att åtminstone bibehålla den hittillsvarande exporten av svenska jordbruksprodukter och svensk fisk,

6. att riksdagen med bifall till motionen 1972:1910 hos Kungl. Maj:t begärde att de diskussioner Sverige tagit upp med både EEC och EFTA-staterna i syfte att snarast uppnå förenklingar och förbättringar av ursprungsregelsystemet skulle bedrivas med stor skyndsamhet,

7. att riksdagen med bifall till motionen 1972:1910 hos Kungl. Maj:t begärde att speciell vikt lades vid att Sverige genom direkt kontakt med EEC borde söka finna praktiska former för en svensk medverkan i samarbetet inom EEC även på områden som ej täcktes av de nu föreliggande avtalen,

8. att riksdagen med bifall till motionen 1972:1910 hos Kungl. Maj:t begärde att inom regering och förvaltning ett förberedelsearbete för utvidgning av det nu träffade avtalet med EEC snarast borde påbörjas för att Sverige vid lämpligt tillfälle skulle kunna begära nya förhandlingar med EEC beträffande anslutningsform respektive sådan utveckling av samarbetet, som skulle säkerställa en avtalsreglerad harmonisering av konkurrensvillkor och konkurrensförutsättningar och som skulle garantera att vårt förhandlingsmål om omfattande, nära och varaktiga relationer med EEC uppnåddes, allt under förutsättning av oförändrad svensk neutralitetspolitik,

2. av herrar Bohman (m) och Turesson (m), som ansett att utskottet under 2, 4 och 5 bort hemställa,

2. att riksdagen ansåg motionen 1972:438, punkten 1, besvarad med vad reservanterna anfört,

4. att riksdagen med bifall till motionen 1972:1909, punkten 1, i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade att varje tillfälle till nya förhandlingsinitiativ borde utnyttjas för överläggningar med gemenskaperna om en utveckling av samarbetet i det slutliga syftet att – med de arrangemang som ett fullföljande av vår alliansfria utrikespolitik kunde kräva – uppnå svenskt medlemskap,

5. att riksdagen i anledning av motionerna 1972:1909, punkten 2, och 1972:1910 i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade att – med hänsyn till de svårigheter det svenska jordbruket och fisket nu kom att ställas inför – förhandlingar snarast möjligt borde upptas med det utvidgade EEC och fullföljas med kvarvarande EFTA-länder i syfte att åtminstone bibehålla den hittillsvarande exporten av svenska jordbruksprodukter och svensk fisk.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Dahln (fp) och Wirmark (fp).

Skatteutskottets betänkande nr 64

I propositionen 1972:143, dagtecknad den 10 november 1972, hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslagit riksdagen att

dels anta vid propositionen fogade förslag till

1. förordning om ändring i tulltaxeringsförordningen (1960:391),
2. förordning om ändring i förordningen (1929:307) angående tullrestitution,

3. lag om ändring i lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.,

4. förordning om ändring i förordningen (1960:258) om utjämnings-skatt å vissa varor,
5. lag om ändring i förordningen (1967:340) med vissa bestämmelser om prisreglering på jordbrukets område,
6. förordning om upphävande av förordningen (1953:396) om accis å fettemulsion m. m.,
7. förordning om ändring i tulltaxan (1971:920),
8. förordning om upphävande av förordningen (1960:243) angående rätt för Konungen att i vissa fall förordna om avvikelser från tulltaxan m. m.,
dels bemyndiga Kungl. Maj:t att
9. vidta de ändringar i underpositionerna i tulltaxan (1971:920) som föranleddes av avtalen med EEC och CECA och som ej påverkade tullnivån,
10. förordna om kontroll av uppgifter som lämnades i samband med export,
11. förordna om de avvikelser från förordningen (1953:372) angående reglering av införseln av vissa slag av fisk och skaldjur som föranleddes av avtalet med EEC,
12. förordna om de avvikelser från förordningen (1967:340) med vissa bestämmelser om prisreglering på jordbrukets område som kunde föranledas av avtalet med EEC och av EFTA-konventionen.

I propositionen hade framlagts förslag till de författningsändringar i fråga om tull och råvaruprisutjämning m. m. som behövdes för att genomföra de svenska åtagandena i avtalen med EEC och CECA.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1972:1912 av herr Åsling m. fl. (c, fp, m) vari yrkats att den föreslagna externa prisutjämnningen på bröd ur tulltaxenummer 19.07 skulle utgå utan maximering av införselavgiften.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1972:143 och med avslag på motionen 1972:1912

dels skulle anta

1. förordning om ändring i tulltaxeringsförordningen (1960:391),
2. förordning om ändring i förordningen (1929:307) angående tull-restitution,
3. lag om ändring i lagen (1962:120) om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.,
4. förordning om ändring i förordningen (1960:258) om utjämnings-skatt å vissa varor,
5. lag om ändring i förordningen (1967:340) med vissa bestämmelser om prisreglering på jordbrukets område,
6. förordning om upphävande av förordningen (1953:396) om accis å fettemulsion m. m.,
7. förordning om ändring i tulltaxan (1971:920),
8. förordning om upphävande av förordningen (1960:243) angående

rätt för Konungen att i vissa fall förordna om avvikelser från tulltaxan m. m.,

dels bemyndigade Kungl. Maj:t att

9. vidta de ändringar i underpositionerna i tulltaxan (1971:920) som föranleddes av avtalen med EEC och CEEA och som ej påverkade tullnivån,

10. förordna om kontroll av uppgifter som lämnades i samband med export,

11. förordna om de avvikelser från förordningen (1953:372) angående reglering av införseln av vissa slag av fisk och skaldjur som föranleddes av avtalet med EEC,

12. förordna om de avvikelser från förordningen (1967:340) med vissa bestämmelser om prisreglering på jordbrukets område som kunde föranledas av avtalet med EEC och av EFTA-konventionen.

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m), Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Nilsson i Trobro (m), Olof Johansson i Stockholm (c) och Hörberg (fp), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1972:143 skulle

A. anta de vid propositionen fogade författningsförslagen,

B. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de ändringar och göra de förordnanden som avsågs i punkterna 9-11 i propositionens hemställan,

C. med bifall till motionen 1972:1912 bemyndiga Kungl. Maj:t att förordna om de avvikelser från förordningen (1967:340) med vissa bestämmelser om prisreglering på jordbrukets område som kunde föranledas av avtalet med EEC och av EFTA-konventionen under förutsättning att förordnandena i fråga om matbröd, ur tulltaxenummer 19.07, icke innehöll begränsningar av de föreslagna införselavgifternas höjd.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Josefson i Arrie, Sundkvist och Olof Johansson i Stockholm (samtliga c).

Herr WIRMARK (fp):

Herr talman! Det är något i djupaste mening glädjande och positivt som sker när den europeiska gemenskapen från och med nästa år utvidgas och när överenskommelserna om en successivt genomförd frihandel för industrivaror mellan den utvidgade gemenskapen och kvarvarande EFTA-stater träder i kraft. Det är en utveckling som kommer att få stor betydelse också för Sverige. Ty från detta samarbete kommer inte Norden att isoleras, eftersom Danmark beslutat ingå som full medlem i gemenskapen. Det är ett beslut som vi i Sverige bör välkomna, eftersom det indirekt kommer att underlätta för oss och för övriga nordiska länder att delta i det europeiska samarbetet i den omfattning vi önskar. Den åsikten, som jag antar att regeringen delar, har vi ingen anledning att dölja från svensk sida. Talet om Danmark som en bro mellan EEC och Norden är redan en realitet – både genom att nordiska synpunkter kan föras fram i gemenskapens interna diskussioner och genom att bättre

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

förutsättningar för en samordning av det nordiska och det europeiska samarbetet skapas.

Så småningom får vi en tullfri marknad för industrivaror i så gott som hela Västeuropa. Vi vet att sedan EEC och EFTA bildades har handeln inom dessa block gått starkt framåt, men att utvecklingen av handeln mellan EEC och EFTA varit långsammare. Det gäller även för Sverige: 1958 gick 37 procent av vår export till EFTA-länderna, medan EEC mottog 31 procent – 1971 var motsvarande andelar 46 respektive 27 procent. Att tullfrihet så småningom uppnås för inemot 80 procent av vår industriexport på EEC-marknaden är därför väsentligt, även om förlorade marknadsandelar kan visa sig svåra att återvinna.

Vi gläder oss också som européer åt att efter århundraden av konflikter och krig i Europa förutsättningar skapats för fred och för ett nära samarbete – ett samarbete, som grundas på den respekt för demokrati och individens fri- och rättigheter, som vuxit fram i Västeuropa. Senast på toppmötet i Paris den 19–20 oktober bekräftade de gamla och nya medlemsstaterna sin vilja ”att grunda gemenskapens utveckling på demokrati, yttrandefrihet, fri rörlighet av människor och idéer och folkens deltagande genom fritt valda representanter” – alltså på de demokratiska värden vi själva hyllar.

Inte heller vi kan ställa oss utanför denna europeiska verklighet, utanför uppbyggandet av ett fredligt, fritt och mot omvärlden öppet och generöst Europa. ”Tvärtom” – för att gripa till ett citat – ”är det först när vi är beredda att fullt ut bära vår del av Europas utveckling som vi kan bidra till ett stärkande av fredens och framstegens sak.” Dit har vi inte nått genom det avtal som riksdagen nu har att ta ställning till.

Vi anser i folkpartiet att Sverige bör acceptera detta avtal. Alternativet att skäras av med tullmurar som reser sig mellan oss, Storbritannien och Danmark hade varit oacceptabelt. Vi bör acceptera avtalet, som framhålls i vårt särskilda yttrande, i medvetande om att avtalet inte motsvarar de förhandlingsmål som alla de demokratiska partierna i Sverige ställt sig bakom – de mål som uttrycktes i deklarationen den 10 november 1970 och som bekräftades i det memorandum svenska regeringen överlämnade den 6 september 1971 till gemenskapen.

Vi har inte uppnått den tullunion, som vi ville ha. Vi har i stället fått acceptera ett begränsat frihandelsavtal för industrivaror utan någon avtalsreglerad harmonisering.

Vårt krav på total frihandel för industrivaror och vårt krav att EFTA-tullfriheten bevaras har inte uppfyllts, eftersom avtalet innehåller regler om särbehandling av en rad s. k. känsliga produkter. EEC behåller ju sina skyddstullar betydligt längre för dessa varor, som också inkluderar flera av våra viktiga exportprodukter, t. ex. papper, papp, pappersprodukter, kullagerstål och visst specialstål, och t. o. m. återinför en tullmur för papper och pappersprodukter i Storbritannien och Danmark liksom för en del livsmedelsprodukter, som inom EFTA varit tullfria.

Vi hade önskat delta i EEC:s jordbrukspolitiska samarbete – men ställdes utanför. I stället fick Sverige i förhandlingarnas slutomgång göra vissa ensidiga åtaganden om import av jordbruksprodukter från EEC.

Utanför avtalet faller också samordningssträvandena på en rad

områden där vi uttryckt önskemål att få vara med, t. ex. det tekniska normarbetet, industripolitiken, energipolitiken, forskning och tekniskt utvecklingsarbete, miljöpolitiken och inte minst samråd i fråga om konjunktur- och stabiliseringspolitiken.

I själva verket hade ju Sverige en högre ambitionsnivå än Schweiz, Österrike, Finland eller Portugal. Denna har regeringen tvingats trappa ner, och vad vi fått är samma avtal som Österrike och Schweiz.

Därför skorrar det illa, när handelsministern i propositionen säger att de centrala svenska önskemålen i huvudsak har uppfyllts. Eller som herr Feldt uttryckte det i sin omedelbara kommentar till undertecknandet: "I förhandlingarna har uppnåtts en utformning av konkurrensregler, skyddsklausuler och ursprungsregler som i allt väsentligt svarar mot våra intressen och önskemål." Men detta är ju inte sant, herr handelsminister. Ursprungsreglernas utformning svarar ingalunda mot våra intressen och önskemål. Fråga företagen om de är tillfreds med skyddsklausulernas utformning! Varför över huvud taget försköna? Det blir ju inte resultatet bättre av.

De svenska förhandlingarna gjorde säkert sitt bästa. Men det utgör ingen anledning att haussa upp slutresultatet! Vi vet ju att Sverige inte hade mycket att sätta emot och att man därför inte på avgörande punkter kunde rucka motsidans bud. Inte heller, herr talman, kommer det att underlätta våra ansträngningar att uppnå framtida förbättringar i avtalet, om handelsministern och andra medlemmar av regeringen fortsätter att teckna förhandlingsresultatet i så rosa färger. Betonar man hela tiden hur nöjd man är, kommer kraven på förbättringar att få liten tilltro.

Sanningen är ju att den frihandel vi så småningom uppnår är underkastad en rad begränsningar och osäkerhetsmoment.

Det nya avtalet är både mindre generöst och mindre omfattande än den konvention som reglerar EFTA-handeln. Det gäller ursprungsreglerna: EFTA har 50-procentsregeln, men i EEC-avtalet är ursprungsrollen krångligare och mera restriktiv. Det gäller varuomfattningen: den är snävare i EEC-avtalet. Det gäller bestämmelser om icke-diskriminering beträffande etableringsrätten och offentlig upphandling: EFTA-konventionen innehåller sådana bestämmelser, men inte vårt EEC-avtal.

EFTA-konventionen ger också större rättssäkerhet när det gäller beivrande av brott mot konkurrensreglerna eller tillgripande av skyddsåtgärder på grund av sektoriella eller regionala svårigheter, eftersom i EFTA eventuella åtgärder måste beslutas av ministerrådet, där vi är representerade. Enligt EEC-avtalet kan ett enskilt land vidta ensidiga skyddsåtgärder vid exceptionella förhållanden, t. o. m. utan föregående anmälan. Handelsministern är optimistisk och tror att det här inte kommer att ske, men det minskar inte otryggheten för företagen, inte heller deras svårigheter att planera.

Till otryggheten bidrar de nya ursprungsregler som ingått i överenskommelsen och som komplicerar företagens planering och administration. På denna punkt visar utrikesutskottet en mer kritisk attityd än handelsministern.

Utskottet betonar att systemet under ogynnsamma omständigheter kan "leda till en inte önskvärd byråkratisering av handelsutbytet",

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

förutsätter att de svenska myndigheterna i nära samråd med näringslivet noggrant kommer att följa dessa frågor och förutskickar att regeringsinitiativ kommer att behövas. Det är ett framsteg i förhållande till propositionen, vilken knappast ger en rättvisande bild av de problem de nya reglerna kan skapa. De innebär ju att nya hinder i handeln med Storbritannien och Danmark liksom med övriga EFTA-länder skapats. De medför ökade kostnader för lagring och administration för företagen. De favoriserar produktionssamarbete med företag inom EEC men hämmar produktionssamarbete t. ex. med japanska eller amerikanska företag eller import av delar och halvfabrikat från östländer eller u-länder. Denna styrning kan på sikt få allvarliga verkningar och kan t. ex. minska effekten av de generella tullpreferenser som vi från och med i år beviljat u-länderna.

Andra effekter kan också väntas. Vår moderna verkstadsindustri köper ju ofta delar från underleverantörer i andra länder. I det sammanhanget kan reglerna visa sig bli besvärande för den internordiska handeln, för stora exportföretag lika väl som för mindre och medelstora företag. Också den interna EFTA-handeln drabbas. Hittills har en svensk fabrikant enligt EFTA:s ursprungsregler kunnat använda tyskt eller franskt material upp till 50 procent av slutprodukts värde och ändå kunnat sälja tullfritt till t. ex. Finland. Fr. o. m. den 1 april 1973 måste han tillämpa EEC-reglerna, vilket i princip innebär att det tyska eller franska materialet måste byta tullnummer om slutprodukten skall bli tullfri. Det kan innebära en avsevärd begränsning och betyder att i realiteten nya handelshinder upprättas inom EFTA-handeln. Den 1 juli 1977, när den fullständiga tullfriheten inträder, kommer emellertid allt material från EEC att betraktas som "inhemskt material". Först då kan man utan komplikationer använda dylikt material från EEC-länderna i EFTA-handeln.

Mot den här bakgrunden har vi från folkpartiet föreslagit att Sverige snarast möjligt upptar diskussioner i det gemensamma förvaltningsorganet om förenkling av ursprungsreglerna. Speciellt angeläget är att avlägsna de svårigheter för EFTA-handeln som jag just berört. På den punkten föreslår vi därför i en reservation att de påbörjade diskussionerna med både EEC- och EFTA-staterna skall bedrivas med stor skyndsamhet.

Herr talman! Avtalet inger också bekymmer både för det svenska jordbruket och för det svenska fisket. När Storbritannien nu övergår till EEC:s pris- och marknadspolitik på jordbruksområdet, försämras avsevärt våra möjligheter att fortsätta den traditionella exporten av bl. a. bacon, smör och vete till Storbritannien. Det är också troligt att en del av den svenska exporten till de nuvarande sex EEC-länderna kommer att gå förlorad, eftersom vi vet att både Danmark och Irland står väl rustade att på det här området utnyttja fördelarna av sitt medlemskap. Paradoxalt nog kan effekten av frihandelsavtalet bli en minskad handel med jordbruksprodukter för Sveriges del. Vi föreslår därför i en reservation att man snarast möjligt från svensk sida utnyttjar den möjlighet som finns enligt avtalet att ta upp problem på jordbruksområdet. Vi föreslår också att förhandlingarna med kvarvarande EFTA-länder i fråga om export av jordbruksprodukter snarast fullföljes. Liknande ansträngningar måste

göras beträffande fisk och fiskvaror, som enligt EEC:s definition betraktas som jordbruksvaror och alltså i princip tullbeläggs. Det gäller också exempelvis fiskkonserver, vilket medfört att den största fabrikan- ten av fiskkonserver, Abba, nu beslutat flytta en del av sin verksamhet till Danmark. Det beslutet, liksom andra liknande, innebär minskad syssel- sättning i Sverige.

Herr talman! Det är ingen överdrift att säga att förhandlingsresultatet inger bekymmer för det svenska fiskets framtida utveckling, eftersom både avsättningsmöjligheterna och lönsamheten försämrats. Vi bör därför förhandlingsvägen snarast söka uppnå förbättringar.

Av vad jag redan har sagt framgår att Sverige i sina förhandlingar med EEC inte uppnått de "omfattande, nära och varaktiga ekonomiska förbindelser" som den svenska regeringen gjort till sin målsättning. Avtalet är begränsat till tullavvecklingen och omfattar alltså inte de många områden vid sidan av handeln som påverkar företagets konkurrensvillkor. Följaktligen ger det inte svenska företag de garantier för att kunna konkurrera på lika villkor som var Sveriges önskemål. Av detta bör den svenska regeringen dra åtminstone två slutsatser.

Den ena slutsatsen måste vara att det nu är viktigare än någonsin att föra en näringspolitik som stimulerar den svenska företagsamheten, som ökar lönsamheten i företagen och som stärker deras möjligheter att hävda sig på exportmarknaden. Från den synpunkten är det illavarslande att regeringen drev igenom beslutet om att fördubbla löneskatten, en åtgärd som ju ironiskt nog träder i kraft samtidigt med vårt avtal med EEC. I stället gäller det att undvika pålagor och att satsa på stimulans, exempelvis på exportfrämjande åtgärder. Mycket kan där göras både på informationssidan och på kreditsidan. Här har regeringens initiativ hittills varit alldeles för blygsamma.

Den andra slutsatsen är att det är angeläget att utveckla samarbetet med EEC till allt fler områden. Jag har redan nämnt några av de viktigaste där det kan få allvarliga återverkningar om vi lämnas utanför, t. ex. industripolitiken, forskningen och det tekniska utvecklingsarbetet.

Ett par områden där det är speciellt angeläget att vi får vara med gäller det tekniska normarbetet och arbetet på att undanröja icke-tariffära hinder. Här räcker det inte med att gemenskapen förklarar sig beredd att inbjuda Sverige när detta anses lämpligt -- inte minst med hänsyn till verkstadsindustrin bör vi begära att få vara med från början om utformningen av sådana bestämmelser.

Ett annat område av stor betydelse för den lika konkurrensen utgör bestämmelserna rörande offentlig upphandling inom EEC. Här har EEC:s ministerråd godkänt två direktiv rörande upphandling av alla slag av offentliga anläggningsarbeten, även t. ex. bostäder. Oroande är att det i bägge fallen medtagits en klausul som innebär att anbudsberrättigade enligt EEC:s interna bestämmelser skall vara företag som är registrerade i något av medlemsländernas handelsregister. Denna klausul skulle lätt kunna tas till intäkt för att utesluta utomstående länders företag. Vi tycker därför att en av de första frågorna att aktualisera efter EEC-avtalets ikraftträdande bör vara förhandlingar om en specialöverens- kommelse med gemenskapen just på det här området. Därför har vi också

Tisdagen den
12 december 1972

Avtal med EEC,
m. m.

i en reservation begärt att Sverige lägger speciell vikt vid att i direktkontakt med EEC söka finna praktiska former för en sådan svensk medverkan i samarbetet inom EEC på områden som ligger utanför nu träffat avtal.

När det gäller utvecklingen av vårt samarbete med EEC visar utskottet en mer restriktiv attityd än departementschefen. Propositionen talar om att formen, omfattningen och djupet i samarbetet inte har preciserats utan får bli föremål för överläggningar. Men för utskottsmajoriteten är frihandelsavtalet den onda formella ram som i praktiken kommer i fråga för en utveckling av samarbetet. Här stämmer utskottets skrivning illa med den attityd regeringen intagit. Även sedan medlemskapsalternativet avskrevs har från regeringens sida slagits fast att man kunde tänka sig olika anslutningsformer. Det betonades att innehållet i avtalet var det viktigaste. Från regeringshåll har också understrukits att vad som nu uppnåtts är en etapplösning. Av precis samma skäl har vi i en reservation förordat att regeringen omgående startar ett brett upplagt internt förberedelsearbete för att Sverige vid lämpligt tillfälle skall kunna begära nya förhandlingar med EEC beträffande anslutningsform respektive sådan utveckling av samarbetet som skulle säkerställa en avtalsreglerad harmonisering av konkurrensvillkoren -- allt under förutsättning av oförändrad svensk neutralitetspolitik. På de punkter i avtalet där de svenska intressena inte tillgodosetts i tillräcklig utsträckning borde det råda enighet mellan oss och regeringen om att förbättra det nu uppnådda resultatet. Vid en sådan utvidgning av samarbetet blir det naturligt att ta hänsyn till de erfarenheter som det nu ingångna avtalet ger. Också den vidare utvecklingen inom EEC på en rad områden kan komma att ge nytt material för de bedömningar som måste göras. Liksom hittills måste en grundläggande förutsättning vara att samarbetet med EEC inte får försvåra eller omöjliggöra ett strikt iakttagande av de krav som neutralitetspolitiken ställer.

Herr talman! Det är bara genom en utveckling av samarbetet som Sveriges förhandlingsmål "omfattande, nära och varaktiga" relationer med EEC kan uppnås. Vi har föreslagit att förberedelserna härför skall startas utan dröjsmål. Detta har tyvärr utskottsmajoriteten avstyrkt. Vår ståndpunkt finns därför redovisad i den reservation som lämnats från de båda folkpartiledamöterna i utskottet. Herr talman! Till reservationen I, som är signerad av herr Dahlén och mig, vill jag yrka bifall.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Det är inte alltid människor eller stater drar positiva slutsatser av dåliga erfarenheter. Men ibland händer det att de bittraste erfarenheterna ger upphov till de mest konstruktiva besluten. Ett hoppingivande exempel på detta i modern tid är den utveckling av de europeiska gemenskaperna som ägt rum under efterkrigstiden. Den mellanstatliga samverkan som därmed byggs upp syftar till försoning, fred och välbefinnande i stället för fiendskap, krig och nöd.

Denna samverkan är också ägnad att begränsa de negativa verkningarna av en omvandling som i dag möter alla samhällen under inflytande av tekniska och ekonomiska faktorer. Vi har i de flesta länder under de

senaste åren väckts till medvetande om att denna omvandling ställer mänskligheten inför enorma problem. Dessa problem kan inte lösas utan ett allmera intensivt samarbete över nationernas gränser. Sådant samarbete behövs för att man skall kunna åstadkomma en förnuftig hushållning med jordens resurser. Samarbete är också nödvändigt för att man skall kunna utveckla nya energikällor och avvärja allvarliga miljöfador. Samarbete är vidare en förutsättning för att man skall kunna höja levnadsnivån för u-ländernas människomiljoner, som lever i nöd och elände.

I ett litet land som Sverige känner vi behovet av samarbete med andra stater särskilt starkt. Så har det länge varit, och vårt land intar en respekterad plats i det internationella samarbetet. Sverige skall naturligtvis vara berett till ärlig samverkan med alla stater i fredsbevarande och välfärdshöjande syfte. Men vi svenskar känner oss självfallet alldeles särskilt knutna till den västeuropeiska nationsgruppen, och framdeles kommer vår gemenskap med dessa stater att öka liksom vårt beroende av deras utveckling.

Den nu pågående nedbrytningen av barriärerna mellan Västeuropas länder blir därför på sikt av mycket stor betydelse även för vårt land. Enligt den uppfattning jag företräder är den naturliga slutsatsen av detta att söka ge Sverige en plats som medlem av den etablerade europeiska gemenskapen. Ännu har vi dock inte hunnit så långt. I dag har vi i stället att granska de avtal mellan Sverige och EEC som regeringen förelagt riksdagen för godkännande i propositionen 135.

Propositionen fäster stor vikt vid Sveriges handelsutbyte med Västeuropa. Ungefär två tredjedelar av vår utrikeshandel avser länderna i det utvidgade EEC. Även om vår handel med Östeuropa och med u-länderna uppvisar en ökningstrend är det — och det har regeringen också konstaterat — en illusion att tro att vi på nya marknader skulle kunna få ersättning för någon större del av vår handel med Västeuropa.

Det avtal som nu har slutits med EEC kommer förhoppningsvis att medföra vissa fördelar för svensk ekonomi genom att positivt påverka utvecklingen av produktion och sysselsättning. Emellertid uppnår inte Sverige genom detta avtal sådana omfattande, nära och varaktiga förbindelser med gemenskaperna som under hänsynstagande till neutralitetspolitiken varit önskvärda och som regeringen så många gånger förklarat sig eftersträva.

Avtalet är behäftat med en rad inskränkningar. Sverige har tvingats acceptera ett krångligt system av ursprungsregler, skyddsklausuler, som skapar oro för framtiden, och särbestämmelser för viktiga varor. För betydelsefulla näringsgrenar kommer detta utan något som helst tvivel att medföra betydande svårigheter. Dessa blir inte mindre allvarliga av det förhållandet att de grenar av vårt näringsliv, som kommer att få vidkännas negativa verkningar av den nya situationen, huvudsakligen finns inom de delar av vårt land som redan är hårt drabbade i fråga om bristande sysselsättningstillfällen och försörjningsmöjligheter.

De särbestämmelser som gäller i fråga om tullavveckling på bl. a. pappers- och stålområdet inger oro. Ökningstakten för de kvantiteter som vi kan sälja utan att drabbas av straffåtgärder motsvarar över lag inte den

normala ökningstakten för vår industri. Genom dessa särbestämmelser kan därför en hämsko komma att läggas på företagens utveckling. Därigenom kan våra bruks- och skogsbygder särskilt drabbas.

En följd av det förhållandet att vi nu fått ett frihandelsavtal och inte en tullunion eller en ännu närmare anslutning till EEC blir att handelsutbytet kommer att vara underkastat ett system av ursprungsregler. Man har inte lyckats att vid förhandlingar med EEC få till stånd ett så enkelt system på detta område som hade varit önskvärt. Det kommer därför att krävas stora insatser från myndigheternas sida för att de i samråd med näringslivet skall kunna åstadkomma en smidig tillämpning av dessa regler.

En annan sida av den saken är att ursprungsreglerna kommer att resultera i omläggningar av vår handel. I många fall kommer det nämligen att bli omöjligt för företagen att i sin tillverkning utnyttja komponenter som importeras från t. ex. Förenta staterna, Canada, Japan, öststaterna eller u-länderna. Detta är en nackdel ur många synpunkter. Inte minst måste vi beklaga att värdet av de tullpreferenser som Sverige medger u-länderna kommer att minska avsevärt. Man får ju hoppas att u-länderna kommer att få desto större möjligheter att dra nytta av en växande marknad inom EEC. För den som är övertygad om att ett av de mest effektiva stöd som kan ges till de fattiga ländernas utveckling är att öppna i-ländernas marknad för u-ländernas produkter är det dock tråkigt att behöva konstatera att Sveriges möjligheter att i praktiken inta en framsynt hållning på detta område har kraftigt minskats genom den utformning som vårt samarbete med EEC har fått.

Det förhållandet att Sveriges avtal med EEC inte omfattar jordbruk och fiske får också flera negativa konsekvenser. Detta sammanhänger inte minst med att Storbritannien nu kommer att ingå i EEC. Det betyder att en viktig marknad för export av jordbruksprodukter från Sverige – till ett värde av 100–150 miljoner kronor årligen – nu hotas. Samtidigt som vår konkurrenssituation gentemot EEC alltså försämrats får t. ex. Danmark ett bättre utgångsläge.

Det interna preferenssystemet inom EEC och principen om garanterad avsättning för jordbruksprodukter är mest allvarliga för Sveriges jordbruk på sikt sett. Det innebär att EEC:s egna producenter gynnas på bekostnad av jordbruksproduktionen utanför EEC-marknaden, dvs. bl. a. de svenska böndernas. Jordbrukarna inom EEC kan – hur mycket de än producerar – få avsättning för sina produkter till garanterade priser. I första hand gäller detta på den egna marknaden. Men de kan också sälja sina produkter till andra länder, t. ex. Sverige, och då får de rätt till ofta betydande subventioner.

Vilka risker kan nu detta medföra för det svenska jordbruket? BliR EEC-länderna beroende av svenska jordbruksprodukter eller kan de klara sig utan dem? Ja, Frankrike som i dag har ungefär 50 procent av åkerarealen inom EEC vill gärna och kan exportera jordbruksprodukter till England och kommer att göra det, när England kommit in i gemenskapen. EEC-länderna beräknas totalt sett också snart ha en mycket hög självförsörjningsgrad av jordbruksprodukter. Detta gäller sådana produkter som mejerivaror, ägg, griskött, bacon och brödspann-

mål.

Följderna för svenskt jordbruk blir i första hand att den nuvarande exporten till Storbritannien kommer att möta betydande svårigheter. Dessa svårigheter kan komma att förvärras ytterligare eftersom många andra europeiska jordbruksproducerande länder kommer att få samma bekymmer som Sverige i dessa avseenden. Den hårdnande konkurrensen om köparna kan då lätt leda till att man i vissa fall blir villig att lämna statliga bidrag för att stödja exporten av sina jordbruksprodukter.

I det allvarliga läge som det svenska jordbruket alltså kan hamna är det därför utomordentligt angeläget att de fortsatta förhandlingarna med EEC och de kvarvarande EFTA-länderna om villkoren för export av svenska jordbruksprodukter leder till sådana resultat att åtminstone den nuvarande exportnivån kan bibehållas. Jordbrukets intressen hade dock uppenbarligen bäst tillgodosetts genom vår medverkan som likaberättigad part i gemenskapen med en överenskommelse vari det svenska jordbrukets speciella förutsättningar, bl. a. med avseende på kostnadsläget och jordbruket i norra Sverige, hade beaktats.

För den svenska fiskerinäringen innebär EEC-samarbetet nya svårigheter. Avsättningen inom EEC minskar, samtidigt som konkurrensen hemma ökar genom att Sverige lovar att behålla tullfriheten för importen av fiskkonserver och frysta filéer från Danmark och Storbritannien. Det är förståeligt att Sveriges fiskares riksförbund har uttalat stor oro för konsekvenserna av frihandelsavtalet med avseende på det svenska fiskets framtida ekonomi. Det är också förståeligt och beklagligt att delar av den svenska livsmedelsindustrin är på väg ut ur landet. Vi har alltså inte enbart anledning att jubla över det frihandelsavtal som blivit resultatet av regeringens förhandlingar med EEC.

Som främsta skäl för att regeringen nöjt sig med att förhandla om ett frihandelsavtal har åberopats att med vår neutralitetspolitik inte skulle kunna förenas de samarbetsformer i fråga om utrikespolitik och på det monetära området, som kunde bli resultatet av de s. k. Werner- och Davignonrapporterna. Det är fortfarande inte möjligt att dra några säkra slutsatser beträffande det samarbete mellan EEC-staterna som kan bli aktuellt på det utrikespolitiska och på det monetära området.

Mycket tyder dock på att det utrikespolitiska samarbetet under överskådlig framtid i realiteten kommer att inskränka sig till ett system för konsultationer. Såvitt jag vet är utrikespolitiska konsultationer i och för sig inte uteslutna för ett land som för en självständig neutralitetspolitik. Sverige deltar ju också sedan flera årtionden i regelbundna konsultationer av detta slag inom ramen för de nordiska utrikesministermöten som avhålls två gånger årligen. Dessutom deltar Sverige aktivt i utrikespolitiska diskussioner med västeuropeiska demokratier inom Europarådets ministerkommitté och rådgivande församling.

Även på det monetära området har det visat sig vara svårt att i praktiken genomföra t. o. m. ganska blygsamma samordningsförsök. Sverige måste dock självfallet också på valutaområdet ha nära kontakter med andra stater, bl. a. i Västeuropa. Detta är nödvändigt för att vi skall kunna utveckla vår utrikeshandel. Ett sådant samarbete har veterligen ännu inte ansetts strida mot neutralitetspolitiken.

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

Avtal med EEC,
m. m.

Det är mot bakgrund av denna faktiska verklighet förvånande att regeringen nu menar att ett närmare samarbete i EEC:s former på ifrågavarande områden skulle vara ett avgörande hinder för det neutrala Sverige att ansluta sig till gemenskaperna som medlem.

Definitionen om Sveriges utrikespolitiska linje är: alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig. Vi är alla ense om att det är angeläget att denna vår utrikespolitik betraktas som trovärdig. Därför kan vi inte politiskt binda oss till eller göra oss militärt beroende av andra länder. Därför måste vi också ha ett militärt försvar som kan skapa förtroende för vår vilja och förmåga att fullfölja neutralitetspolitiken.

Men den svenska neutralitetspolitiken, som av många uppfattas som en klippfast grundval för vårt utrikespolitiska handlande, är verkligen inte statisk. I ett anförande i riksdagens utrikesdebatt i våras tillät jag mig granska den förändring av den svenska neutralitetspolitikens innehåll som ägt rum under senare år. Jag påvisade då att regeringen Erlanders "försiktiga" neutralitetspolitik avlösts av regeringen Palmes "aktiva". Den förra motiverades bl. a. av att våra möjligheter att bidra till främjande av fred och avspänning i en orolig värld var beroende av att vi inte engagerade oss starkt på den ena eller andra sidan.

I bjärt kontrast till denna tidigare, försiktiga neutralitetspolitik, som hela riksdagen då stod bakom, framträder nu regeringens, under senare år vid flera tillfällen proklamerade, "aktiva" neutralitetspolitik. Aktiviteten har tagit sig uttryck i att regeringen gjort uppmärksammade internationella ställningstaganden och riktat kritik mot vissa regeringars agerande såväl på den internationella scenen som i deras hemländer. Det har i allmänhet rört sig om fall, som enligt svensk uppfattning varit brott mot folkrätten eller undertryckande av mänskliga rättigheter eller demokratiska principer. Regeringens utspel har emellertid av bedömare både här hemma och utomlands delvis uppfattats som partiska och föga förenliga med de krav som man i allmänhet ställer på en neutral stats uppträdande.

Regeringen har som motiv för denna aktiva neutralitetspolitik genom stats- och utriksministrarna utvecklat tesen att små länder har en särskild roll att spela som internationella opinionsbildare. Detta är en ny grundsats i svensk utrikespolitik. Dess ändamålsenlighet för en neutral stat kan starkt ifrågasättas.

Det är nu påfallande att regeringen tolkar neutralitetspolitikens krav så olika när det gäller å ena sidan våra möjligheter att göra uttalanden om andra länders förhållanden, ställningstaganden och konflikter och å andra sidan våra möjligheter att tillvarata våra egna nationella intressen. I fråga om händelseutvecklingen ute i världen ser regeringen generöst på neutralitetspolitikens marginaler. Men då det gäller att arbeta för våra egna handelspolitiska mål, då bedöms spelrummet vara mycket snävt!

Regeringen har själv ställt upp neutralitetspolitiken som ett hinder t. o. m. för förhandlingar om svenskt medlemskap i EEC. Möjligheten för Sverige att bli medlem med bevarad neutralitetspolitik har emellertid inte prövats allsidigt. Än mera anmärkningsvärt är att regeringen inte har gjort någon antydning om att frågan om anslutningsformen kan omprövas, när utvecklingen motiverar det. Denna underlåtenhet tyder på ett i hög grad statiskt betraktelsesätt. Samtidigt karakteriseras utvecklingen i Europa av stark dynamik.

Den västeuropeiska integrationen blir mera omfattande efter EEC:s utvidgning. Tysklandsfrågans lösning och de pågående förhandlingarna om en europeisk säkerhetskonferens kan inge förhoppningar om ökad avspänning och vidgat samarbete i Europa. Det utvidgade EEC kan komma att bli en ny viktig faktor i världspolitiken och minska supermakternas hegemoni. Det regionala samarbetet kan väntas ta fart på många nya områden.

Regeringen har tagit dessa förhållanden och utvecklingstrender till utgångspunkt för en mycket kraftig reducering av det svenska försvaret, trots att ännu inte någon avgörande förbättring av de militära styrkeförhållandena i Europa uppnåtts. Med tanke på försvarets betydelse för våra möjligheter att föra en trovärdig neutralitetspolitik måste regeringen utgå från mycket positiva och optimistiska bedömningar av framtiden. Det är beklagligt att denna optimism inte kunnat prägla även regeringens syn på Sveriges möjligheter att delta i det nära ekonomiska samarbete med EEC, som regeringen själv tidigare sagt sig sträva efter.

Låt mig sammanfatta. Sverige kommer under alla förhållanden att bli synnerligen beroende av utvecklingen i Västeuropa. Det är orealistiskt att tänka sig att vårt land skall kunna minska detta beroende genom att knyta närmare förbindelser med andra länder än de västeuropeiska. De avtal som Sverige nu ingått med de europeiska gemenskaperna, minskar heller inte detta beroende. Under sådana förhållanden är det beklagligt att avtalet inte ger Sverige några verkliga möjligheter att påverka händelseutvecklingen inom EEC. Att detta är möjligt även för ett litet land har Danmark redan hunnit visa som medlem i gemenskapen.

Det är nu önskvärt att Sverige utnyttjar varje möjlighet som ges att utvidga samarbetet med EEC inom de gränser som vår neutralitetspolitik uppställer. Det bör vara möjligt för oss att delta i allt fredligt och konstruktivt internationellt samarbete, som syftar till att utveckla produktion och sysselsättning och därmed välfärdsutveckling, utan att vårt deltagande kommer i konflikt med vår eniga önskan att skapa förtroende för vår vilja och förmåga att hålla Sverige utanför eventuella framtida krig.

Herr talman! Det läge regeringspolitiken försatt oss i vad beträffar Sveriges förhållande till de europeiska gemenskaperna ger oss för dagen inte något manöverutrymme. Utrikesutskottet har därför enhälligt beslutat yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av föreliggande avtal.

I reservationen 2 har herr Bohman och jag vidhållit det av moderata samlingspartiet motionsvis framställda yrkandet att varje tillfälle till nya förhandlingsinitiativ bör utnyttjas för överläggningar med gemenskaperna om en utveckling av samarbetet i det slutliga syftet att – med de arrangemang som ett fullföljande av vår alliansfria utrikespolitik kan kräva – uppnå svenskt medlemskap.

I samma reservation har vi också yrkat att utskottet i punkt 5 i betänkandets kläm skulle uttala att förhandlingar snarast bör upptas med det utvidgade EEC och fullföljas med kvarvarande EFTA-länder i syfte att åtminstone behålla den hittillsvarande exporten av svenska jordbruksprodukter och svensk fisk.

I reservationen 1 har herrar Dahlén och Wirmark samma yrkande beträffande punkten 5.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till utrikesutskottets betänkande nr 20 med undantag av punkterna 2, 4 och 5, beträffande vilka jag yrkar bifall till reservationen 2.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c):

Herr talman! Ett betydelsefullt steg för vårt land kommer att tagas i och med att Sverige godkänner avtalet med EEC.

Avtalet innebär bevarad neutralitetspolitik för Sverige. Inga beskrivningar sker av vår frihet i fråga om inre politiska åtgärder t. ex. om att bedriva regionalpolitiken på samma sätt som tidigare eller att förbjuda medel som kan skada människors, djurs och växters liv och hälsa. Den s. k. utvecklingsparagrafen ger oss möjligheter att vidga avtalet men endast genom åtgärder som vi själva och den europeiska gemenskapen accepterar. Förpliktelserna i avtalet innebär att vi får frihandel med ett block som vi av gammal tradition fört handel med och att vi givetvis inte får vidtaga diskriminerande åtgärder mot dessa våra handelspartners.

Den svenska handeln med de länder som nu tillhör EEC och de som i någon form kommer att anknytas utgör mer än 70 procent av vårt lands handel, medan handeln med t. ex. Sovjetunionen och det kommunistiska blocket i övrigt endast är omkring 5 procent.

Vi har önskat nära och varaktiga förbindelser med EEC. Men den deklaration som avgavs den 2 februari i år av centerns partiledare lyder: "För centerns del står det nu liksom tidigare klart, att ett land som vårt inte kan påta sig de förpliktelser som medlemskap innebär efter de beslut som EEC-organen har fattat med anledning av Davignon- och Werner-rapporterna. En fortsatt diskussion om den saken skulle enligt min mening inte heller föra oss en tum närmare det omfattande, nära och varaktiga samarbete med EEC som det stora flertalet i vårt land är ense om att försöka få till stånd."

Det är en deklaration för centerns del. Vi har inte ansett att det finns några förutsättningar för medlemskap i EEC. Jag delar inte herr Turessons mening beträffande neutraliteten. Jag skall inte närmare gå in på de andra aspekter som i utrikespolitiskt avseende berörde, men vi anser alltså inte att ett medlemskap är möjligt.

Utom Werner- och Davignonrapporterna vill jag erinra om ett dokument, som visserligen kom fram för åtskilliga år sedan, nämligen Bonndeklarationen 1961, kanske ett av de skarpaste politiska uttalanden som gjorts från EEC.

Vi vill alltså nå fram till nära och varaktiga förbindelser med EEC. Avtalet är för svensk del inte vad vi önskar, men det innebär en efter omständigheterna hygglig uppgörelse. Man måste beakta att det, när ett avtal skall träffas, alltid finns två parter. Den ena parten kan inte få allt vad den önskar. Betraktar man avtalet i den form man lyckats uppnå, finner man att det är en hygglig uppgörelse.

På några punkter finns anledning att starkt markera den svenska tolkningen av avtalet. Den enligt centerns uppfattning betydelsefulla regionalpolitiken skall fritt få bedrivas även i fortsättningen. Övriga i

gemenskapen på olika sätt ingående länder får inte diskrimineras, men det står Sverige fritt att inom landet bedriva en mycket aktiv regionalpolitik. Detta har i propositionen markerats genom departementschefens uttalande, att avtalet enligt hans mening inte utgör något hinder för en fortsatt aktiv regionalpolitik av det slag som bedrivs i Sverige. Vi hälsar detta uttalande med tillfredsställelse. En av de viktigaste förutsättningarna för att centerpartiet skulle kunna godta uppgörelsen har varit att vi skall kunna bedriva en aktiv regionalpolitik även i fortsättningen.

Glädjande nog har den av centern initierade miljöpolitiken omfattats med stort intresse både inom vårt land och i hela världen, vilket Stockholmskonferensen vittnar om. Vi betraktar det därför som ett oavvisligt krav att Sverige skall få fritt i överensstämmelse med artikel 20 i avtalet vidta skyddsåtgärder som motiveras av hänsyn till allmän moral, allmän ordning eller allmän säkerhet eller av intresset att skydda människors och djurs hälsa och liv, att bevara växter osv., som det heter i artikel 20. Det tyvärr alltmer förekommande bruket att använda ibland mycket farliga gifter för att bekämpa skadeinsekter är verkligen en åtgärd, som kan betecknas som farlig för människor, djur och växter. I sådana fall medger avtalet obestriddligen att vi förbjuder import av varor, som är besprutade med gifter som inte är tillåtna i Sverige. Om t. ex. importerad sallad är besprutad med ett medel som vi inte tillåter i vårt land, bör vi i konsekvens härmed förbjuda importen. Bestämmelserna i artikel 15, att de avtalsslutande parterna skall tillämpa sina veterinära, sanitära och fytosanitära bestämmelser på ett icke diskriminerande sätt hindrar inte det skydd som finns stadgat i artikel 20.

Det har uttalats vissa farhågor för att utvecklingsartikeln skulle kunna innebära risker för vårt land, så att vi skulle kunna tvingas åta oss förpliktelser som vi inte önskar. Detta är enligt min uppfattning helt uteslutet, därför att avtal som kommer till stånd på detta sätt skall ratificeras eller godkännas av de avtalsslutande parterna enligt deras egna förfaranden. Det avgörande beslutet är alltså helt lagt i respektive länders egna händer. Ett exempel i det fallet är en utvidgning på sjöfartens område. Flaggdiskrimineringen är en motbudande företeelse som sätter både säkerhets- och anställningsvillkor ur spel.

Det är ett intresse för både sjöfolksförbundet och redarnäringen att sådana avarter inte förekommer och det bör EEC-länderna och med dem samarbetande försöka få bukt med.

Utvecklingsartikeln bör emellertid finnas med i avtalet. Det finns åtskilliga skäl härför. Ett av de starkaste skälen är att man på en rad för oss intressanta samarbetsområden inom gemenskaperna inte har utformat någon gemensam politik eller inlett något samarbete. Därför bör det finnas möjligheter att fortsätta. Detta har också uttryckts av centerns partiledare i ett anförande den 23 mars i år: "Samtidigt måste emellertid ett andra villkor från vår sida vara, att det avtal som träffas blir utvecklingsbart, dvs. utformas så att man i framtiden kan ta upp förhandlingar om en ytterligare breddning och fördjupning av samarbetet."

Centerpartiet har inte någon partimotion i anslutning till EEC-propositionen, och endast i ett specialfall, nämligen beträffande sjöfarten, har

Tisdagen den
12 december 1972

Avtal med EEC,

m. m.

någon enskild centerriksdagsman motionerat. Därav framgår att vi accepterar det avtal med EEC som nu föreligger. Detta ställningstagande – dvs. bevarad alliansfrihet och neutralitet men gärna handel och samarbete med EEC-länderna – är helt i överensstämmelse med centerns tidigare ställningstagande.

När efter andra världskriget man opponerade allt starkare mot den protektionism som hade förekommit före kriget och det började bli en stark önskan att få en friare handel, fick vi GATT-avtalet 1947. Vi fortsatte med förhandlingar mellan de 17 Marshallländerna, vilka ju inte gick i lås, utan när samarbetet tog slut i och med att Parisförhandlingarna upphörde, bildades EEC och trädde i kraft 1958, och EFTA bildades 1960. Då var frågan vad som skulle göras i fortsättningen. Centerns dåvarande partiledare Gunnar Hedlund avgav då en principdeklaration, som sedan har varit riktmärke för vårt partis handlande – det var i ett tal som hölls i juni månad 1961, då han förklarade att vi icke kan anse att ett medlemskap i EEC är förenligt med svensk neutralitetspolitik. Samma år, i september månad, höll dåvarande statsministern Erlander sitt s. k. Metalltal, där han gjorde samma deklaration som hade gjorts av Gunnar Hedlund tidigare. Det har varit vägledande för centerns politik beträffande EEC.

Det avtal som Sverige nu kommer att träffa med EEC-länderna är, såsom framgår av vad jag sagt tidigare, relativt begränsat, och det är naturligtvis önskvärt att vi genom GATT-avtalet kan få bort ytterligare hinder för handeln. GATT-avtalet är ju betydligt mera omfattande i fråga om antalet samarbetande länder, och där föreligger inte heller för svensk del några hinder för alliansfriheten och neutralitetspolitiken.

Det är önskvärt att handelshinder som inte erfordras för självförsörjningen undanröjes, då man därigenom får ett friare val av varor och en bättre anpassning till produktionsbetingelserna i olika länder. De konstlade gränser som funnits mellan EEC och EFTA har medfört att handeln har kommit att spåra in i banor som den kanske annars inte skulle ha tagit. Med den friare handel som vi kan få nu kan specialiseringen och urvalet bli bättre och därmed leda till ökad effektivitet.

Även om vi strävar efter en friare handel med andra länder och i vissa avseenden ökat samarbete, kan man ändå inte bortse från att det kvarstår en stark gemenskap mellan de nordiska länderna. Oavsett hur slututformningen blir av de nordiska ländernas förhållande till EEC kvarstår dock åtskilliga frågor, där dessa länder bör kunna samarbeta i mycket större utsträckning än vad som är möjligt inom de större områdena i EEC-gruppen och GATT-avtalet. Det är viktigt att de nordiska länderna i alla viktiga frågor söker samråd, även om det inte alltid kan leda till exakt lika ställningstagande. Detta samarbete bör enligt min uppfattning inte inskränkas endast till handel och sådana ting, utan det bör också utsträckas till avgöranden i alla viktiga utrikespolitiska frågor. I de nordiska ländernas FN-delegationer har det t. ex. alltid förekommit ett mycket gott och gagnarikt samarbete.

Det finns ett område där man är oviss om hur utvecklingen kommer att bli efter detta avtals ingående; det är i fråga om jordbruket. Att Danmark blivit medlem i EEC betyder naturligtvis att den danska pressen

på Sverige för att få exportera jordbruksprodukter hit lättare, eftersom EEC-länderna är stora avnämare, dit Danmark kan sälja till förmånligare villkor. Å andra sidan är vi medvetna om – det har redan påpekats – att det blir svårare för Sveriges export t. ex. till Storbritannien. Jag vill starkt understryka angelägenheten av att regeringen verkligen tillgodoser de svenska intresserna härvidlag. Genom att jordbruket inte innefattas i avtalet står det oss dock fritt att i fortsättningen utforma vår jordbrukspolitik hur vi önskar med hänsyn till beredskapsförhållanden, kvaliteter och dylikt. Skulle det vara önskvärt, kan givetvis sådana frågor upptas igen till behandling i anslutning till utvecklingsartikeln.

Herr talman! Jag anser det inte nödvändigt att beröra en rad av avtalets tekniska utformning i dagens debatt. Jag skulle i det sammanhanget vilja inflika, att det i stället blir så mycket nödvändigare med en omfattande information, så att svenska folket verkligen vet vad avtalet kommer att innebära. Det har sagts många gånger i denna kammare, att det är önskvärt att lämna information. Det är det kanske i ännu större utsträckning nu när vi kommit fram till att avtalet kommer att bli träffat.

Vi har för vår del sagt ifrån långt tidigare att vi inte kan acceptera något medlemskap på grund av neutralitetspolitiken, men vi har samtidigt deklarerat, att vi inte har några som helst invändningar mot att det blir ett varaktigt och nära samarbete med EEC på handelns område också i andra avseenden.

Herr talman! Jag vill sluta med att säga att det avtal, om vilket vi nu går att besluta, har utformats på ett sådant sätt, att det inte strider mot de principer som centern ansett bör följas. Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr förste vice talmannen Bengtson framhöll den s. k. Bonndeklarationen av 1961 som ett bevis för att det för en neutral stat inte var möjligt att vara medlem i EEC. Men, herr Bengtson, det har hänt ganska mycket efter 1961. Det har inom EEC skett en påtaglig nedtoning av det överstatliga momentet. Denna nedtoning, förändring och utveckling efter 1961 ledde ju 1967 till den svenska ansökan om förhandlingar med EEC. I samband med att denna ansökan lämnades framhöll den svenska regeringen, att den för sin del inte ville utesluta någon av de former för anslutning som Romfördraget innehåller. Jag tycker därför att Bonndeklarationen 1961 i dag inte är särskilt relevant i sammanhanget. Därför har jag inte ansett, att man bör tillmäta den samma betydelse som herr förste vice talmannen vill göra.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Skall man räkna i tid från Bonndeklarationen ligger åtskilliga år emellan, men principerna har ju delvis upprepats och bestyrkts i Davignon- och Wernerrapporterna. I 1967 års ansökan står efter vad jag kommer ihåg markerat att Sverige i en form, som bevarar den svenska neutraliteten, skulle ha en gemenskap med EEC. Även där markerades fortfarande att vi hade samma uppfattning som vi haft från 1961 och framåt. Skillnaderna är inte så stora, men det är fortfarande så

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

pass politisk karaktär på EEC, att vi från centerns sida som framgår av de citat jag lämnade från årets debatter inte kan anse att ett medlemskap är möjligt.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det förbehåll av neutralitetspolitisk innebörd som var fogat till 1967 års ansökan och som herr Bengtson nu återopade står fortfarande kvar. Detta förbehåll har vi haft ända från början. Detta är vi alla, såvitt jag kan förstå, i denna riksdag eniga om.

Herr Bengtson säger, att Werner- och Davignonrapporterna på nytt aktualiserar delar av de överstatliga drag som så starkt poängterades i Bonndeclarationen 1961. Jag försökte i mitt anförande visa att följderna av Werner- och Davignonrapporterna med all sannolikhet inte kommer att leda till så farliga konsekvenser på det området som herr Bengtson och centerpartiet tycks tro.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Herr Bengtson har tydligen inte uppmärksammat att centerungdomen står här utanför Riksdagshuset nu och kräver att man skall säga nej till det här frihandelsavtalet.

EEC har tillkommit för att stärka kapitalismen i Västeuropa och utöka storkapitalets makt. Detta är ett grundläggande faktum som man aldrig får glömma. Den ursprungliga avsikten med EEC hade inte särskilt mycket med handel och ekonomi att göra. Bakom EEC:s tillkomst ligger strävan att ena de västeuropeiska imperialiststaterna, strävan att stärka militärblocket NATO, strävan efter snabb militär upprustning av de kapitalistiska staterna i Västeuropa. Men när planerna på att bilda en politisk union i Västeuropa och planerna på en Europaarmé hade gått i stöpet, då återstod för krafterna bakom dessa strävanden att börja med en ekonomisk union, att ekonomiskt sammanbinda de imperialistiska staterna i Västeuropa genom tullunion och en gemensam ekonomisk politik på allt fler områden.

Krafterna bakom EEC är alltså reaktionens krafter. Deras syftemål har varit och är att utveckla EEC till en överstatlig organisation, att flytta över beslutanderätt från valda församlingar i de olika staterna till den mäktiga EEC-byråkratin i Bryssel. Dessa krafter går storkapitalets ärenden. Storkapitalet har alltid varit lierat med reaktion och konservatism. Folken har alltid fått erövra politiska, sociala och ekonomiska rättigheter i kamp mot dessa krafter. EEC riktar sig i första hand mot de demokratiska rättigheterna. EEC riktar sig mot folkens möjligheter att vinna framgång för sina krav.

Frågan om EEC är i främsta rummet politisk. Att handel och tullar dominerar bilden beror på att det inom dessa områden varit lättast att nå samarbete. Det har också varit politiskt tacksamt för EEC-anhängare att söka framställa frågan om EEC som en fråga om tulltariffer i stället för en fråga om de demokratiska rättigheterna, om möjligheterna att hävda folklagrens intresse av ett bättre liv. Tulltariffer och ursprungsregler rör folket mindre än deras rättigheter.

Man brukar förespegla att EEC skulle vara följderna av en nödvändig

utveckling, att EEC skulle vara det ofrånkomliga svaret på den internationella kapitalsammanflätningen. Dessa teorier är felaktiga. Kapital sammanslås till större enheter, kapital exporteras och sammanflätas internationellt oavsett om en överstatlig organisation av EEC:s typ existerar eller ej. EEC är ingen nödtvungen följd av någon kapitalets internationalisering.

Men när de stora imperialisterna sprider sitt kapital över gränserna, till olika länder, då upplever de i folkens nationella självbestämmanderätt och andra demokratiska rättigheter ett hinder och ett hot. De försöker på olika sätt kringskära och minska värdet av dessa rättigheter. Genom sin ekonomiska makt och överhöghet har de också den avgörande samhällsmakten. Med EEC skall de få en organisation som ger dem än större maktpolitiska fördelar.

EEC verkar än så länge framför allt som en tullunion men med gemensamma syftemål och ett närmande av politiken på många områden. EEC tillämpar utåt genomsnittligt högre tullar än t.ex. Sverige. I deklarationen från den svenska regeringen till EEC den 6 september 1971 förklarade den svenska regeringen att den ansåg att åtaganden av harmonisering av det yttre gränsskyddet vore angeläget att få in i ett avtal mellan Sverige och EEC. Regeringen var alltså beredd att anpassa Sveriges yttre tullar till EEC:s. Sverige var berett att delta i EEC:s protektionism mot andra länder.

Detta handlande, detta uttalade önskemål i deklarationen av den 6 september rimmar illa med de stolta orden i propositionen 135 och utrikesutskottets betänkande, där det heter att målet för handelspolitiken är frihandel med alla länder. Knytning av Sveriges handel till EEC och anpassning av den svenska tullnivån till EEC:s högre tullnivå främjar inte friare världshandel. Att EEC inte ville ha med Sverige i sin tullunion i denna omgång gjorde att den svenska tullnivån mot tredje land inte behövde höjas. Här främjade EEC oavsiktligt en friare världshandel. Detta är paradoxalt men måste ändå påpekas.

I propositionen upprepas det slitna påståendet att Sverige skulle ingå det föreslagna avtalet för att undvika handelspolitisk isolering. Detta är skrämselfpropaganda. Sverige blir inte mer handelspolitiskt isolerat av EEC därför att ytterligare tre länder går in som medlemmar än vad Sverige hittills har varit av EEC. Tullarnas betydelse för handelsinriktning får inte överskattas på detta sätt. EEC har inte "isolerat" Sverige från sig under de 14 år Sverige stått utanför. Vidgningen av EEC är mig veterligt inte förknippad med några som helst bestämmelser om att EEC-länderna skulle börja skärpa sin attityd gentemot tredje land.

Sveriges export till EEC har under denna period ungefär tredubblats i löpande priser. Under samma period ökade handeln med EFTA-staterna med något över tre gånger. Därför har EEC:s andel av den svenska exporten något fallit. Men ett studium av den svenska exportens utveckling under 1960-talet ger vid handen att handelsexpansionen framför allt gick till våra nordiska grannländer. Det ger vid handen att den största delen av denna ökning faller på sådana varor – livsmedel och råvaror – som inte varit tullfria inom EFTA. Detta visar för det första att tullarnas roll inte får överskattas, för det andra att inga skäl föreligger för

antagandet att Sverige skulle bli "isolerat" utan det föreslagna avtalet.

Hade däremot regeringen fått igenom sin propå av den 6 september 1971 hade den svenska utrikeshandeln än starkare blivit inriktad på rika imperialiststater i Västeuropa och isolerad från den övriga världen. Detta sagt med stora reservationer för tullarnas betydelse.

Vänsterpartiet kommunisterna är anhängare av fri handel med alla länder. Men vi anser samtidigt att snedvridningen av den svenska utrikeshandeln, med dess ensidiga inriktning på Västeuropa, inte gagnar det svenska folkets intressen. Det är inte klok politik att svensk utrikeshandel är så beroende av utvecklingen i ett fåtal länder och en så begränsad region. Handeln måste än mer stimuleras att öka med u-länderna på för dem gynnsamma villkor och med de socialistiska staterna.

Regeringen lyckades inte få igenom sina önskemål från den 6 september 1971. Man lyckades inte komma överens med EEC om tullunion och inte heller om gemensam handelspolitik gentemot tredje land. Men även det föreliggande avtalet kommer att förstärka inriktningen av den svenska handeln till EEC. Det främjar inte ökad handel med andra områden att man börjar med att ta bort tullar med ett område med vilket man redan har en mycket välutvecklad handel – utan att man samtidigt tar bort tullar gentemot andra länder. Dessutom finns det komplicerade nätet av s. k. ursprungsregler, dvs. regler som bestämmer hur stor värdeandel av beståndsdelarna i en vara som får komma från tredje land. Dessa regler är för vissa varor så skärpta att de kommer att binda den svenska handeln till EEC – förutsatt att producenterna vill kunna exportera tullfritt till EEC.

Vänsterpartiet kommunisterna är anhängare av en friare handel och motståndare till protektionism, utom för länder som behöver bygga upp sin industri. Detta innebär att vi på sikt anser att ett avtal också måste slutas med EEC. Men det måste gälla enbart handel. Det nu föreslagna avtalet går långt utöver handeln.

I artikel 19 föreskrivs att inga restriktioner får förekomma i betalningstransaktioner mellan Sverige och EEC och inga åtgärder av administrativ art angående beviljande, återbetalning och acceptering av korta och medellånga krediter som hänför sig till kommersiella transaktioner. Detta kan bara ses som inledningen till ett införande av Sverige i de fria kapitalrörelserna inom EEC. Förhindrande av kapitalflykt kan genom denna bestämmelse försvåras, då kommersiella skentransaktioner mycket lätt torde kunna organiseras.

I artikel 15 berörs att inga nya åtgärder får införas på veterinära, sanitära eller fytosanitära områden, om detta leder till att handeln "otillbörligt" hindras. Man får dock införa förbud mot miljögifter, om nu inte detta skulle vara "förtäckt begränsning" av handeln (artikel 20). Detta kan innebära att EEC tolkar förbud mot vissa livsmedelsgifter som "förtäckt begränsning" av handeln, och då måste förhandlingar till. Kampen mot farliga ämnen i livsmedel kan försvåras.

I artikel 23 talas om vad som är oförenligt med avtalet. Dit hör monopol och kartellöverenskommelser i den mån de påverkar handeln. Dock sägs i propositionen att vissa typer av kartellsamarbete "som är till

fördel för näringslivets utveckling och konsumenterna" kommer att godtas. Så kapitalet kan känna sig lugnt.

Däremot förbjuds "offentliga stödåtgärder som förvanskar eller hotar att förvanska konkurrensen". EEC kommer att tolka detta efter § 92 i Romfördraget. Utrikesutskottet försöker lugna med att denna tolkning inte är bindande för Sverige. Men regeringen deklarerar i propositionen att den godtar denna tolkning.

Utskott och proposition är ense om att detta inte innebär så mycket, enär "de principer som gäller på detta område inom gemenskapen i stort sett överensstämmer med vad som tillämpas i Sverige". Avtalet hindrar inte "en fortsatt aktiv regionalpolitik av det slag som bedrivs i Sverige". Folkomflytningspolitik och litet överskyldning av kapitalkoncentrationens verkningar kan man alltså fortsätta med. Men hur förhåller det sig med en regionalpolitik som ligger i folkets och inte i storfinansens intresse?

Motåtgärder om en tvist skulle uppstå kan bara bli av handelspolitiskt slag, för att, som det heter, "återställa konkurrensläget". Dock blir detta en press mot en bättre regionpolitik.

Avtalet mellan Sverige och Kol- och stålunionen som också behandlas nu kommer att medföra att lagstiftningen på prisområdet måste förändras så att förbudet mot bruttopriser urholkas. Vidare kommer införandet av basprisortssystemet att få svåra regionala följder. Verkstäder belägna långt från basorterna men nära järnverken kommer att tvingas betala "spökfrakter", betala frakter för varorna som varorna inte varit ute på.

De föreslagna avtalen går således långt utanför handelsn område. De innebär inledning till fria kapitalrörelser, de verkar som en broms mot statliga stödåtgärder, de medför nya prisregler och lagar och högre priser för kol, stål, järn, malm och järnskrot.

Utrikesutskottet skriver att avtalen "uppfyller de grundläggande krav som vi måste ställa på vårt ekonomiska samarbete med andra länder". Dessa grundläggande krav är negativa: inga bindningar som begränsar möjligheterna till en självständig utrikespolitik och att bevara neutraliteten. Detta är verkligen anspråkslösa krav. Om avtalen skulle få verkningar på inrikespolitiken och inrikes förhållanden, bekymrar utskottet sig inte alls om. Därmed måste nog konstateras att utrikesutskottet ser litet fackmässigt inskränkt på EEC-frågan. Utrikespolitik är inte allt här i världen.

De påtagbara ekonomiska verkningarna av avtalet kommer inte att bli stora. Kapitalkoncentration och regional obalans kommer att fortsätta. Arbetslösheten kommer att pendla men på sikt öka. Avtalet kommer endast marginellt att skärpa dessa tendenser.

Men avtalet är bara en början. Avtalet är utvecklingsbart. Dess utvecklingsbarhet är tillkommen för att det skall kunna utvidgas. Det skall ses som en bas för ett fortsatt samarbete med EEC. Det skall vara själva grundvalen för en vidgning av förbindelserna mellan Sverige och EEC. Detta har representanter för regeringen upprepat vid ett flertal tillfällen. Avtalet har ingen förändringsparagraf utan en utvecklingsparagraf. Denna syftar till växande förbindelser.

Avtalet utgör en kompromiss, fastslår utrikesutskottet. Detta är riktigt. Den svenska regeringen önskade samarbete på en rad områden som inte täcks av avtalet. Regeringen önskade gemensam yttre tullmur, samordning av handeln med tredje land – ja, i deklARATIONEN av den 6 september 1971 står det mera precist ”handelspolitiken mot tredje land” –, likformig tullagstiftning, en viss samordning av den ekonomiska politiken, tillfälle att delta i EEC:s industripolitik, tekniska forskningspolitik, energipolitik och miljöpolitik. Dessutom har den svenska regeringen förklarat sig beredd ”att diskutera ett samarbete innefattande ömsesidiga förpliktelser också på andra områden” än de här uppräknade.

Käppen i hjulet för den svenska regeringens samarbetsplaner var att EEC:s eget samarbete på dessa områden ännu var outvecklat. Så tränar Sveriges regering efter samarbete med EEC att man går längre än och föregriper EEC:s eget samarbete. När utrikesutskottet avvisar tankarna på medlemskap som framförs i moderaternas motion, säger utskottet: ”En ny diskussion om anslutningsformerna skulle störa samarbetet mellan avtalsparterna.” Man vill därför utveckla förbindelserna på avtalets grundval. Men redan några meningar längre fram skriver man i anledning av yrkandet i motionen 1910 om samarbete med EEC på områden som ej täcks av de föreliggande avtalen att avtalets bestämmelser om utvecklingsbarhet ger möjlighet att ta upp de frågor som avses.

Avtalens utvecklingsbarhet syftar till att länka Sverige allt närmare EEC. Den svenska regeringen tar ett smygande steg i taget på vägen in i EEC.

Sverige skall inte få smygas in i EEC! Sverige skall stå utanför EEC. Sveriges förbindelser med EEC skall begränsas till handel och normala mellanstatliga och mellanfolkliga relationer.

Men de föreslagna avtalen är första steget in i EEC. Därför är dessa avtal av största vikt. Därför måste det svenska folket ges verklig information och få möjlighet till allsidig diskussion om avtalens betydelse och EEC-frågan över huvud taget. Handelsdepartementets annonskampanjer har på intet vis fyllt detta behov. De innehåller bara skönmålningar av avtalen och framställer dem som om de huvudsakligen vore av handelsteknisk natur. Så är inte fallet. Avtalen leder in i EEC. Därför måste det svenska folket – liksom folken i t. ex. Norge och Danmark – ges tillfälle att i allmän folkomröstning uttala sin mening om avtalet och därmed om Sveriges relationer till EEC.

Utrikesutskottet hävdar att avtalen har samma karaktär som EFTA-konventionen. Detta är inte korrekt. Avtalen går längre än EFTA-konventionen när det gäller t. ex. statliga stödåtgärder, ursprungsregler och återverkningar på prissättningsregler och prislagar. Detta är inte oväsentligt. Men ordet ”karaktär” är mångskiftande. Och här skall inte trätas om ord. Vad väsentligare är: utrikesutskottet säger att avtalen inte ”innehåller någonting som motiverar behandling i annan ordning än den som föreskrivs i 12 § regeringsformen”. Det gör de. De har ett karaktärsdrag som särskiljer dem avgörande från EFTA-konventionen. De innehåller en inträdesbiljett till EEC – storkapitalets gemenskap.

Detta måste stoppas. Folket måste få tillfälle att i allmän folkomröstning göra detta.

Herr talman! Jag vill i anledning av vad jag nu anfört yrka:

I första hand

att riksdagen uttalar sig för en folkomröstning rörande de föreslagna avtalen med EEC och Europeiska kol- och stålunionen och

hos regeringen begär förslag till lag om folkomröstning i dessa frågor samt

att propositionen i övrigt icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

I andra hand:

Därest ovan ställda yrkanden icke vinner riksdagens bifall att riksdagen avslår Kungl. Maj:ts proposition nr 135 år 1972.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! I juli månad detta år undertecknade den svenska regeringen det frihandelsavtal med EEC som riksdagen nu har att ställning till. Det avtal som har undertecknats stöds förmodligen av en stor majoritet av det svenska folket och även av riksdagen. Vad som är betydelsefullt med detta avtal är att det handelspolitiska läget för vårt land väsentligen har klarnat. I detta sammanhang bör också nämnas att läget klarnat även vad beträffar de nordiska länderna i övrigt. Danmark har vunnit medlemskap i EEC, medan Norge och Finland sannolikt kommer att få en uppgörelse om frihandelsavtal.

Ett avtal av denna karaktär är dock endast en ram där väsentligt arbete återstår, nämligen att fylla avtalet med ett reellt innehåll. Avtalet blir därför mycket en fråga om vad parterna gör det till.

Från svensk synpunkt är det tillfredsställande att en uppgörelse har kunnat nås. Utrikeshandeln är nämligen för vårt land av mycket stor vikt och växer i betydelse. Allmänt kan sägas att minst en fjärdedel av vår varuproduktion måste säljas på internationella marknader. Inom vissa branscher är andelen betydligt större än en fjärdedel. Så är fallet inom pappers- och massaindustrin. Även inom den mekaniska verkstadsindustrin måste mer än 40 procent av produkterna säljas på export. Branscher där andelen är särskilt stor är t. ex. produktionen av transportmedel, framför allt av fartyg, som lär exporteras till omkring 80 procent av hela produktionen. Även inom bilindustrin har vi en hög exportprocent – den rör sig om ca 60 procent.

Avgörande för Sveriges möjligheter att med framgång föra en politik som syftar till full sysselsättning och snabb ekonomisk tillväxt är en väl utvecklad utrikeshandel. Särskilt är ett omfattande varuutbyte med andra länder av betydelse för ett litet land, som i så hög grad som Sverige har utvecklat en specialiserad och avancerad teknisk industri.

Handelspolitiskt har Europa under 1960-talet varit delat i två block, nämligen EEC-området och EFTA-länderna. Inom vart och ett av dessa handelspolitiska block har handeln utvecklats starkt, allt i takt med att tullar och andra handelshinder avvecklats. Däremot kan sägas att handeln mellan de två handelspolitiska blocken inte utvecklats lika starkt. Det har därför under hela 1960-talet framstått som en nödvändighet och ett reellt behov att det handelspolitiska samarbetet mellan samtliga länder i de två blocken skulle kunna utvecklas ytterligare. Förhandlingar i detta syfte har pågått under hela 1960-talet och har så småningom krönts med

framgång, även om resultatet icke har kunnat bli en enhetlig marknad för samtliga berörda länder. Vissa länder har av politiska orsaker inte kunnat vare sig vinna eller acceptera ett fullt medlemskap i EEC. För Sveriges vidkommande liksom för vissa andra länder har neutralitetspolitiken lagt avgörande hinder i vägen för medlemskap, och man har därför fått välja andra former för det ekonomiska samarbetet.

Låt mig i detta sammanhang inflika att neutralitetspolitiken, även efter det att detta handelsavtal har godkänts, kommer att för Sverige framstå som lika angelägen som den gör i dag.

För den svenska regeringen, liksom för majoriteten av det svenska folket, har det stått klart att ett svenskt deltagande i det ekonomiska samarbetet i Europa inte får omöjliggöra ett strikt iakttagande av de krav som neutralitetspolitiken ställer. Detta kommer även till uttryck i regeringsdeklarationen den 10 november 1970, vari sägs att "vi inte kan delta i ett förpliktande utrikespolitiskt samarbete inom en viss grupp av stater med syfte att utforma gemensamma ståndpunkter". För vårt lands vidkommande begränsas våra möjligheter att acceptera en överflyttning av beslutanderätten från nationella till internationella organ inom ramen för exempelvis en ekonomisk och monetär union. EEC-länderna enades i oktober 1970 om ett system för konsultation och samarbete på det utrikespolitiska området. Senare bekräftade de sin beslutsamhet att förverkliga också planerna på en ekonomisk och monetär union.

Med hänsyn till denna utveckling förklarade den svenska regeringen i mars 1971 att ett svenskt medlemskap med hänsyn till neutralitetspolitiken borde uteslutas som en realistisk möjlighet för Sveriges avtal. Utrikesutskottets majoritet har i sitt betänkande funnit att den bedömning som regeringen gjort i sin deklaration i mars 1971 varit riktig. Riktigheten har bekräftats av den utveckling som sedermera ägt rum inom EEC.

Det frihandelsavtal som nu undertecknats är av principiellt samma karaktär som EFTA-konventionen. Inga bestämmelser i konventionerna leder till att beslutanderätten, som tillkommer de svenska statsmakterna och myndigheterna, överläts till gemenskapernas organ. Varje utvidgning av samarbetet mellan vårt land och gemenskaperna måste enligt avtalen godkännas i vederbörlig konstitutionell ordning. Avtalet medför inga bindningar som begränsar våra möjligheter att bedriva en självständig utrikespolitik och att bevara vår neutralitet. Genom avtalen får vår exportindustri efter en viss övergångstid tillträde till en betydligt större marknad än för närvarande – det rör sig om länder med tillsammans ca 300 miljoner innevånare, dvs. i det närmaste hela Västeuropa.

Låt mig här ställa frågan: Är det träffade avtalet bra eller dåligt ur ekonomisk synpunkt för vårt land? Jag vill för egen del säga att avtalet måste betraktas som bra, mot bakgrund av rådande omständigheter. Att avtalet har vissa skönhetsfläckar skall inte förnekas, och särskild betydelse tillmäter jag den längre övergångstiden för papper, järn och stål. För dessa branscher kommer vissa svårigheter att följa med avtalet under den övergångstid det här är fråga om. Vi bör också hålla i minnet, om vi skall bedöma förhandlingsresultatet – och det har säkert alla de neutrala länderna anledning att göra – att det mellan de förhandlande

parterna, EEC-kommissionen och vart och ett av de neutrala länderna, har funnits ett mycket ojämnt styrkeförhållande. Väsentligt är att EEC-kommissionen som förhandlingspartner naturligtvis väger betydligt tyngre än var och en av dessa små stater. Svenska önskemål som ej helt tillgodosetts gäller avtalets varuomfattning, ursprungsregler osv.

Jag lyssnade till det första inlägget i denna debatt, av herr Wirmark. Vad han sade har sedan återkommit i det anförande som hållits av herr Turesson. Man kan t. o. m. säga att på vissa punkter är herrar Wirmark, Turesson och Måbrink överens om att avtalet är ganska dåligt. Herr Wirmark berättade under en god del av sitt anförande om vilka stora brister som detta avtal innebär. Min reflexion var: Hur kan man i slutet av ett anförande yrka bifall till en förhandlingsuppgörelse som är så svag, när konklusionen borde ha lett till yrkande av motsatt innebörd?

I den svenska debatten har påståtts att regionalpolitiken inte skulle kunna bedrivas på det sätt vi skulle önska. Ytterligare en synpunkt som har karakteriserat debatten hittills hos alla de smärre grupper som motarbetat en uppgörelse med EEC är att utvecklingsbarheten i avtalet också skulle vara till mycket stor nackdel. Jag läste i går en tidningsartikel där regionalpolitiken och utvecklingsbarheten var de stora frågorna. Men låt mig klart säga här att regionalpolitiken icke kommer att mötas av några hinder ur denna synpunkt. Sverige kan – och kommer att – genomföra den regionalpolitik som Sveriges riksdag beslutar.

Beträffande frågan om utvecklingsbarheten i det avtal som vi nu diskuterar kan inga förändringar i avtalet genomföras med mindre än att Sveriges regering och riksdag följer vår konstitution, och därmed har Sverige också avgörandet när det gäller i vilken utsträckning man vill utveckla ett samarbete enligt artikel 32 respektive 29 i avtalet. Det bör klart sägas ut att det är Sveriges riksdag och Sveriges myndigheter i övrigt som har det avgörande ordet då det gäller den framtida utvecklingen av våra förbindelser med EEC. Vi kan icke utveckla detta avtal i något avseende som leder till begränsningar av den utrikespolitiska handlingslinje som vi hittills har följt och som vi måste följa även i fortsättningen. Neutraliteten måste respekteras, och jag skulle vilja se den regering i vårt land som skulle förklara att Sveriges politik i detta avseende skall ändras. Jag ifrågasätter om ens en moderat minoritetsregering skulle våga sig på ett sådant steg, även om man från moderaternas sida gärna vill att Sverige skall helt ansluta sig till det avtal det här är fråga om.

Jag nämnde herr Wirmarks inlägg och hans omfattande kritik och underkännande av den förhandlingsuppgörelse som har nåtts. Herr Wirmark nämnde en sak som jag fäste mig vid och som jag vill ta upp här. Han klagade över att samarbetet inom ramen för detta avtal kommer att leda till en omfattande byråkratisering av den svenska handeln. Ja, vad har herr Wirmark egentligen väntat i det avseendet? Jag trodde att herr Wirmark var helt klar över att detta avtal, liksom naturligtvis också fullt medlemskap, innebär en mycket stark byråkratisering av den internationella handeln. Det är olägenheter som vi får ta, om vi över huvud taget skall ha en uppgörelse med EEC.

Redan det hittillsvarande EEC har en apparat i Bryssel som lär sysselsätta åtminstone 5 000 personer i den stora förvaltningsbyggnaden

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

Avtal med EEC,

m. m.

där, och när man nu får med Storbritannien och Danmark ökas säkerligen tjänstemännens antal med ytterligare några tusen i Bryssel. Så nog är det en byråkratisering, men det kan Sverige faktiskt inte göra något åt.

Herr Wirmarks kritik av avtalet omfattade både reella och tänkta brister – brister som man i dag inte vet någonting om men som herr Wirmark förutsatte existerar. Och på den punkten var herr Wirmark tämligen överens med herr Måbrink om hur dåligt detta avtal är.

Motståndarna till den uppgörelse som regeringen undertecknat har bl. a. framhållit att i stället för en uppgörelse med EEC borde man vidga handeln mellan öst och väst. Herr Måbrink tog upp den frågan speciellt i slutet av sitt anförande. Sverige skulle med andra ord få kompensation för ett eventuellt bortfall i handeln med Västeuropa. Ja, Sveriges intresse är stort för en utvidgning av handeln med Östeuropa – det är intet tvivel om detta. Och ett bortfall i exporten till EEC-området skulle helt naturligt uppstå, om vi icke träffade någon uppgörelse alls med EEC. Den i varje fall relativa minskningen av exporten till EEC-området har ju varit ett faktum under hela senare delen av 1960-talet. Vi kan bara se på hur utvecklingen av vår export till EEC-området har varit jämfört med utvecklingen av exporten till EFTA-området. Det är en enorm skillnad i utveckling.

Men skulle vi kunna kompensera oss i Östeuropa för bortfall av export till Västeuropa? Ett känt förhållande är att en väldigt låg procent av vår export går till Östeuropa. Till Sovjet går väl omkring 4 procent av vår export. Då är min fråga: Beror det på Sverige eller beror det på någon annan?

Sverige skulle hur gärna som helst önska få exportera till Sovjet inte 5 procent utan 15, kanske 20 procent. Men Sovjet kan inte importera på det sättet, eftersom vi ju vill ha betalt för de produkter vi exporterar. Om vi verkligen vill ha till stånd en ökning av exporten till Sovjet – jag tar här Sovjet som exempel – så tyder allting på att den svenska regeringen måste gå in med mycket omfattande krediter, därför att Sovjet inte på vanligt sätt kan betala de varor man köper från oss. Och det är ett faktum att både Sovjet och det övriga Östeuropa handelspolitiskt orienterar sig mer mot EEC-områdets medlemsländer än mot exempelvis Sverige. Enbart Sovjet köper avsevärt mer från t. ex. Västtyskland än vad man är intresserad av att köpa från Sverige. Det är en snedvridning av handeln som är ett faktum, och den kan inte förklaras så enkelt som herr Måbrink gjorde, nämligen att det här i Sverige skulle finnas ett kapitalistiskt intresse av att inte sälja till kommunistländerna. Jag har aldrig märkt att kapitalisterna finner skäl för att inte sälja till en kommunistdominerad regim. Det är också ett gammalt och känt faktum att handeln aldrig följer ideologierna, utan den tränger sig fram oavsett vilken kulör den regim har som råder i ett land. Jag vill säga detta därför att man inte skall göra handelspolitiken till en så enkel sak som att säga att de svenska kapitalisterna inte vill ha några förbindelser med kommunistländerna. De svenska kapitalisterna står i stället i dag i kö för att få träffa uppgörelser om export till Sovjet.

Vad sedan beträffar vår debatt kring EEC-avtalet skulle jag gissa – och det har jag sagt redan tidigare – att de östeuropeiska länderna har ett

växande intresse av en ökad handel med EEC-länderna. Det kan också vara intressant att här konstatera, att även Kina långt borta i världen har intagit en helt positiv ställning i sitt uttalande om de uppgörelser som träffats mellan EEC och de nya medlemsländerna i Europa, alltså Storbritannien, Irland och Danmark.

Nu kan man fråga sig vad som händer om ingen svensk uppgörelse kommer till stånd med EEC. Självfallet är det svårt att konkret ange i vilken utsträckning det på kort eller på lång sikt skulle påverka den svenska utvecklingen. Med full säkerhet kan man emellertid utgå från att effekten på svensk ekonomi och svensk sysselsättning skulle bli negativ, om situationen blev den att ingen uppgörelse alls träffas mellan EEC-länderna och Sverige. Det bör emellertid sägas att EEC och dess utveckling, även om ingen uppgörelse alls träffas med Sverige, påverkar den svenska utvecklingen. Även om vi skulle vara så karska att vi sade att vi inte behöver ha någonting med EEC-området att göra, så skulle utvecklingen inom EEC, allmänt och ekonomiskt, ändå influera den svenska utvecklingen. Det kan man inte avvärja genom beslut i Sveriges riksdag eller någon annanstans – de ekonomiska lagarna gör att en sådan influens inte kan undvikas.

Om ingen uppgörelse alls träffades skulle detta leda till betydande nackdelar för de människor som ur svensk industri har att ta sin försörjning. Ett land med en så omfattande utrikeshandel som vår och där behovet, inte bara av att sälja till utan också av att köpa från andra länder, är så stort, skulle påverkas negativt av en sådan utveckling, som man kan tänka sig men som jag hoppas att vi aldrig skall behöva uppleva.

Jag har tidigare i mitt anförande betonat vikten av neutralitetspolitiken. Jag vill innan jag slutar på nytt understryka den. Jag intar en positiv hållning till en uppgörelse med EEC; jag bedömer det som nödvändigt att vi får till stånd en sådan, och jag gör det inte minst mot bakgrunden av att jag själv i min dagliga gärning har ett betydande ansvar för miljoner löntagare i detta land, ett ansvar som jag själv känner så tungt att jag icke inför Sveriges riksdag skulle kunna inta en hållning som jag vet skulle leda till betydande svårigheter med sysselsättning och försörjning för så många människor här i landet. Men samtidigt säger jag att neutralitetspolitiken skall bibehållas. Vi får icke tumma på den principen, som är så viktig ur svensk synpunkt. Vad som gör denna överenskommelse acceptabel, inte minst från löntagarsynpunkt, är att den har kunnat träffas samtidigt som neutraliteten har kunnat bibehållas och att vi kan fortsätta den alliansfria politik som under så lång tid varit kännetecknande för vårt land.

Herr MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Geijer åberopade kineserna och deras syn på EEC. Jag vill fråga herr Geijer: Menar verkligen herr Geijer att kinesernas uppfattning om EEC skall vara bestämmande för vilken uppfattning arbetarklassen här i landet skall ha?

(Med anledning av att en åhörare ropade slagord från läktaren yttrade herr *talmannen*: Kammarrens överläggningar får inte störas.)

Herr Geijer sade att vår lokaliseringspolitik inte på något sätt kommer

att begränsas på grund av avtalet med EEC. Det är naturligtvis riktigt -- vår lokaliseringpolitik stämmer ju i stort sett överens med den som förs inom EEC. Det är bara det att arbetarklassens möjligheter att i det här landet få till stånd en lokaliseringpolitik i folkets intresse försvåras i och med denna uppbindning till EEC.

Herr Geijer sade vidare att vi inte kan frånsäga oss handeln med Västeuropa. Vi har inte sagt att vi skall frånhända oss handeln med Västeuropa. Naturligtvis skall vi liksom hittills bedriva handel med västeuropeiska länder, men det skall då begränsa sig till ett vanligt handelsavtal, och det skall icke vara ett avtal som talar om utvecklingsbarhet, nära, varaktiga och omfattande förbindelser. Det är någonting helt annat än ett handelsavtal. Jag tror ändå att det finns stora möjligheter att vidga handeln med de socialistiska staterna, med u-länderna och med länderna i Asien.

Herr WIRMARK (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Geijer påstod att mitt anförande inneburit ett underkännande av avtalet. Men tvärtom sade jag i mitt anförande att överenskommelsen om successiv frihandel var i djupaste mening glädjande och positiv. Jag sade också att det var väsentligt för industriexporten på EEC-marknaden att frihandeln hade uppnåtts. Och jag slutade det avsnittet med att säga att vi i folkpartiet anser att Sverige bör acceptera avtalet. I mitt anförande konstaterade jag också att våra förhandlare hade gjort så gott de kunnat i en svår förhandlingssituation.

Men, herr Geijer, debatten skulle väl inte gagnas av att vi dolde att vi inte är tillfreds på en rad områden och att vi vill uppnå förbättringar i överenskommelsen. Herr Geijer själv talade ju om skönhetsfläckar. Det är ju just när vi i riksdagen granskar detta avtal som vi skall framföra våra kritiska synpunkter på överenskommelsen. Det kan då inte vara felaktigt att belysa de här sidorna av avtalet -- i själva verket är det vår parlamentariska plikt.

Herr Geijer har väl själv varit med om förhandlingsomgångar där han inte varit nöjd med resultaten och har fått gå hem utan att vara tillfreds; och där många frågor har fått skjutas upp till kommande förhandlingar. Det är precis det läge vi tycker vi har här i dag.

Det är samma sak med den byråkratisering av handeln som jag påtalade, och där jag instämde i vad utrikesutskottet hade sagt om ursprungsreglerna. I folkpartiet anser vi att nackdelarna på den punkten är så väsentliga att vi vill att man skyndsamt skall slutföra förhandlingarna för att få till stånd förbättringar. Det faktum att det i avtalet finns en utvecklingsparagraf visar indirekt att både regeringen och socialdemokraterna erkänner att förbättringar i avtalet behövs.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Geijer sade i slutet av sitt anförande ungefär som så, att inte ens en moderat minoritetsregering skulle föra en utrikespolitik, som innebär att man överger neutralitetspolitiken. Det var bra sagt, herr Geijer. Jag vill begagna detta tillfälle att bestyrka att herr Geijer på den punkten har alldeles rätt.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Måbrink ställde frågan till mig, om jag anser att Kina skall bestämma vår hållning i EEC-frågan. Nej, naturligtvis inte. Jag refererade bara till ett uttalande, som kommit från kinesiskt håll såsom en kommentar till uppgörelserna om vissa nya medlemsstaters inträde i EEC.

Jag skulle också vilja diskutera en annan sak med herr Måbrink, eftersom han berörde den i sitt första anförande. Han påstod att det avtal som Sverige är på väg att träffa är det första steget in i EEC, som han uttryckte det. Nej, naturligtvis inte. Det skulle vara märkligt om så vore fallet. I den situation vari vi just nu befinner oss har Sverige sällskap med två andra länder, nämligen Schweiz och Österrike. Är det någon som tror att någondera av dessa länder skulle vilja – eller skulle kunna, som i fallet Österrike – träffa en uppgörelse med EEC, som vore ett steg på vägen till att neutraliteten, som även dessa länder förfäktar, skulle luckras upp. Det är helt otänkbart.

Herr Turesson hade lagt märke till att jag sagt, att man inte kunde vänta sig att ens en moderat minoritetsregering skulle kunna föra en politik, som ledde bort från neutraliteten. Jag tror inte att ni skulle våga er på det. Det leder mig till att ställa frågan: Varför skall ni då ständigt förfäktat att Sverige skall överge neutraliteten, vilket är den reella innebörden i den argumentation som moderaterna fört i årtal i detta land och alltjämt för. Moderaternas reservation till utrikesutskottets betänkande är ingenting annat än en argumentation för ett uppgivande av den svenska neutraliteten.

Herr Wirmark frågade om jag inte själv förhandlat och någon gång gått missnöjd från förhandlingsbordet. Jo, visst har jag det. Jag kan inte erinra mig att jag någon gång gått tillfredsställd från bordet efter det att en uppgörelse träffats.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utrikesutskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Det här uttalandet av herr Arne Geijer rörande moderata samlingspartiets inställning till neutralitetspolitiken är synnerligen egenomligt och ägnat att förbrylla. Herr Geijer har verkligen inte någon som helst anledning att betvivla att vi ansluter oss till den enighet i riksdagen som råder rörande den svenska neutralitetspolitiken. Den uttolkning som herr Geijer menar sig ha kunnat göra av herr Bohmans och min reservation till utrikesutskottets betänkande nr 20, som vi i dag diskuterar, är så subjektiv att den inte har någonting med realiteten att göra.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Arne Geijer i Stockholm spred här myten om exportbortfallet. Jag vill till det säga att EEC:s andel av den svenska exporten från 1958 till 1969 har minskat från 31 till 28 procent. Således har handeln till EEC genomsnittligt haft en tredjedels procent lägre ökningstakt än Sveriges export i genomsnitt.

Detta blir inget exportbortfall av någon större omfattning. Att påstå detta, såsom herr Geijer gjorde, är – det vill jag upprepa – skrämselfpropaganda, som inte har saklig grund.

Med tanke på utrikesutskottets skönmåling av FEEC-avtalet finns det också en baksida av avtalet, vilken jag också har berört i mitt inledningsanförande. Men låt mig återge vad herr Wirmark sade i sitt anförande, ”att det ur den synpunkten är illavarslande att regeringen drev igenom beslutet om att fördubbla löneskatten, en åtgärd som ironiskt nog träder i kraft samtidigt med vårt avtal med EEC”.

Detta är typiskt för avtalets innebörd och hur man uppfattar meningen med avtalet: fler lättnader för kapitalisterna, fler gåvor och mera julklappar – precis i likhet med regeringens förslag till konjunkturstimulerande åtgärder i höst. Och vem får betala det? Vem går det ut över? Jo, naturligtvis går det ut över den svenske löntagaren genom ökad indirekt beskattning och andra ekonomiska pålagor.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s) kort genmäle:

Fru talman! Helt kort om handeln med Östeuropa!

Jag vill återigen komplettera exemplet Sovjet med att säga att vi 1972 har en export till Sovjet som kommer att i stort sett vara hälften av vad vi köper därifrån. Detta beror på att Sovjet har minskat sina köp i Sverige mycket kraftigt under 1971 och 1972. Vi hoppas att det är tillfälligt, eftersom vi naturligtvis önskar ha en handel med Sovjet – liksom med övriga länder – som är så omfattande som möjligt, men vi kan i längden givetvis inte fortsätta att köpa dubbelt så mycket och sälja bara hälften av det vi köper. Det är det som förklarar just den här situationen.

Herr handelsministern FELDT:

Fru talman! Vi står i dag inför slutfasen av ett mycket betydelsefullt skede i svensk handelspolitik. Det avtal som regeringen slutit med FEEC och som nu i propositionen förelagts riksdagen för godkännande innebär att den fråga som under de senaste 15 åren stått i förgrunden på det handelspolitiska området fått sin lösning.

De nu avslutade integrationsförhandlingarna i Västeuropa har lett till att tre länder, Danmark, Storbritannien och Irland, från årsskiftet inträder som medlemmar i de europeiska gemenskaperna. Fem av de övriga EFTA-länderna har slutförhandlat och undertecknat frihandelsavtal med denna utvidgade europeiska gemenskap.

Vissa oklara element finns emellertid kvar i den europeiska marknadsbildningen. Finland har ännu inte undertecknat sitt frihandelsavtal, och Norge måste inleda nya förhandlingar sedan folkomröstningen avvisat ett medlemskap. Det är vår starka förhoppning att båda dessa länder inom rimlig tid kommer att ha ett avtal med EEC.

En grundläggande målsättning för vårt lands handelspolitiska relationer med Västeuropa har varit att bevara den frihandel som redan uppnåtts inom EFTA och att vinna tillträde för svensk industrivaruexport till den tullfria västeuropeiska stormarknad som bildas genom gemenskapernas utvidgning. Vi har vidare ansett det väsentligt att uppnå ett samarbete som vilar på stabil och varaktig grund och som täcker även andra betydelsefulla områden än tullar och handelsregleringar. Slutligen har vi funnit det angeläget att samarbetet blir utvecklingsbart så att det successivt kan vidgas och fördjupas.

Resultatet av utvidgningsförhandlingarna innebär skapandet av *ett* enda tullfritt handelsområde i Västeuropa, omfattande alla de nuvarande EEC- och EFTA-länderna. Den nya Europamarknaden är en marknad med ca 300 miljoner människor, en marknad som omfattar en knapp tiondedel av världsbefolkningen, som svarar för ungefär 40 procent av världshandeln och omkring en fjärdedel av världsprодукtionen. Detta är i realiteten världens största frihandelsområde.

EEC-avtalet ger svensk exportindustri större utvecklingsmöjligheter än någon av våra tidigare handelspolitiska uppgörelser. Den svenska exporten till EEC kommer att slippa en tullbelastning av 500 miljoner kronor, och de varor vi importerar från EEC kommer att befrias från 600 miljoner i tull. Tullstrukturen i Sverige respektive det nuvarande EEC gynnar också den svenska industrin, eftersom EEC:s tullar i dag är högre än de svenska. Råvaror belastas med i genomsnitt 1 procents tull i EEC mot tullfrihet i Sverige. För industriella färdigvaror uppskattas den svenska tullnivån till 6 à 7 procent mot drygt 8 för EEC.

Den nu föreliggande avtalet skapar förutsättningar för ett stabilt och varaktigt samarbete mellan parterna baserat på ömsesidigt förtroende. Avtalets bestämmelser om konkurrensregler, skyddsklausuler och uppsägning svarar i allt väsentligt mot svenska intressen och önskemål och är normala i den här typen av avtal. Genom bestämmelsen om utvecklingsbarhet öppnas möjlighet att vidga och fördjupa samarbetet i framtiden, under förutsättning att detta ligger i båda parter intresse. Det betyder att de centrala svenska önskemålen om hur samarbetet med EEC bör vara utformat i det väsentliga har blivit tillgodosedda. Avtalet uppfyller också de grundläggande krav som vi måste ställa på vårt ekonomiska samarbete med andra länder. Det innehåller inga bindningar som begränsar våra möjligheter att bedriva en självständig utrikespolitik och att bevara vår neutralitet.

Regeringens linje i EEC-frågan har varit dels att nå det för Sverige bästa möjliga avtal som var förenligt med den alliansfria utrikespolitiken, dels att nå största möjliga samling kring Sveriges EEC-politik. Hur vi lyckats med föresats nummer ett har jag försökt beskriva i det föregående och i den proposition som har lämnats till riksdagen. Såvitt nu kan bedömas har vi lyckats också med föresats nummer två i den meningen, att det föreliggande förslaget till avtal kommer att antas med en överväldigande majoritet av riksdagen.

Men, fru talman, bakom den enighet som nu råder om Sveriges handelsavtal döljer sig en ganska hopplös splittring bland oppositionspartierna i deras inställning och värdering av Sveriges politiska förhållan-

de till EEC, och det är en splittring som gradvis utvecklats under förhandlingarnas gång.

När regeringen i mars 1971 på grundval av utvecklingen inom EEC deklarerade, att medlemskap inte var en praktisk möjlighet för Sveriges del, godtogs detta ställningstagande av folkpartiet och centern. Men moderata samlingspartiet slog in på sin egen väg. Som enda parti har man alltsedan dess hävdade att ett partiellt medlemskap – medlemskap med neutralitetsförbehåll, som termen lyder – var en möjlig lösning. Det gör man fortfarande enligt den reservation representanterna för moderata samlingspartiet gjort till utrikesutskottets betänkande. Jag vill återkomma senare till den frågan.

När EEC var färdigt med sitt ställningstagande beträffande form och innehåll i de avtal man avsåg att sluta med de neutrala länderna i Västeuropa, stod det klart att man siktade till ett avtal om frihandel för industrivaror. Den svenska regeringen, som ansåg det materiella innehållet i samarbetet vara det väsentliga, hade hela tiden hållit formen för samarbetet öppen. Under EEC:s arbete med den närmare utformningen av sitt förhandlingsbud framförde regeringen hos EEC-ländernas regeringar sina synpunkter på innehållet i det framtida samarbetet mellan Sverige och EEC. Samtidigt företogs också sonderingar beträffande vad som kunde uppnås genom en ansökan om associering och vilka konsekvenser denna anslutningsform skulle kunna få.

Något entydigt svar på de frågorna kunde vi inte erhålla. Det stod emellertid klart att ett aktualiserande av formfrågan kunde leda till utdragna principdiskussioner i EEC om möjligheten att ingå associationsavtal med ett högt industrialiserat land som Sverige. Det stod samtidigt också klart att Sverige inte kunde acceptera associering som anslutningsform om den utgjorde ett steg på väg mot fullt medlemskap.

En intern principdebatt i EEC i formfrågan kunde dessutom ha lett till att målsättningen från svensk sida – ett avtal som träder i kraft samtidigt med de medlemskapssökande ländernas inträde i EEC – inte hade uppnåtts. Till detta kom att ett associationsavtal knappast skulle ha kunnat få ett annat materiellt innehåll än det avtal som nu föreligger.

När dessa förhållanden framstod såsom klara, beslöt regeringen att acceptera förhandlingsbudet om ett frihandelsavtal och att söka på den grundvalen uppnå bästa möjliga villkor.

Avhopp nummer två från den gemensamma linjen hade då redan inträffat. Eftersom det var folkpartiet som steg av vagnen, gjordes det i sedvanlig folkpartistil. Man höll ett ben kvar i det läge där socialdemokratin och centern befann sig samtidigt som man talade ganska högljutt om att associering ändå vore en bättre form för Sveriges förhållande till EEC.

Var folkpartiet egentligen står i dag undrar jag om man ens vet själv. Den association som under förra året var en så attraktiv lösning vägar man nu inte ens nämna vid namn. Samtidigt har man lyckats formulera sitt reservationsyrkande så, att alla anslutningsformer på nytt står öppna för folkpartiet. Man begär nämligen att förberedelsearbete skall påbörjas för att "Sverige vid lämpligt tillfälle skall kunna begära nya förhandlingar med EEC beträffande anslutningsform respektive sådan utveckling av samarbetet som skulle säkerställa en avtalsreglerad harmonisering av

konkurrensvillkor och konkurrensförutsättningar". Det enda man lyckats uppnå med denna oro och detta vacklande är att befästa bilden av det kluvna partiet.

Centerpartiet, slutligen, har under hela denna tid stött regeringens politik och aldrig svävat på målet beträffande omöjligheten att förena neutraliteten med medlemskap eller andra former av politiskt samarbete med EEC.

Det som borde stämma till eftertanke i den borgerliga oppositionens föga ärorika EEC-historia är följande: EEC-frågan och dess lösning har med rätta betecknats som en av de viktigaste politiska och ekonomiska ställningstagandena i vårt land under efterkrigstiden.

I denna fråga har de tre partier, som i val efter val gjort anspråk på att vara ett regeringsalternativ, uppvisat en hopplös splittring och kraftlöshet i varje läge, då de avgörande besluten skulle fattas. Rimligen finns bara en slutsats att dra: om vi haft en borgerlig regering, hade vi inte haft något avtal alls med EEC. Och omvänt: för att vi skulle få ett avtal och en realiserbar politik visavi Västeuropa, krävdes en socialdemokratisk regering. Jag tror att det är en slutsats, vars giltighet sträcker sig över ganska vida områden i svensk politik.

Vid den omröstning som om en stund skall företas kommer, såvitt jag förstår, samtliga borgerliga partier att rösta för ratificering av frihandelsavtalet. Centerns ställningstagande är konsekvent och entydigt. Det lär inte vara möjligt att säga om folkpartiet, men jag finner det knappast meningsfullt att försöka bringa någon reda i de grumligheter som folkpartiets reserveringar åstadkommit beträffande Sveriges framtida politik gentemot EEC.

Däremot är det nödvändigt att fästa uppmärksamheten på moderata samlingspartiets fortsatta agitation för svenskt medlemskap i EEC. Moderaterna anser sig fortfarande kunna hävda att Sverige skall ansöka om medlemskap med ett neutralitetsförbehåll. Låt mig då försöka förklara för herr Bohman och hans partikamrater vad medlemskap i EEC innebär och hur både politiskt och praktiskt omöjlig den lösning är som han och hans parti såsom de enda, inte bara i Sverige utan i hela Europa, anser sig ha funnit.

Att vara medlem i EEC är att till fullo acceptera såväl de ekonomiska som de politiska målsättningar som uppställts i Romfördraget. De förhandlingar som de medlemskapssökande länderna förde med gemenskaperna ger klart besked på den punkten. Först sedan de här länderna utan reservationer på någon punkt accepterat såväl Romfördraget som alla beslut som medlemsstaterna fattat under de tolv år gemenskaperna existerat, fick de börja resonera om de i allmänhet tre- till femåriga övergångsarrangemang som EEC på vissa begränsade områden kunde godkänna, innan anpassningen var genomförd.

EEC-länderna har upprepade gånger understrukit att endast ett förbehållslöst accepterande av gemenskapens politiska målsättningar är en förutsättning för medlemskap. Bl. a. syftar man till en harmonisering av utrikespolitiken. Denna skall enligt överenskommelsen mellan EEC-ländernas regeringar främja, som det heter, "en avstämning av deras inställning i olika frågor" samt "gemensamma åtgärder, när detta

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

uppfattas som möjligt och önskvärt". Det politiska samarbetet skall inriktas så att "det ögonblick kommer närmare då Europa skall kunna tala med en enda stämma". Och man syftar till "att i allas ögon manifesteras att Europa har en politisk kallelse". Arrangemanget är tänkt enbart som ett första steg mot ett än närmare samarbete i framtiden.

Davignonrapporten, som utgör underlaget för harmoniseringsarbetet, understryker "det samband som råder mellan att tillhöra de Europeiska Gemenskaperna och att delta i de föranstaltningar som bör leda till att framsteg förverkligas i fråga om det politiska enandet".

Vidare fastslås att de länder som söker medlemskap skall ansluta sig till Davignonrapporten, när de blivit medlemmar av gemenskapen. Vid de kontakter som den svenska regeringen haft med EEC-regeringarna har fastheten i detta samband klart bekräftats. Det är uppenbart att man betraktar Davignonsamarbetet som ett viktigt led i förverkligandet av Romfördragets politiska målsättningar, och accepten av dessa målsättningar har uppställts som en förutsättning för medlemskap.

Vid det möte mellan det utvidgade EEC:s stats- och regeringschefer som ägde rum i slutet av oktober i år betonades också vikten av det politiska samarbetet mellan medlemsstaterna på det utrikespolitiska området. Man kom vid detta tillfälle överens om att konsultationerna i dessa frågor skall intensifieras på alla nivåer. Man bekräftade också att målsättningen för samarbetet är att behandla aktuella frågor och, i möjligaste mån, formulera gemensamma positioner på medellång och lång sikt. Det framhölls också att på de ämnesområden som berör gemenskapens aktiviteter skall en nära kontakt upprätthållas med gemenskapens institutioner.

Av de ståndpunkter som EEC-organen och medlemsländerna har redovisat framgår att ett medlemskap i EEC med förbehåll för neutraliteten, dvs. något som måste bli ett partiellt medlemskap, icke är möjligt. EEC är en sammanslutning av medlemmar med lika rättigheter och skyldigheter. En medlem måste acceptera detta utan förbehåll. Varje förbehåll eller begränsning i skyldigheterna är diskvalificerande för medlemskap.

Om herr Bohman endast förstrött följt de medlemskapssökande ländernas förhandlingar, bör han ha kunnat notera, hur dessa länder även på för dem viktiga områden fick böja sig för den här principen för att uppnå medlemskapet. Och ändå vidhåller han att ett medlemskap skall kunna uppnås, samtidigt som han säger sig sluta upp fullständigt kring Sveriges neutralitetspolitik. Han påstår att EEC:s medlemsstater, efter att ha vägrat att acceptera de nya medlemmarnas krav på bestående undantag eller specialvillkor, skulle acceptera de ganska långtgående förbehåll både på det politiska, ekonomiska och handelspolitiska området, som Sverige som neutralt land måste ställa.

Herr Bohman har många gånger deklarerat sin och moderata samlingspartiets fullständiga uppslutning kring Sveriges neutralitetspolitik. Varför då fortsätta att driva en linje, som bevisats vara omöjlig och som ingen annan tror på? Inser inte herr Bohman att det enda resultat ni uppnår är att skapa osäkerhet om enigheten kring Sveriges säkerhetspolitik? Eller åtminstone – något som inte bekymrar mig men som borde bekymra

herr Bohman – osäkerhet om trovärdigheten i ett borgerligt regeringsalternativ som är söndrat i en av våra mest betydelsefulla politiska frågor?

Det enda parti som deklarerat sin avsikt att, om ingenting annat hjälper, rösta nej till ratificeringen är vänsterpartiet kommunisterna. Partiets väg fram till detta märkliga ställningstagande har verkligen inte varit lätt att följa. Under lång tid hävdade herr Hermansson att den enda möjliga lösningen på Sveriges förhållande till EEC var ett handelsavtal och att detta avtal borde gälla tulllättnader och lindring av andra handelshinder. Sedan det blivit klart, att detta är just kärnan i det avtal vi nu slutit med EEC, tar han tydligen tillbaka vad han tidigare har sagt och motsätter sig även ett handelsavtal med EEC.

Herr Hermansson och kommunisterna vill karakterisera avtalet som ett "inlemmande" av Sverige i EEC. Denna term måste betecknas som höjden av oklarhet i en debatt, som kanske mer än någon annan debatt på länge varit belastad med oklarheter och osaklighet. Om herr Hermansson med detta menar någon form av medlemskap i EEC, ställer jag mig frågande till om han över huvud taget läst avtalet. Att det avtalet inte innebär medlemskap och inte kan leda till medlemskap i EEC, trodde jag sedan länge var ställt utom allt tvivel.

Herr Hermansson vänder sig mot avtalets utvecklingsbarhet. Det är svårt att förstå mot bakgrunden av att herr Hermansson tidigare hävdade att "sakens kärna är att Sverige inte till EEC får överlåta någon del av sin handlingsfrihet, sin suveränitet".

I utvecklingsklausulen står det klart angivet som en förutsättning för utvecklingen av samarbetet "att de båda parternas självständiga beslutanderätt icke påverkas". Utvecklingsklausulen innehåller helt enkelt reglerna för den procedur, som skall användas vid våra diskussioner med EEC, om vi vill komplettera det nu avtalade samarbetet med ett samarbete även på andra områden för att garantera att frihandeln kan upprätthållas på ett effektivt sätt, bl. a. för att undanröja andra handelshinder än tullar, vilket ju också herr Hermansson tidigare har förordat.

Vidare vill jag betona att utvecklingsbarheten ger oss möjlighet att utveckla samarbetet i den mån vi anser det önskvärt. Det finns alltså ingen automatik inbyggd i avtalet. Vi bevarar friheten att, i de olika frågor som kan bli aktuella för samarbete, ta ställning till om, hur långt och i vilken form vi är beredda att samarbeta. Det vore oklokt att avstå från de möjligheter och den handlingsfrihet som avtalsbestämmelsen om utvecklingsbarhet innebär.

Kommunisterna vänder sig också mot avtalets konkurrensregler. Men konkurrensreglerna är ju till för att motverka att de enskilda företagen genom egna överenskommelser ointetgör den frihandel som staterna har enats om och på så vis delar upp marknaderna mellan sig och skaffar sig monopolställning. Konkurrensreglerna är alltså ett nödvändigt komplement till frihandeln och ett skydd mot truster, i herr Hermanssons terminologi. Det torde alldeles särskilt ligga i de små ländernas intresse att de reglerna finns.

Dessutom anför man som skäl för att rösta nej att man inte har fått gehör för sin idé om att en folkomröstning borde anordnas om

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

Avtal med EEC,
m. m.

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

frihandelsavtalet. Med andra ord när riksdagsmajoriteten avvisar denna idé utgår kommunisterna ifrån att folkomröstningens resultat skulle ha inneburit att Sverige skall avvisa det avtal vi nu uppnått.

Man måste fråga sig på vilka grunder kommunisterna står när de anser sig veta att svenska folket skulle säga nej till att bevara frihandeln i Norden och till ökad frihandel i Västeuropa. Man måste också fråga sig, liksom Arne Geijer gjorde för ett par timmar sedan, om kommunisterna och herr Hermansson har gjort klart för sig konsekvenserna av den isoleringspolitik som de agiterar för. Det skulle innebära inte bara att tullmurar på nytt restes i Norden och mellan Sverige och Storbritannien. Det skulle också innebära att medan övriga EFTA-länder förbättrade sitt konkurrensläge på EEC-marknaden blev den svenska industrin kvar i det nuvarande läget samtidigt som den på EFTA-marknaden fick ta en ökad och skärpt konkurrens från företagen i EEC-länderna.

Herr Hermansson måste på senaste tiden ha hamnat långt borta i den revolutionära teorins utmarker, om han inte inser att ett nej till detta avtal går rakt emot de svenska löntagarnas intresse av större utvecklingsmöjligheter för svensk industri och därmed bättre löner och större trygghet i de företag där de arbetar.

Fru talman! Trots de olika turer som några av oppositionspartierna företagit sig i denna fråga anser jag det vara riktigt att uttrycka min glädje över att Sveriges förhållande till den nya västeuropeiska stormarknaden kunnat lösas utan en stor och uppblående politisk strid i vårt land.

Vår mest väsentliga och mest fruktbara arbetsuppgift under de närmaste åren är att ta till vara de fördelar och utvecklingsmöjligheter för svensk industri som EEC-avtalet ger. Naturligtvis innebär avtalet inte att alla våra ekonomiska problem lika litet som alla våra handelspolitiska problem har blivit lösta. Men det väsentliga är att vi, dvs. både staten, näringslivet och löntagarna, grundar vårt handlande på det avtal som faktiskt existerar, med dess förtjänster och med dess brister, och inte på mer eller mindre luftiga förhoppningar om att Sverige någon gång skall få en helt annan lösning på sitt politiska förhållande till EEC.

Under den gångna hösten tycker jag mig ha fått belägg för att man inom industrin klart inser detta och nu vill satsa på utvecklingen mot frihandel i Västeuropa. Det är min förhoppning att riksdagens godkännande av avtalet med EEC skall ske i den andan och ge uttryck för samma grundsyn på avtalets betydelse för vår ekonomiska framtid.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Fru talman! Alla gamla jurister torde känna till att om man är osäker på om argumenteringen bär försöker man låta väldigt tvärsäker. Då tar man i, man konstaterar, man slår fast att precis så här förhåller det sig.

Jag tycker inte att det är klokt av handelsminister Feldt att stå här och påstå att det har bevisats vara omöjligt att Sverige skulle kunna förhandla sig fram till medlemskap med bibehållen neutralitetspolitik. Det återstår att se. Det vet vi ingenting om i dag. Det är bara gissningar som herr Feldt bygger sin uppfattning på.

Handelsministern påstår att vi moderater "slog in" på andra vägar. Men vem var det som slog in på en annan väg än den förhandlingsväg som

regeringen friskt trampade fram på sedan 1967? Det var regeringen som hoppade ner i diket och drog med sig centerpartiet den gången – om det inte var så att centerpartiet knuffade ner regeringen. Därom vill jag inte yttra mig. Regeringen hoppade i varje fall av medan vi stod kvar på vägen. Nu blir vi beskyllda för att ha slagit in på en annan väg. Gör en riktig historieskildring och låt oss därefter diskutera.

Ni har tecknat en "föga ärorik historia" inom oppositionen, sade handelsministern. Vem har tecknat en föga ärorik historia om inte socialdemokraterna själva, som har hattat fram och tillbaka från 1961 till den 18 mars 1970? Det är regeringen som har hoppat fram och tillbaka som villrådiga möss.

Vi vet, säger handelsministern, att Europa inte är berett att ge Sverige förbehåll för neutralitetspolitiken. Ute i Europa tycker man – sade herr Feldt -- att vi hävdar en besynnerlig uppfattning. Det är inte sant. Också jag har – även om jag inte rör mig på den höga nivå som handelsministern gör när han är ute och reser – internationella kontakter och träffar en del av de människor som herr Feldt umgås med. Och jag påstår motsatsen. Bland dem som satt med och skulle besluta fanns det personer som var beredda att verka för att Sverige skulle få erforderliga förbehåll. Om vi hade lyckats få dem vid förhandlingarna därom vet vi intet; däremot att det fanns en stark positiv vilja från åtskilliga av dessa människor att ge oss en lösning som skulle kunna tillfredsställa både Sverige och Europa. Detta om detta.

Handelsministern är – som ofta fallet är med regeringens representanter – oerhört bekymrad för hur vi skall kunna klara av ett eventuellt regeringsalternativ på den borgerliga sidan. Jag tycker att socialdemokraterna skall lugna sig. Ni behöver inte just nu vara så oroliga. Vi är inte där ännu. Vi kanske kommer dit. Men det vet vi ingenting om ännu. När den dagen kommer skall nog den här frågan liksom andra frågor lösas sig.

Jag vågar påstå -- om man nu skall generalisera, men herr Feldt gjorde det själv så förnämligt för en stund sedan – att om det finns splittring mellan de borgerliga partierna, och det gör det i olika frågor, så är splittringen minst lika stor inom det socialdemokratiska partiet i många väsentliga frågor. Ni har lyckats lappa ihop sprickorna, och vi skall nog kunna lappa ihop våra sprickor, om vi kommer i den situationen att vi skall ta över regeringsansvaret. I och för sig är det i högsta grad behövligt att vi får göra det. Men vi skall inte spekulera för tidigt om den saken.

Herr ANTONSSON (c):

Fru talman! Integrationssträvandena under efterkrigstiden på den europeiska kontinenten har i skilda sammanhang blivit föremål för högst olika värderingar. Låt mig för min del få konstatera att det ur europeisk fredssynpunkt närmast måste betecknas som en historisk händelse, att kontinentens väststater ekonomiskt och politiskt nu kommit varandra så nära att risken för krigiska konflikter, som två gånger under detta århundrade allvarligt hotat vår europeiska civilisation, synes undanröjda. Det tycker jag man har anledning slå fast, när vi ställs inför det avgörande som vi om ett antal timmar skall ta.

Låt mig vidare konstatera, fru talman, att Sveriges roll i Europasam-

arbetet ingalunda är ny. Den handelspolitiska integrationen har enligt min värdering pågått ända sedan industrialismens genombrott i vårt land. Ända sedan det skede då vi började sälja våra skogsprodukter och vår malm till Europa har vår ekonomi blivit alltmer intimt sammanbunden med de kontinentala staternas. Under de senaste årtiondena har denna utveckling skett i ett accelererat tempo, som vi tidigare knappast ens kunnat förutspå.

Det leder mig fram till att det för vår del aldrig har kommit att bli fråga om ett ja eller nej till Europa eller EEC. Därtill är vi för intimt sammanbundna med Västeuropas stater. Det är formen som man har något tvistat om. Jag menar att den målsättning vi har valt är riktig, nämligen att samtidigt beakta de krav som ställts såväl av neutralitetspolitiken som av den faktiska ekonomiska integrationen i Västeuropa.

Jag vill påstå att vår välfärd och trygghet är lika beroende av båda dessa faktorer. Men att avvägningen mellan dem inte är enkel och problemfri visar den marknadsdebatt vi haft även hos oss här i landet, även om den har varit nedtonad i förhållande till de kanske alltför hårda och uppsplitande meningsbrytningar som förekommit i exempelvis ett par av våra grannländer.

Både vår neutralitetspolitik och vår marknadspolitik bestäms emellertid i största utsträckning av givna förutsättningar i Europa som vi som litet land inte kan ändra vare sig vi vill eller inte.

Vår neutralitetspolitik tjänar inte enbart ett nationellt syfte. Jag har många gånger för min del strukit under detta i riksdagsdebatterna. Jag upplever det så att den svenska neutralitetskursen och den finska utrikespolitiska kursen under hela efterkrigstiden har utgjort en stabiliserande och avspännande faktor i vår del av världen. Alltså är vår neutralitetspolitik en del av det mönster som under efterkrigstiden har etablerats både i Norden och i Europa. Detta mönster kan inte rubbas utan att det får konsekvenser för helheten. Därmed vill jag inte säga att detta mönster är idealiskt eller en gång för alla givet.

Tvärtom är det självfallet vår förhoppning att den avspänning i Europa, som den nu med framgång genomförda tyska normaliseringspolitiken är ett exempel på, skall ytterligare befästas bl. a. genom den europeiska säkerhetskonferensen i Helsingfors, och så småningom bidra till att göra det välkända europeiska säkerhetsmönstret mindre konturskarpt än det varit under gångna år.

Även om vi alltid själva brukar hävda att vår neutralitetspolitik förstås och uppskattas i alla läger är det väl tyvärr så att vi haft vissa svårigheter – och det visar väl EEC-förhandlingarna – att vinna fullt gehör för vår vilja att å ena sidan fullfölja neutralitetspolitiken, å andra sidan inom ramen för de gränser denna uppställer på bredast möjliga bas delta i det europeiska integrationsverk, som vi är bundna till med oupplösliga ekonomiska band.

Jag vill emellertid för min del hävda att den marknadsanknytning Sverige nu erhållit – ett vittomfattande frihandelsavtal med utvecklingsklausul – utifrån de givna förutsättningarna utgör en acceptabel lösning.

Centerpartiet hävdar att ett svenskt deltagande i EEC-arbetet beträffande utrikespolitiska frågor och en stark bindning som gäller ekonomis-

ka och monetära frågor kunnat äventyra möjligheterna att fortsättningsvis bedriva vår neutralitetspolitik. Jag vill betona att riktigheten av denna bedömning väl närmast har bekräftats av resultaten av EEC:s toppmöte i Paris i höstas. Det förvånar mig att det har så litet debatterats i Sverige att EEC:s medlemsstater under Parismötet drog upp riktlinjerna för ett politiskt samarbete, som syftar till en europeisk union år 1980. Man kom vidare överens om att upprätta en ekonomisk och monetär union, och slutligen enades man om en i viss utsträckning gemensam handelspolitik gentemot tredje länder.

Inte minst skulle, som jag bedömer saken, ett deltagande i den ekonomiska och monetära unionen, även om man kunde bortse från neutralitetspolitiken, medföra komplikationer för svensk del. I perspektivets förlängning ligger ju här – förutom en gemensam valutapolitik – även krav på en samordning av medlemsländernas finanspolitik, med risk för att ett land med lägre produktivitet eller snabbare prisstegring än de övriga skulle tvingas att godta hög arbetslöshet och föra en deflationistisk politik.

För ett land med regionalpolitiska problem är riskerna härav uppenbara i form av industrins och arbetskraftens utflyttning. Jag vill därför med tillfredsställelse konstatera – liksom det har gjorts tidigare i dag – att vårt EEC-avtal enligt utskottets uppfattning inte riskerar att på något sätt hämma våra möjligheter att föra en aktiv regional- och lokaliseringspolitik.

Jag tar fasta på departementschefens konstaterande i propositionen där det heter: "Den svenska regeringen och riksdagen kommer liksom hittills att bestämma formerna för och innehållet i den svenska regionalpolitiken." Vi får från svensk sida inte göra avkall på denna grundläggande värdering.

Utskottet har också fått klarlagt att de svenska förhandlarna tillsammans med experter från EEC-sidan noga har granskat de medel som ingår i den svenska regionalpolitiken och att någon erinran häremot inte framkommit från motsatta sidan.

Det är tidigare poängterat här att frihandelsavtalet med EEC kommer att medföra att Sverige i princip inom fem år erhåller tullfritt tillträde för industriprodukter till en europeisk marknad om ca 300 miljoner människor. Detta är det tunga faktum som vi har att ta hänsyn till när vi granskar avtalet och försöker värdera det. Man skall inte underskatta vad denna tullavveckling innebär. Världshandeln har under de senaste 20 åren värdemässigt uppvisat en femdubbling. Expanderande utlandsförsäljningar har tjänat som en betydelsefull tillväxtfaktor i de enskilda ländernas ekonomier, och en skärpt internationell konkurrens har åstadkommit en mera rationell arbetsfördelning samt bidragit till att höja produktivitet och per capita-inkomst.

Sverige är naturligtvis som ett litet men högt industrialiserat land i högre grad än många andra länder beroende av en expanderande utrikeshandel, som ju – om jag minns rätt – nu svarar för omkring en femtedel av vår bruttonationalprodukt.

Närmare hälften av vår industriproduktion går på export, och mer än en halv miljon löntagare är sysselsatta i exportproduktion. Det måste

Tisdagen den
12 december 1972

Avtal med EEC,
m. m.

därför vara ett livsintresse för Sverige att tillförsäkra sig större marknader än det egna landet kan ge.

Det är därför som jag gärna understryker den tillfredsställelse som man här har uttalat med att Sverige inom en femårsperiod kommer att åtnjuta tullfrihet för exporten till den utvidgade gemenskapen, vilken tillsammans med rest-EFTA-länderna i dag står som mottagare av 73–74 procent av vår export. Handelsministern gjorde ett konstaterande, som jag gärna vill understryka, nämligen att det europeiska frihandelsområdet kommer upp till 45 procent av den samlade världshandeln. Det är alltså ett mycket tungt handelsblock som här har skapats. Svensk export kommer att befrias från tullar om ca 500 miljoner kronor, sade handelsministern. Den siffran är helt säkert riktig. Om man därtill lägger att vår import i samma mån kommer att befrias från tullar, kan man således konstatera att det inte bara är den svenska industrin som har fördelar att hämta i vårt EEC-arrangemang utan även vi vanliga svenska konsumenter. Man har vid undersökningar inom EFTA – jag är inte säker på hur hållbara dessa är – räknat fram att ungefär två tredjedelar av tullsänkningarna inom EFTA på sin tid kom konsumenterna direkt till godo i form av antingen sänkta priser eller uteblivna prishöjningar. Sänkta priser kan vi väl inte räkna med eftersom vi har haft en ganska allmän inflation, men väl uteblivna prishöjningar.

Fru talman! Jag är liksom de tidigare deltagarna i debatten på det klara med att vi inte har fått alla våra önskemål tillgodosedda, och det är naturligtvis ganska enkelt att förklara. Herr Arne Geijer i Stockholm har berört det. Förklaringen är helt naturligt den att EEC med sin tunga länderkrets har förhandlat som ett block med vart och ett av de anknytningsökande länderna och därigenom kunnat uppnå en särskilt fördelaktig förhandlingsposition. Problemen för svensk industri och för svensk del över huvud taget utgörs ju i synnerhet av de förlängda övergångstiderna för stål- och papperssektorerna, det s. k. plafondsyste- met, samt ursprungsreglernas utformning.

Som bekant gäller för specialstål, kullager och rostfria rör m. m. en övergångstid om 7 år. Motsvarande period för papper, papp och pappersprodukter uppgår till 11 år. Man måste givetvis beklaga att Sverige ensidigt nödgats påtaga sig bördan av fördröjd tullavveckling i EEC. Men jag tror att regeringen inte saknar fog för sitt påstående att även dessa branscher får förbättrade avsättningsmöjligheter.

För pappersindustrin, som har den längsta övergångstiden, är det visserligen möjligt att utvecklingen på kort sikt kommer att hämmas något, medan de kontinentala och brittiska pappersbruken, vilkas modernisering ofta eftersatts, får tillfälle till rationaliseringar. Det är alltså för att skydda sina egna industrier som man har velat få dessa längre övergångstider för import från Sverige. Men efter övergångstiden får vi alltså tullfritt tillträde till den expansiva västeuropeiska pappersmarknaden. Enligt FAO-prognoserna skulle behovet av papper liksom av övriga skogsprodukter öka så snabbt att detta inte kan tillgodoses inom EEC, och då ligger det nära till hands att tro att avsättningsmöjligheterna för Sverige kommer att öka trots tullarna. Till detta kommer så att massan liksom tidningspapperet är tullfri i EEC.

Ett ovisshetsmoment som skapar svårigheter för berörda industribranschens långsiktiga planering är den skärpta importövervakningen eller det s. k. plafondsystemet, som bl. a. avser pappersexporten. Under förutsättning av någorlunda goda konjunkturen bör inte svårigheterna vara oöverkomliga. Erfarenheterna av tullavvecklingen i både EFTA och EEC tyder nämligen på att en normal struktumställning kan ske utan sådana svårigheter, som i vårt fall skulle motivera tillämpningen av importtak.

Sverige försökte som bekant i förhandlingarnas inledningsskede få dessa att avse upprättandet av en tullunion. Om planerna härpå kunnat realiseras hade självfallet några ursprungsregler ej erfordrats. Sedan tankarna på en tullunion fallit på ett tidigt stadium har beklagligtvis ursprungsreglerna, till stor del genom EEC:s tillskyndan, kommit att få en mycket byråkratisk utformning.

Jag tror t. o. m. att det inte är någon överdrift om jag säger, att ursprungsreglerna i många fall kan få karaktären av ett icke tariffärt handelshinder.

Enligt huvudregeln gäller, att från tredje land importerad vara får kvalificera för tullfrihet om den bearbetas så mycket att den byter nummer i tulltaxan. Från denna huvudregel finns en lång rad komplicerande undantag, såsom att värdet av en importerad komponent, som ingår i exempelvis en maskin, ej får överstiga 5 procent av den färdiga varans värde och att det samlade värdet av importerade komponenter i den färdiga maskinen ej får överstiga 40 procent av dennas värde.

Herr talman! Jag har tillåtit mig att på denna punkt gå något in i detaljer för att ge en uppfattning om de besvärliga följderna av de mycket långtgående krav i fråga om tullklassificering och värdering av halvfabrikat samt bevisföring i fråga om dessas ursprung som våra exportföretag dagligdags kommer att ställas inför.

Då de nya ursprungsreglerna vidare på ett avgörande sätt skiljer sig från de lätthanterliga EFTA-bestämmelserna, vilka nu ändras i överensstämmelse med EEC-reglerna, är det betydelsefullt att försöka komma till rätta med dessa förhållanden. Reglerna innebär vidare att köp av en vara från ett icke-medlemsland medför betydande svårigheter.

Mot bakgrund av risken för en alltför stark byråkratisering av handelstransaktionerna bör det vara angeläget för regeringen att med EEC snarast möjligt ta upp såväl konkreta exempel på orimliga konsekvenser av ursprungsreglernas nuvarande utformning som frågan om en revidering av systemet i dess helhet.

Det är kanske inte uteslutet att man även från EEC-håll – vi har sett vissa tendenser till det – kan komma att hysa större förståelse för de svenska synpunkterna sedan systemet väl fått fungera någon tid.

Till de problematiska områdena får man även räkna jordbruksvarornas behandling i avtalet. Det är uppenbart, att svensk export av bl. a. bacon, smör och vete till i synnerhet Storbritannien kommer att försvåras. Enligt min personliga bedömning har EEC, om dess nuvarande jordbrukspolitik vinner framgång, alla förutsättningar att bli ett överskottsområde, bl. a. genom att det brittiska jordbruket nu kommer att öka sin produktion med stöd av EEC:s gränsskydd.

Ur utskottsbtänkandet vill jag notera följande beträffande jordbruks-

politiken: "Sverige har förklarat sin avsikt att med hänvisning till bestämmelserna i art. 15 i avtalet mellan Sverige och EEC ta upp förekommande problem i syfte att finna lämpliga lösningar på dem. Gemenskaperna har noterat det svenska uttalandet och konstaterat att problem som uppstår kan tas upp i det gemensamma förvaltningsorganet. Under hösten har också kontakter inletts mellan vissa av de kvarvarande EFTA-länderna i syfte att nå överenskommelse om ömsesidiga lättnader i exporten av jordbruksprodukter." I och med det faktum som detta uttalande klargör skiljer det i realiteten ingenting mellan reservanterna och utskottsmajoriteten på det här avsnittet.

Den s. k. utvecklingsklausulen har diskuterats ganska ivrigt. Jag tror att den ger oss de formella möjligheterna att uppnå en harmonisk utveckling av våra framtida behov av samarbete med EEC på skilda tekniska områden. Departementschefen nämner som möjliga samarbetsområden tekniska eller icke-tariffära handelshinder samt den offentliga upphandlingen som ju blir alltmer omfattande. Från svensk sida har också uttryckts intresse för samarbete beträffande energipolitik, energiförsörjning, transportpolitik, miljövård, forskning och tekniskt utvecklingsarbete. Jag tror att det är mycket värdefullt, om man kan få till stånd ett långsiktigt samarbete på dessa områden. Det är av stor betydelse för vårt näringsliv, om detta inte på sikt skall förlora sin ställning inom den gemensamma marknaden. Jag vill särskilt betona vikten av svenskt deltagande i EEC:s arbete på att avskaffa de med tullarnas avveckling alltmera kännbara s. k. icke-tariffära handelshindren samt utformningen av tekniska och industriella normer. Men på alla dessa områden, och de är de enda som är apostroferade i propositionen, måste vi stryka under för att inte några missförstånd skall uppstå om innebörden av utvecklingsklausulen, att utvidgningar av avtalet på dessa och andra punkter i den mån de inte kan beslutas av regeringen själv alltid skall underställas vår egen riksdag för avgörande. Vi har, såvitt jag förstår, inte avhänt oss någonting av vår nationella suveränitet till överstatliga organ genom det avtal som vi nu står beredda att anta.

Vad gäller samarbete på miljövårdsområdet vill jag bara säga att det ligger i sakens natur att ett sådant samarbete bör bedrivas på vidast möjliga internationella basis, såväl inom som utom Europa, bl. a. genom Förenade nationerna.

Nu har vi klarhet, vilket vi inte haft vid tidigare debatter, om hur den marknadspolitiska bilden i Norden ser ut. Danmark inträder som medlem i EEC medan samtliga övriga nordiska länder ingått eller sannolikt kommer att ingå frihandelsavtal med i princip likartat innehåll.

Som ett hinder för fortsatt nordiskt samarbete anförs ibland att det s. k. suget från Bryssel kommer att verka splittrande genom att dels skapa intressekonflikter, dels ställa stora krav på administrationens resurser till förfång för det nordiska arbetet.

Naturligtvis kan dessa tendenser innebära både risker och påfrestningar i det nordiska samarbetet. Men jag vill poängtera, herr talman, att framtidsfrågan inte heller här gäller Europa eller Norden utan ett både och.

Det finns knappast någon annan länderkrets i världen som har ett så

utvecklat samarbete som de nordiska staterna. Det kommer nu mer än någonsin att bli beroende av den politiska viljan från alla Nordens länder att driva samarbetet längre.

Nordiska rådet kommer vid sin session i Oslo i februari nästa år att få ta ställning till ett handlingsprogram på så betydelsefulla områden som industri- och energipolitik, regionalpolitik och miljövård.

Detta handlingsprogram är -- även om det kanske måste betecknas som ett minimiprogram -- en mycket värdefull och viktig markering av det nordiska samarbetets framtida betydelse, speciellt i den situation som Nordens stater står inför visavi EEC.

Man har frågat: Vad kommer att hända sedan dessa block fått arbeta en tid? På den frågan vill jag gärna svara att integrationen i Europa ingalunda får vara något slutmål. Vi får inte låta våra strävanden efter handels frigörelse göra halt vid Västeuropas gränser. Vi har anledning att se vad som kan göras på det handelspolitiska planet i förhållande till stora utomeuropeiska handelspartner, exempelvis USA, Japan och Canada. Jag tror att de svarar för ungefär 15 procent av den export vi har åtagit oss.

Men sedan tror jag, och det är minst lika viktigt, att vi måste få en helt annan öppning än vi har i dag åt två håll. Den första öppningen måste bli mot tredje världen, den fattiga majoriteten av jordens befolkning, som genom nedrivande av handelshinder av alla slag måste få en förbättrad ställning. Den andra öppningen måste ske österut, mot öststaterna. Jag vet vilka svårigheterna är, men jag vill gärna säga att min uppfattning är att avspänning och ökat kommersiellt umgänge -- och även annat samarbete -- betingar varandra ömsesidigt. Därför är det ur ren avspänningssynpunkt angeläget att vi om möjligt kan utvidga vår handel åt öst. Det är för mig uppenbart att den nya stora förhandlingsrond i GATT, som man nu beslutat om mellan vissa nyckelländer och som senast bekräftats vid GATT:s 28:e session i Genève, bör innebära vissa förhoppningar vad gäller det fortsatta arbetet på handels globala frigörelse.

Man får visserligen räkna med att en ny GATT-förhandling kommer att ta lång tid i anspråk. Förutom tullar och icke-tariffära handelshinder kommer jordbruksområdet att ingå som en del i förhandlingarna. Vidare kan man knappast vänta att EEC, i synnerhet Frankrike, ännu skall anse tiden mogen för radikala tullsänkningar i ett läge då man inom gemenskaperna närmast tydligen är inställd på konsolidering efter den här utvidgningen med tre nya medlemsstater och frihandelsavtal med, som vi hoppas, ytterligare fem länder.

Det är emellertid mycket tillfredsställande, herr talman, att Sverige fullföljer sina frihandelstraditioner och valt att plädera för en mycket långtgående förhandlingsmålsättning inom GATT. Jag vill sluta med att uttala förhoppningen att dessa bemödanden om en fortsatt liberalisering av världshandeln skall bli fruktbarande inte minst med hänsyn till u-ländernas intressen.

Ur detta vidare perspektiv kan uppdelningen av världen i de handelsblock som nu existerar inte vara något slutmål.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan vid samtliga punkter.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! I dessa dagar demonstrerar man på vissa håll mot EEC-avtalet och vill att riksdagen skall avslå förslaget. Det är inte särskilt många som gör det, och det är skilda kategorier människor som deltar i demonstrationerna. En del lär vara maoister, men att de demonstrerar måste väl bero på att de inte har uppmärksammat det faktum som herr Arne Geijer påpekade tidigare i dagens debatt, att just folkrepubliken Kina har uttryckt sin uppskattning av det förhållandet att ett starkare EEC nu kommer till stånd. Andra däremot har inte gjort sig kända för att tillhöra någon politisk ytterlighetsriktning, och då måste man fråga om de verkligen har gjort klart för sig vilken ytterlighetsståndpunkt de intar och vilka risker som deras krav skulle innebära för den sociala tryggheten och för sysselsättningen i vårt land. De känner sig stimulerade av folkomröstningens resultat i Norge. Men då borde de kanske tänka på att den nya regeringen i Norge på grundval av just folkomröstningen nu hos EEC har begärt ett frihandelsavtal av samma slag som det Sverige fått – och den har sannerligen inte begärt mindre än vad Sverige har fått utan tvärtom mera.

De rabiata EEC-motståndarna har i alltför stor utsträckning fått agera utan att bli effektivt bemötta. Därför bör det slås fast att samtliga fyra stora partier i riksdagen är överens om att den ekonomiska och tekniska isolering i Västeuropa som skulle bli följden av ett nej till detta avtal måste försämra våra möjligheter att bedriva en självständig politik och att den ekonomiska försvagning som skulle bli följden av ett nej till avtalet skulle minska våra möjligheter att bedriva en aktiv socialpolitik och regionalpolitik. Kjell-Olof Feldt påpekade för ett par år sedan att en formell handelsfrihet i ett sådant läge inte skulle motsvaras av någon reell frihet – vi skulle helt enkelt sakna ekonomiskt utrymme för att handla.

Därmed vill jag lämna frågan om motståndet också mot det begränsade samarbete med EEC, som nu kommer till stånd om regeringsförslaget accepteras, för att i stället ta upp frågan om vilken grad av samarbete som vårt land bör eftersträva i framtiden.

Genom att nu på regeringens förslag en utvecklingsklausul införts i avtalet har man visat att man inte är nöjd med ett begränsat handelsavtal. Man vill gå längre. Jag förutsätter att regeringen är enig om detta. Visserligen har Gunnar Myrdal i en bok påstått att åtskilliga i regeringen i själva verket har delat hans åsikt om att ett handelsavtal är tillräckligt men att de föredragit att tåga. Visserligen har ordföranden i den socialdemokratiska aktionsgruppen mot EEC offentligt sagt att framstående personer inom partiet under förhandlingarna lugnat honom med att regeringen nog skulle se till att det inte blev något mer än ett handelsavtal. Men vi kan utgå från att dessa påståenden är helt felaktiga. Regeringen är enig om att man vill gå vidare i samarbetet.

I folkpartiets motion har vi anvisat vägar för att med oförändrad neutralitetspolitik utvidga och utveckla samarbetet med EEC i syfte att

uppnå det förhandlingsmål -- nära, omfattande och varaktiga förbindelser med EEC -- som de fyra stora partierna var överens om vid förhandlingarnas början. Våra förslag har inte fått majoritet i utskottet och har därför fått fogas som reservation till betänkandet. Herr Wirmark har utförligt behandlat reservationen, och jag skall därför inte gå in på den nu.

När vi gör upp bokslutet efter förhandlingarna måste vi konstatera, att vi inte fått den ekonomiska integration genom en associering som vi begärde åren 1961 och 1962. Vi har heller inte lyckats uppnå den tullunion som var det mål vi kämpade för, sedan tanken på medlemskap uteslöts i mars 1971. Vi har inte heller lyckats uppnå bättre villkor än vad Schweiz och Österrike gjorde, trots att den svenska regeringen klart sagt ifrån att vi eftersträvade det. Därför är det inte något hållbart argument när man ibland säger att vi bör vara nöjda om Schweiz och Österrike är det. Anledningen till att vi behöver ett vidare samarbete än dessa två länder är att vi är mer beroende av ett utvidgat EEC för vår export än vad de är. Därför var det riktigt att regeringen begärde att vi skulle få mer än de fick, och då är det också beklagligt att vi inte fick det.

Jag tycker vi borde kunna vara överens om detta. Här har utrikesutskottets ordförande anmärkt på att herr Wirmark hade pekat på vissa skönhetsfläckar i avtalet. Men det är väl nu stunden är inne att göra en granskning av avtalet och se på vilka punkter vi är intresserade att söka komma längre än i denna omgång. Inte förlorar regeringen någon prestige, om den klart säger ifrån att den betraktar det här avtalet som en etapp på vägen för att nå det förhandlingsmål som vi varit överens om, nämligen nära, omfattande och varaktiga förbindelser med oförändrad neutralitetspolitik.

Herr talman! När jag nu understryker kravet på fortsatt neutralitetspolitik är det inte på något sätt någon vanemässig reservation. Jag är nämligen fast övertygad om att vår utrikespolitiska huvudlinje är till gagn inte bara för oss själva utan också för den politiska stabiliteten i vår del av världen. Jag vill därför understryka vad de två folkpartiledamöterna i utskottet säger på s. 33 i betänkandet: "Enbart sådant samarbete kan förekomma som är förenligt med de krav som en oförändrad neutralitetspolitik ställer." Det är ett klart besked. Neutralitetspolitiken är en grundläggande förutsättning för vårt handlande i EEC-frågan.

Det är sannerligen inte första gången som detta hävdas från vår sida. Det är över tio år sedan jag själv höll ett anförande inför Europarådet i Strasbourg, där jag sade att om EEC skulle tvinga oss att välja mellan neutralitet och medlemskap och inte erbjuda några alternativa former, så skulle vi ställa oss utanför EEC trots de stora ekonomiska nackdelar som det skulle medföra. Jag underströk då, och kan understryka nu, att vår neutralitet inte är till salu -- av det enkla skälet att den aldrig har tillkommit i syfte att skaffa oss några ekonomiska fördelar.

I december 1961 överlämnade dåvarande utrikesministern Östen Undén en ansökan om förhandlingar om associering enligt artikel 238 i Romfördraget med neutralitetsförbehåll. Ett sådant avtal skulle ha givit oss en större fasthet än det handelsavtal, grundat på artikel 113, som vi nu får nöja oss med. Det har någon gång ifrågasatts om ett sådant avtal, grundat på artikel 238, skulle vara förenligt med vår neutralitetspolitik.

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

Låt oss i alla fall konstatera att den svenska neutralitetens främste uttolkare var övertygad om att det var förenligt.

Nu kan det ju sägas att förhållandena ändrats genom Davignonrapporten och annat, men jag vill påminna om hur läget var i Europa vid den tiden. Vi befann oss mitt i det kalla kriget, Berlinmuren hade just rests, EEC-kommissionens president Hallstein sade att EEC talar med *en* röst, och dåvarande statsministern Erlander hade hört Paul-Henri Spaak säga att EEC inte bara var en fråga om tullar, handel och ekonomi utan framför allt om utrikespolitik och försvar. Ändå ansåg då utrikesministern Undén att vi skulle söka associering. Från regeringens sida sades det år 1962, att Sverige har en stark önskan att konstruktivt bidra till det europeiska samarbetet, att vi ville ha en omfattande och nära associering som sätter Sverige i stånd att delta i den europeiska ekonomiska integrationen, att vi delar gemenskapens uppfattning att integrationen innebär ej endast att tullar och kvoter i handel mellan berörda länder avskaffas utan att ett antal andra ekonomiska och sociala åtgärder vidtas för att garantera ett gott resultat och att Sverige kände ett behov av att intill gränsen av sin förmåga bidra till Europas ekonomiska stärkande. Det framhölls också år 1962 att en handelsöverenskommelse som otillräckligt uppfyller fordringarna på en omfattande association vilken täcker vida aspekter av en integrerad marknad inte skulle motsvara våra behov.

Genom det franska motståndet blev det inga förhandlingar, vare sig då eller 1967 när vi lämnade in vår öppna ansökan. Därefter kom en tid då man på EEC-håll avförde associeringen som en möjlig anslutningsform för industrialiserade länder, och vi var många i riksdagen som då inte trodde på denna möjlighet. Under år 1971 tycktes dock nya möjligheter uppstå i detta hänsende. Vi framförde då från folkpartiets sida förslaget att man skulle pröva denna möjlighet. Så skodde inte. Regeringen nöjde sig med vissa sonderingar. Man kan beklaga att det blev så, men det går ju inte att ändra på nu.

Herr talman! Jag måste dock med anledning av vad handelsminister Feldt sade här i ett tidigare anförande något uppehålla mig vid tanken på associering, eftersom handelsministern försökte göra gällande att vi från vår sida inte hade hållit någon fast linje. Det var väl ändå så, herr handelsminister, att vi var överens om att artikeln 113, som talar om handelsavtal, inte var den lämpligaste grunden för att uppnå det förhandlingsmål som vi gemensamt strävade efter. Handelsministern själv sade i ett anförande inför Industriförbundets årsmöte i april 1971 att våra förhandlingsmål sträcker sig längre än till enbart en tullavveckling och bevarad frihandel inom EFTA. Han framhöll att vi är medvetna om att en förnuftig arbetsfördelning, som innebär ett rationellt utnyttjande av vårt lands produktiva resurser, kräver en mera långtgående ekonomisk integration än vad enbart frihandel innebär.

Nu är ju artikel 113 avsedd för frihandel. När EEC-kommissionen lade fram sin rapport, sade man att eftersom det inte är fråga om någon ekonomisk integration så kan avtalet grundas på artikel 113. Handelsministern och vi ville ha en mera långtgående ekonomisk integration än vad ett rent frihandelsavtal innebar. Då sade vi från vårt håll - och

handelsministern minns det väl från många interna överläggningar där vi båda var med – att om nu artikel 113 inte är den lämpliga grundvalen så återstår bara en artikel, nämligen 238, associeringsartikeln. Därför föreslog vi att man skulle undersöka möjligheterna att aktualisera den. Då sades det från regeringens sida att man behöver inte alls med nödvändighet anknyta en tullunion – det var ju det man eftersträvade – till någon särskild artikel i Romavtalet. Man skulle kunna ha möjligheter att uppnå tullunionen utan att anknyta till artikel 238 om associering eller till artikel 113 om handelsavtal. Vi från vår sida sade: All right – vi är inte bundna vid formen. Vi instämde i att innehållet i avtalet var det väsentliga och sade: Kan regeringen finna möjligheter att uppnå denna tullunion utan att hänvisa till någon bestämd artikel i Romavtalet, så all right. Men vi betvivlade att det skulle gå.

Utvecklingen visar att vi hade rätt. Och när detta blev klart sade vi ifrån att vi tycker att regeringen borde lämna in en ansökan enligt artikel 238. Det är det enkla och klara sammanhanget, och därför faller handelsministerns uttalanden här platt till marken.

Herr talman! Om vi nu ser framåt finner vi att vi skiljer oss, som herr Wirmark redan påpekat, från majoriteten på fyra punkter. Vi begär förhandlingar om exporten av jordbruksprodukter och fisk. Vi vill fästa regeringens uppmärksamhet på vikten av att diskussionerna om ursprungsreglerna bedrivs med skyndsamhet. Dessutom vill vi ha ett uttalande om att Sverige genom direkt kontakt med EEC bör söka finna praktiska former för en svensk medverkan i samarbetet inom EEC även på områden som inte täcks av de nu föreliggande avtalen. Jag vill understryka detta. När vi nu på grund av vår neutralitetspolitik inte kan delta i vissa former av europeiskt samarbete är det så mycket mer angeläget att vi aktivt deltar på alla de områden där samarbetet är förenligt med vår utrikespolitik.

Slutligen har vi begärt att man inom regering och förvaltning snarast påbörjar ett förberedelsearbete för utvidgning av avtalet så att vi skall kunna uppnå de nära, omfattande och varaktiga förbindelser med EEC som regeringen och vi varit överens om som förhandlingsmål. Utskottsmajoriteten avvisar detta med två motiveringar. Man säger först att artikel 113 – det är den som handlar om handelsavtal – i praktiken, med hänsyn till vår neutralitetspolitik, visat sig vara den enda formella ram som kan komma i fråga för en utveckling av samarbetet mellan Sverige och EEC. Låt mig i det hänsendet hänvisa till vad jag sagt om vår ansökan om associering år 1961 och 1962, som jag ju här uppehållit mig en hel del vid. I princip finns inga hinder för en associering enligt artikel 238 med oförändrad neutralitetspolitik, eftersom ett associeringsavtal kan utformas så – och det är vi överens om – att de krav som neutralitetspolitiken ställer kan tillgodoses. Så sent som den 11 maj förra året sade handelsminister Feldt i riksdagen som svar på en fråga av mig att det inte från någon regerings sida uttalats att associering för Sveriges del inte skulle kunna vara en tänkbar anslutningsform. Därefter gjordes, som jag sade, vissa sonderingar, som ledde till att regeringen inte aktualiserade frågan just då. Men under dessa sonderingar framkom såvitt jag känner till ingenting som utesluter tanken på att en associering skulle

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

kunna vara tänkbar i framtiden. Därför undrar jag om inte formuleringen i utskottsbetänkandet kanske blivit mer kategoriskt än vad ledmöterna egentligen avsett. Vad som är möjligt i praktiken - och det är ju det som utskottet yttrar sig om - kan ändras om de yttre förhållandena ändras. I princip bör man väl inte utesluta en annan form, om den är förenlig med iakttagandet av en strikt neutralitetspolitik.

Det andra skälet, herr talman, till att man inte vill biträda vårt förslag är att man inte vill störa, som man säger, samarbetet med avtalsparterna genom en ny diskussion om anslutningsformen. Ja, det skälet tycker jag skulle ha bärkraft om vi hade föreslagit att Sverige omedelbart skulle göra en framställning till EEC om nya förhandlingar, innan ens det avtal som vi nu diskuterar har hunnit börja verka. Men det har vi inte föreslagit. Däremot tycker vi att denna sak är så angelägen att vi *internt* bör starta förberedelserna för en ny förhandlingsomgång. Sedan skall vi vid lämpligt tillfälle aktualisera frågan. Och så ängsliga behöver vi inte vara för EEC att vi inte skulle kunna börja ett internt utredningsarbete i denna fråga av fruktan för att EEC inte skulle tycka om det.

Jag nämnde nyss det konfliktladdade läge som rådde i Europa för tio år sedan, då vi inlämnade vår ansökan om associeringsförhandlingar. Det är med stor tillfredsställelse vi kan konstatera att vårt samarbete med EEC påbörjas vid en tid som karakteriseras av avspänningspolitik mellan Väst- och Östeuropa. Alla de som utmålade det västeuropeiska samarbetet som ett hinder för en fredlig utveckling har nu fått konstatera, att samarbetet i Västeuropa inte bara möjliggjort utan också underlättat en avspänning mellan Öst- och Västeuropa. Såväl Willy Brandt som Walter Scheel har framhållit att de inte skulle ha kunnat ta initiativet till fördragen med länder i Östeuropa, om de inte haft stöd för sin östpolitik i väst. Bonn kunde inte ensam ta unilaterala initiativ. Willy Brandt sade för resten på en presskonferens på Harpsund: Vår östpolitik började i själva verket i väst.

Sverige kan inte delta i ett förpliktande utrikespolitiskt samarbete i syfte att utforma gemensamma ståndpunkter, men detta hindrar inte att vi med stor tillfredsställelse ser resultatet av detta samarbete i form av avspänning i Europa och ökade förbindelser mellan Öst- och Västeuropa. Jag tycker det är angeläget att ett ekonomiskt samarbete med EEC inte får ses som någon motsättning till länder utanför EEC-området. Enligt min uppfattning bör vi t. ex. försöka att kraftigt öka vår östhandel. Jag tycker det är en rimlig målsättning att försöka fördubbla den inom de närmaste åren; det finns ingen motsättning mellan det och samarbetet med EEC. Det kan i detta sammanhang påpekas att EEC under 1960-talet ökade sin östhandel i snabbare takt än vad vi själva gjorde. Vi måste också se samarbetet med EEC som ett medel att ge oss ekonomiska resurser för samarbetet med utvecklingsländerna.

Luxemburgs utrikesminister Gaston Thorn, som var ordförande i EEC:s ministerråd under en avgörande period av våra EEC-förhandlingar, var förra månaden gäst vid folkpartiets landsmöte i Göteborg. Han framhöll då att man inom EEC nu kommer att lägga ökad vikt vid det socialpolitiska och regionalpolitiska arbetet. Han framhöll också att EEC måste ha en öppen attityd och verksamt bidra till utvecklingen i resten av

världen. Låt mig i det sammanhanget instämma i vad herr Antonsson nyss sade om det viktiga samarbetet i Norden. Herr Wirmark berörde också den frågan, men jag vill särskilt understryka vad herr Antonsson sade, nämligen att framtidsmålet gäller inte Europa *eller* Norden utan både-och.

Herr talman! Vår väg till en frigörelse av världshandeln och till ett positivt samarbete med utvecklingsländerna *går inte utanför EEC utan genom EEC*. Det är ett sådant samarbete som vi eftersträvar. Och ett oeftergivligt krav från folkpartiets sida är att detta samarbete måste ske i former som är förenliga med ett strikt iakttagande av vår neutralitetspolitik.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Då riksdagen nu skall ratificera avtalet mellan Sverige och de europeiska gemenskaperna, avslutas ett kapitel i svensk Europapolitik. Ingen kan påstå att detta kapitel är *genomarbetat* och välskrivet. Det redovisar tvärtom motstridiga, vid olika tidpunkter intagna ståndpunkter. Man kan inte tala om logik, inte om en rak svensk förhandlingslinje – det har jag nyss talat om för handelsministern.

Men det är ändå en betydelsefull epok som skildras. Konsekvenserna för vårt land och inte bara för dess ekonomi kommer att bli vittgående. En återblick på det förflutna är därför en sådan här dag i allra högsta grad motiverad. Och skäl talar också för ett försök att blicka in i det nya skede av de svenska Europakontakterna som kommer att skildras i nästa kapitel.

Det brukar i debatterna framhållas att vårt land är starkt bundet vid Västeuropa, och det är ett faktum. Historiska, kulturella, sociala, ekonomiska och även ideologiska band förenar oss med det Europa som nu söker *forma sin framtid inom de europeiska gemenskapernas ram*.

Dessa band har starka rötter i det förflutna. Även under århundraden fyllda av politiska konflikter eller öppna krig har Europas folk fortsatt att vävas samman. Jag har framhållit detta förut – det tål att upprepas.

Redan i slutet av medeltiden var Europa i viktiga hänseenden en homogen kontinent. Det nät av kommersiella och kulturella kontakter som omspände den i nationalstater splittrade kontinenten har sedan oavbrutet förtätats. De svenska bondestudenterna fick sin kontakt med kulturvärlden vid universiteten – i Paris, Prag, Wien och Berlin. Som vandrande gesäller fick skråtidens hantverksmästare sina yrkeskunskaper där ute. Den svenska ekonomin – *handeln och industrin* – byggdes upp av invandrande danskar, tyskar, holländare, briter och balter. De svenska företagen skolades vid de kontinentala handelshusen. Språken skilde inte nationerna. Valutorna – liksom arbetskraften – rörde sig fritt över gränserna.

Denna utveckling kulminerade – skulle man kunna göra gällande – under de första årtiondena av 1900-talet. Det var det första världskriget som bröt sönder gemenskapen. Väl balanserade och integrerade marknader splittrades. I dess ställe kom de nya nationalstaternas slutna ekonomier. Mellan- och efterkrigstidens protektionism blev en följd av att nationerna till skydd för sina intressen byggde upp barriärer mot fritt

utbyte av pengar, varor och människor. Andra världskriget får delvis betraktas som en konsekvens av det första.

Det är förklarligt, att de konvulsioner som under loppet av 30 år – en halv generation -- skakade vår världsdal i hög grad kom att prägla svenska folkets uppfattning om Europa och om vår egen politik. Vi hade ju nästan ensamma i Europa – lyckats undgå två världskrigs fruktansvärda förödelse av människoliv och i materiellt hänseende. Vår ekonomi och våra produktiva resurser var oförstörda i en helt förödd omvärld. Sverige lyckades med vad andra inte kunde uppnå, att bevara freden. Och alldeles oberoende av om detta kan sägas vara en följd av vår egen utrikespolitik, bidrog det till att skapa det drag av övermod och självtillräcklighet som präglade den svenska efterkrigsdebatten.

Att dessa 30 år av förstörelse i ännu högre grad satte sin prägel på de europeiska folkens världssyn är självklart. Detta får inte hända en gång till – det var den slutsats som alla de Europastater drog där fri åsiktsbildning förekom och fritt meningsutbyte fortfarande var möjligt. Efterkrigstidens Europadebatt blev i dessa länder därför helt inriktad på att förhindra en upprepning. Ekonomierna måste så vävas in i varandra, att militära konflikter för all framtid förhindrades. Beneluxsamarbetet, Kol- och stålunionen och Romfördraget utgjorde milstolpar i det målmedvetna arbete Europas fria stater koncentrerade sig på.

Även efter det att vårt land utformat den alliansfria, obundna utrikespolitiken – som under de senaste åren alltmera kommit att betecknas som neutralitetspolitik – sökte också vi medverka i det demokratiska Europas samarbete. Vårt medlemskap i Europarådet och det dåvarande OEEC var ett uttryck för detta intresse, ett intresse som drevs inte minst under Östen Undéns och Dag Hammarskjölds år. Det var före "den tredje ståndpunktens" årtionde.

Jag har här i kammaren redan tidigare hänvisat till Dag Hammarskjölds starkt engagerade bekännelse till Europa. Jag har påmint om de synpunkter, som vårt land gav uttryck åt under förarbetena till den deklaration, som OEEC:s ministerråd avgav i augusti 1951. Hammarskjölds artikel "Att välja Europa" och vårt förslag till OEEC-deklaration präglas av en djup känsla för de europeiska folkens ansvar "för den livsform och det andliga och kulturella arv, som gör dessa folk till medlemmar av ett särskilt nationernas samfund inom ramen av de vidare kretsar som den västliga världen och FN utgör". Jag har också påvisat det djupa svalg som skiljer Dag Hammarskjölds Europasyn -- en Europasyn som väl får antas ha varit den regerings som han då tillhörde -- från den krassa Europapolitik, som hans sentida efterträdare i den socialdemokratiska regeringen har fullföljt.

Jag har här talat om övermod och självtillräcklighet. Och jag tar inte tillbaka det. Just de två begreppen präglade Sveriges syn på det samarbete, som inom Romtraktatens ram började byggas upp i slutet av 1950-talet och början av 1960-talet. Man trodde helt enkelt inte på möjligheterna att förverkliga den integration av den europeiska ekonomin, som avtalet syftade till. Man betraktade den med skepsis. Och tendensen i Tage Erlanders Metalltal 1961 var – trots många positiva uttalanden – allmänt "farbroderlig" – om det uttrycket tillåtes mig. Vår

associationsansökan präglades av samma tonfall. Sverige var visserligen villigt att samarbeta, men på egna villkor.

Samarbetet fortsatte Sverige förutan. Det var under dessa år som vår dåvarande handelsminister med större uppriktighet än finkänsla och takt gjorde sina famösa uttalanden om de europeiska statsmän, som satsade alla sina krafter på att väva ihop de tidigare motståndarna i ett nytt europeiskt mönster. Sverige inregistrerade noga varje uttalande, varje deklaration som federalisterna ute i Europa gjorde för att finna stöd för tesen att Europasamarbetet hade sådana utrikespolitiska och försvarspolitiska grunddrag, att vårt land icke skulle kunna medverka helt. Man bortsåg från att internationellt arbete alltid behängs med dekorationer av det här slaget, alltid förenas med visioner och ofta bygger på till intet förpliktande uttalanden.

Avgörande är de folkrättsliga bindningar staterna gör och de uttryckliga förpliktelser de åtar sig gentemot varandra och vilka möjligheter de har att själva delta i beslutsprocessen, påverka den och behålla sin utrikespolitiska handlingsfrihet.

Den franske presidenten Pompidous ofta citerade uttalanden är mot den bakgrunden välgörande. Det är framstegen i verkligheten som räknas, inte frasernas framsteg. Det är bättre att beslutsamt genomföra en första helt frivillig etapp i det ekonomiska och monetära samarbetet än att utväxla teoretiska anföranden om vad som kommer att inträffa – kanske – om allt går bra fram till 1980. Och likt president Pompidou finns det skäl att erinra om att de slutliga besluten i Europasamarbetet fattas enhälligt.

Herr talman! Allteftersom de europeiska samarbetssträvandena fullföljdes och fick konkreta resultat i handelsutbytet och umgänget länderna emellan, stegrades det svenska intresset för att så småningom kulminera i 1967 års ... för internationellt umgänge besynnerliga ... brev. Däri förklarade den svenska regeringen, att Sverige önskade "åvägabringa omfattande, nära och varaktiga förbindelser med EEC och att regeringen för sin del icke uteslöt någon av de i Romavtalet förutsedda formerna för anslutning till ett utvidgat EEC". Och det erinrades också om att medlemskap var en form, som svenska regeringen redan åren 1961--1962 "från vissa synpunkter bedömde som fördelaktig". Avgörande var – tillades emellertid – att vår neutralitetspolitik var oförändrad och att de därav föranledda förbehållen kunde tillgodoses.

I sak innebar den nya svenska deklarationen, att associeringstanken sköts undan och medlemskapet i förgrunden. Om något frihandelsavtal var över huvud icke tal.

Under de skilda förhandlingsfaser som sedan uppkom mellan de olika Europastaterna vidhöll Sverige denna s. k. öppna ansökan, en ansökan i vilken alltså medlemskapet i sak prioriterades. Och den svenska inställningen ströks under bl. a. vid statsminister Olof Palmes s. k. charmresa till de europeiska huvudstäderna våren 1970. Våra förhandlingar borde koordineras med dem som fördes med de uttryckligen medlemskapssökande länderna. Den svenska ståndpunkten skulle preciseras sedan förhandlingarna med EEC slutförts. Alla – här hemma och utomlands – övertygades om att den "öppna" linjen skulle fullföljas.

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

Så sent som i novemberdeklarationen 1970 underströk den svenska regeringen, att frågan om den svenska neutralitetspolitikens inverkan på anslutningsformen skulle avgöras ”*sedan* överläggningarna i sakproblemen slutförts”. Tre månader därefter – futtiga tre månader – hade regeringen en motsatt uppfattning. Det går undan i backarna, då man förlorat ett val och den handlingskraft majoritetsställning ger. Det är – jag upprepar vad jag sade till Kjell-Olof Feldt för en stund sedan – en föga ärorik historia som här skildras.

Sammanfattningsvis - herr talman – påminner den svenska Europaattityden under 1960-talet och fram till den s. k. kovändningen den 18 mars 1971 om det beteende som enligt den brittiske labourmannen Aneurin Bevan kännetecknade den allierade invasionen i Italien - - en gammal man som närmar sig en ung brud: ”Fascinated, sluggish and apprehensive” – bedårad, trevande och ängslig.

Nu har vi alltså avslutat ett kapitel. Vi skall ratificera ett handelsavtal, som för svensk export öppnar en tullfri marknad på bortåt 300 miljoner konsumenter. När man i dag lyssnar på regeringen, när man läser dess annonser och inte minst när man tar del av utrikesutskottets utlåtande, måste man – om man inte känner förhistorien – få det intrycket, att de svenska förhandlarna presterat något alldeles enastående. Och man bibringas uppfattningen, att det var *just detta* som den svenska regeringen från början syftat till. Vi fick visserligen inte allt vi ville ha. Men även förhandlarna på den andra sidan bordet har gjort eftergifter. Vi har avslutat en för den svenska samhällsekonomin utomordentligt tillfredsställande utvecklingsfas. – Allt enligt regeringens förkunnelser.

Ja, visst har vi vunnit väsentliga fördelar och är avsevärt mycket bättre ställda än vad vi skulle ha varit om vi inte fått någonting alls. Men ett sådant alternativ hade aldrig ens diskuterats.

Herr talman! Den här debatten skulle inte ge rättvisa åt vad som verkligen har skett utan den återblick som jag gjort och om man inte påminner om den *målsättning* för förhandlingarna som den svenska regeringen uppställde även *efter* sin beryktade kovändning. Det är ju mot bakgrunden av våra *egna* önskemål som resultatet av förhandlingarna skall betygsättas.

Vi ville ha ”nära, varaktiga och omfattande ekonomiska förbindelser”. Vi ville ha en uppgörelse byggd på stabilitet och varaktighet, så att konsekvenserna skulle kunna överblickas och säkra investerings- och andra bedömningar göras. Vi ville ha en tullunion, som omfattade *hela* näringslivet – industrin och jordbruket med dess binäringar. Vi ville få möjlighet att samordna vår handelspolitik med gemenskapernas, avveckla tekniska eller icke-tariffära handelshinder och få samordnade regler om offentlig upphandling. Vi ville tillsammans med gemenskaperna kunna uppnå åtgärder för ökad rörelsefrihet för arbetstagare, tjänster och kapital och samverka inom socialpolitikens och den ekonomiska politikens områden. Vi ville nå ett intensifierat samarbete på skilda fält beträffande energiförsörjning, transportpolitik, miljövård, forskning och tekniskt utvecklingsarbete.

Av allt detta har vi fått ett frihandelsavtal, som till både form och innehåll är mera restriktivt och mindre stabilt än EFTA-konventionen.

Och den betraktades som bekant bara som ett provisorium, som en övergångsform i avvaktan på EEC-samarbetet. Vi har fått i stort sett samma avtal som Österrike och Schweiz har fått, och som väl Norge så småningom kommer att få.

Det är detta, herr talman, som handelsministern kallar "ett hyggligt avtal" — — — "ur frihandelssynpunkt t. o. m. ett uppseendeväckande bra avtal". — Handelsministerns bidrag till Pelle Holms bevingade ord: "Uppseendeväckande bra, sade Feldt om EEC-avtalet." Var det bara luft i de tidigare stolta deklARATIONERNA? Var det bara luft i de anspråksfulla önskemålen? Så måste ju vara fallet om man inte skall tro att regeringen bara pratar strunt när den nu går ut och förhåver sig över vad den slutligen uppnått, utan någon som helst ödmjukhet i tonfallet?

Herr talman! Självfallet skall vi göra det bästa möjliga av avtalet. Det öppnar nya möjligheter för vår export; därom råder inget tvivel. Att det också öppnar möjligheter för utländsk import och därmed innebär både en stimulans och ett hot mot den svenska hemmamarknadsindustrin, som arbetar med högre löner och högre kostnader än EEC-konkurrenterna, hör ju också till bilden.

De sysselsättningsproblem som vi kämpar med i dag kommer med säkerhet att bestå, även när konjunkturerna förändras till det bättre. Orsakerna härtill kommer vi att debattera i morgon; det finns ingen anledning att i förväg strö salt i regeringens sår. Däremot finns det skäl att nu framhålla, att de bekymmer vi brottas med i vår interna ekonomi gör det ännu mera angeläget att utnyttja de nya möjligheter som EEC-avtalet öppnar. "Suget från Bryssel", som statsrådet Carl Lidbom brukar tala om, måste motverkas genom en helt annan och positiv näringspolitik än den som hittills förts. Det vore allvarligt, om ett växande antal svenska företag såg sig tvingade att flytta över sin tillverkning helt eller delvis till EEC-området och om samtidigt intresset för industriell etablering från utlandets sida i Sverige skulle gå ner. Det finns ju redan tecken som tyder på att den, i förhållande till önskemålen, dåliga uppgörelse som vi uppnått med gemenskapen negativt har påverkat det utländska intresset för etablering i vårt land.

Det är i dag, herr talman, inte minst intressant att ta del av ett uttalande, som den nya norske handelsministern Halvard Eika — en av de eltrigaste motståndarna till norskt EEC-medlemskap — helt nyligen lär ha gjort i Bryssel. Det frihandelsavtal som Sverige har fått nöja sig med var, sade han, "inte nog för Norge". Antagligen skulle — förklarade han vidare — "medlemskap vara det bästa sättet att garantera Norge de handelsvillkor och det samarbetsavtal som den norska regeringen begärt". Och Eika ansåg sig kunna — fortfarande enligt intervjun i Aftenposten — tänka sig en ny ansökan om medlemskap för Norge efter ett antal år — efter stortingsvalet 1977.

Säga vad man vill om Europapolitiken; den skiftar snabbt. Vad som var högsta vishet och sanning för några månader sedan präglas nu av eftertankens kranke blekhet, i varje fall i Norge.

Den fråga som inte bara svenska företag, stora som små, utan också hela det svenska folket har anledning att ställa sig i dag är hur det samarbete som nu tar form ute i Europa, med nya medlemmar i EEC,

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

nya handels- eller associationsavtal med ett stort antal länder, kommer att utvecklas och vilka konsekvenser det kan komma att få för vår egen levnadsstandard och vår sysselsättning. Vi är naturligtvis i stor utsträckning hänvisade till gissningar, men det är inte desto mindre av intresse att vid inledningen av vårt nya Europakapitel redovisa några antaganden om vad som kommer att hända.

Om fem år – alltså hösten 1977 – har de sista allmänna tullbarriärerna mellan Sverige och EEC rivits ned. Några dramatiska resultat i form av starkt stigande export torde då ännu inte ha inregistrerats vid det tillfället. De tullar som har tagits bort ligger på den genomsnittliga nivån av 6–8 procent, och vissa psykologiska bindningar torde väl trots allt få antas hämma den förbättrade exportkonjunkturen. Den *inre* kretsen av EEC – medlemmarna alltså – har ju tillförts ett stort antal nya exportörer – i Danmark, i Storbritannien och i Irland, och den *yttre* kretsen, som vi tillhör, är kanske inte lika attraktiv som den inre.

Men ändå måste enbart den omständigheten, att vår export till EEC blir mera lönsam, förutsättas utlösa särskilda exportansträngningar inom den svenska industrin som väl får antas leda till positiva konsekvenser. Vi kan utgå från att Sveriges import till följd av de komplicerade ursprungsreglerna läggs om från andra delar av världen till EEC-området. Vår handel med utvecklingsländerna och med andra utanförstående stater, såsom öststaterna, har antagligen påverkats negativt av det s. k. ursprungsregelsystemet.

Denna höst – 1977 – har vi fortfarande kvar tull på papper och specialstål. Både i det gamla EEC och i Storbritannien och Danmark möter vår pappersförsäljning i bästa fallen en tull på 8 procent. Bara en mindre del av den exportökning på låt mig säga 35–40 procent, som kan förmodas ha skett under dessa fem år, kommer emellertid att kunna påräkna de förmånligare tullsatserna – för återstoden utgår alltså en tull på 12 procent. Här i Sverige har vi då ett förfärligt besvär i branschorganisationerna att på olika pappersbruk fördela kontingenter för lägre och högre tullsatser. Inte förrän 1984 blir pappersindustrin helt fri. Hur konkurrenssituationen ser ut då i Europa, därom vet vi ingenting alls.

Den livsmedelsindustri, som vi 1977 har kvar i vårt land, har sannolikt förlorat sin betydelse som exportindustri. Den höga livsmedelsteknik som har utvecklats hos oss har kommit till användning ute i Europa i ett antal multinationella företag med export över hela världen. Trots de intensiva förhandlingar som Sverige under sin energiska jordbruksministers ledning fört både med EEC och de resterande EFTA-staterna har jordbruket mött svårigheter. De interna preferensreglerna inom EEC-området och den där tillämpade avsättningsgarantin har begränsat vår export till Storbritannien och till det tidigare EEC-området och dessutom medfört en besvärande importkonkurrens på den svenska marknaden.

Vi vet då -- hösten 1977 – huruvida farhågorna för att EEC-kommisionen skall förklara vissa varor för "känsliga" besannats. Att bestämmelser om detta har infogats i avtalet får ju förutsättas bygga på realiteter och på att man haft något allvarligt syfte med dem. Om dylika "känslighetsförklaringar" har gjorts beträffande vissa varor, har de också

utlöst speciell övervakning från kommissionens sida, som måste verka återhållande på de svenska exportörerna. Risken för handelspolitiska motåtgärder kan ju i varje fall ifrågasättas avsevärt ifråga.

Vi vet då också – denna höst – i vilken mån EEC-kommissionen har ingripit mot svenska exportföretag för brott mot avtalets kartellregler. Exklusivavtal som svenska företag kan ha slutit med sina återförsäljare i Sverige, Norge och Danmark kan exempelvis påstås stå i strid med avtalet. I och för sig kan väl ingen rikta någon invändning mot detta. Men det besvärliga är att svenska företag inte har några rättsmedel till sitt stöd. De kan inte själva föra sin talan inför kommissionen eller EEC-domstolen. Tvisten behandlas av kommissionen och svenska regeringen. Kommissionens vapen är, om den svenska regeringen inte ingriper, hot om skyddsåtgärder. Det är i ett sådant läge inte lätt för svenska företag att, även om de har "rent samvete", hävda sin rätt.

Herr talman! Inom EEC har integrationsarbetet pågått ytterligare fem år. Staterna – deras företagare och löntagare – står närmare varandra. Hur långt man nått, därom vet vi naturligtvis ingenting. Men dagens tendenser och dagens beslut vittnar i varje fall om en dynamisk utveckling.

Det ekonomiska samarbetet mellan de europeiska länderna har fördjupats. Fortlöpande överläggningar och samarbete beträffande budgetpolitik och konjunkturutveckling äger rum. Det nuvarande samarbetet om valutapolitiken mellan centralbankerna har alltmer fördjupats i riktning mot en gemensam valutapolitik. Regionalpolitiken har byggts ut för att garantera att de yttre zonerna i den gemensamma marknaden icke skall släpa efter i utvecklingen. Den nya stora europeiska regionalfonden har spelat en alltmer aktiv roll i den regionala välfärdspolitiken. En samordnad invandringpolitik har byggts upp. I samråd med arbetsmarknadens parter har ett handlingsprogram utarbetats för samarbete på det socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska området. Gemensamma riktlinjer har dragits upp för sysselsättningspolitiken för att nå en bättre arbetsmiljö och vidgat inflytande för de anställda. Den stora sociala fonden bidrar till att förbättra människornas villkor. De särskilda aktionsprogrammen för samarbete på miljövärdens, industripolitikens och den teknologiska forskningens områden har vidareutvecklats. Man har enats om en gemensam uppfattning om de stora handelspolitiska problemen – bl. a. i fråga om GATT-förhandlingarna och u-ländernas handelsproblem. Gemensamma regler om etableringskontroll och företagskoncentrationer föreligger. De multinationella företagen har ställts under kontroll. Nya topporganisationer för arbetsgivare och löntagare har skapats inom EEC.

Om vårt land skall kunna hävda sin ställning i Europa och i världen, om vi skall kunna trygga en fortsatt utveckling och den fulla sysselsättningspolitiken, kan Sverige i längden inte underlåta att medverka i detta samarbete. Det som kommer att utspelas ute i Europa under de närmaste fem åren kommer att visa, att det frihandelsavtal, som om en stund accepteras av riksdagen, måste betraktas som blott ett första steg på det europeiska samarbetets väg. Därom måste också regeringen vara medveten. Jag tycker det framgår indirekt av handelsministrarnas uttalanden i

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

propositionen – inte av det anförande han höll för en stund sedan.

Personligen tror jag inte att den s. k. utvecklingsklausulen i avtalet ger de möjligheter utrikesutskottet och regeringen antar att angripa alla de olika samarbetsfrågor, som undan för undan kommer att aktualiseras. I själva verket tror jag inte att vårt land lär kunna få en slutgiltig och tillfredsställande lösning av alla dessa problem utan fullt medlemskap. Och dörren härför är för närvarande stängd genom regeringens deklaration den 18 mars 1971, och den blir det ännu mera genom det beslut som riksdagen fattar här i dag.

Vad vi moderater vägrar att acceptera, det är att dörren också skall vara låst. Vi menar, att det är ett självklart svenskt intresse – för vår ekonomi, vår handlingsfrihet och vårt oberoende i framtiden – att vi genom medlemskap får de nära, varaktiga och omfattande förbindelser med Europa, som endast medlemskap kan ge. Därför, menar vi, bör nya förhandlingar aktualiseras så snart ett tillfälle därtill yppar sig. När det sker vet vi inte.

Förändringar i det utrikespolitiska skeendet -- inom och utom EEC – kan snabbt leda till att nya förhandlingsmöjligheter öppnar sig. Ett lands utrikespolitik är – förklarade statsminister Olof Palme för ett år sedan – ”inte oföränderlig”. Den påverkas ”av skeendet ute i världen, av förändringar i den inhemska opinionen, av nödvändigheten till konkreta ställningstaganden till utrikespolitiska problem, där tidigare erfarenheter inte kan ge fullödlig vägledning”.

För en gångs skull håller jag med statsministern. Utvecklingen går i dag fortare än någonsin. Ingen här i riksdagen hade för något år sedan med säkerhet kunnat förutspå de nya, skall vi säga relativt vänskapliga, relationerna mellan Förenta staterna och Kina, och få hade då klart för sig vilka politiska och ekonomiska konsekvenser den s. k. avspänningspolitiken mellan Sovjetunionen och Förenta staterna skulle få. Vi står i dag inför en ny världsbild. Kina i FN, Kina med ökande ekonomiska och militära maktmedel, med sina framtidsresurser, har påverkat den utrikespolitiska bedömningen på ett revolutionerande sätt. Våra svenska maoister här hemma – om de över huvud taget lyssnar till den utrikespolitiska kören - inregistrerar med stigande förundran Kinas officiella uttalanden om EEC:s stora betydelse, om vikten av ett nära samarbete i Europa, om nödvändigheten för Västeuropas stater att uppträda enade och att balansera de två stormakterna Sovjetunionen och Förenta staterna. Jag tror att utrikesutskottets ordförande var inne på det här för en stund sedan också.

Vi lever i en motsägelsefylld och besynnerlig värld. Avspänning som en följd av nya spänningar. Helt nya bedömningar som leder till andra slutsatser än för bara något år sedan. Vi moderater har varit och är fortfarande starkt kritiska mot regeringens omvändning i EEC-frågan. Regeringen borde, menar vi, ha fullföljt sin egen politik. De då inledda förhandlingarna med EEC borde ha kunnat leda till ett svenskt medlemskap med möjligheter för Sverige att upprätthålla sin hittillsvarande alliansfria politik. *Borde*, sade jag – vi kan inte vara säkra på den punkten.

Men vi var i minoritet när vi hävdade detta. Vi har fått böja oss för

politiska fakta. Eftersom vi fortfarande anser att en sådan lösning vore den bästa för vårt lands intressen, vidhåller vi att det alternativet alljämt bör hållas aktuellt. Dörren får med andra ord inte låsas, jag upprepar det. Vi menar att det vore riktigt att Sveriges riksdag i dag när vi ratificerar avtalet gjorde det uttalande vi har begärt, nämligen att varje tillfälle till nya förhandlingsinitiativ bör utnyttjas för att överlägga med gemenskapen om en utveckling av samarbetet, i det slutliga syftet att uppnå svenskt medlemskap med – herr talman, det är bäst att upprepa det – det uttryckliga förbehållet att en sådan lösning kräver särskilda arrangemang med hänsyn till vår alliansfria utrikespolitik.

Även om det yrkandet i dag nedvoterats – och det kan vi förmodligen räkna med – kommer vi att fortsätta att hålla denna tanke levande, även om vi som politiskt parti står ensamma för vår övertygelse. Men vi är ändå övertygade om att det inte kommer att dröja så förfärligt länge, innan en representant för den svenska regering, som i dag har en annan uppfattning, gör samma förklaring som Halvard Eika gjorde nyligen på presskonferensen i Bryssel. Kanske utvecklingen så småningom leder till att Norge och Sverige gemensamt begär nya förhandlingar med EEC med det klart uttalade syftet att vinna medlemskap, men med skilda förbehåll.

Slutligen, herr talman! Den dag svensk socialdemokrati ställer sig bakom en sådan politik, har vi ju nått ett nytt slags gemenskap här uppe i Norden. Då har i de tre skandinaviska länderna socialdemokraterna och de moderata – norsk Høyre och det danska Konservative Folkeparti – gemensamt uttalat sig för en linje, som överensstämmer med den europeiska solidaritetens allra bästa traditioner.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Frågan om Sveriges avtal med EEC måste ställas in i ett allmänt sammanhang. I kamp mot storkapital och konservativa partier har arbetarklassen och folket i övrigt tillkämpat sig politiska, ekonomiska och sociala rättigheter. Innehållet i dessa rättigheter förvanskas och urholkas emellertid av kapitalismens makt och ägandeförhållanden.

Det svenska folket har erövat allmän och lika rösträtt för att välja riksdag. Det är en viktig rättighet. Men riksdagen, som är vald av folket, har inte den avgörande samhällsmakten. Denna ligger i stället i händerna på det fåtal som behärskar landets ekonomi – de ledande finansfamiljerna. Det svenska folket har erövat frihet att i tal och skrift uttrycka sina åsikter – men stora monopol behärskar utgivning av tidningar och böcker. Kapitalet har ett avgörande inflytande över vad som kan spridas till en bredare allmänhet.

Så är det på område efter område. Kapitalets makt beskär innehållet i de demokratiska fri- och rättigheterna. Kampen mot kapitalet innesluter därför alltid en vidgning av folkets rättigheter. För att folkets makt skall öka måste kapitalets makt minskas.

EEC är en överstatlig organisation. Den har tillkommit för att stärka kapitalets makt i Västeuropa. Den har tillkommit för att ge kapitalismens drivkrafter så fritt spelrum som möjligt. EEC präglas politiskt av storfinsansens ambitioner att öka sin makt och urgröpa innehållet i vunna demokratiska rättigheter. EEC präglas ekonomiskt av en strävan att

underlätta de stora monopolens utveckling och försvaga möjligheterna till framgång för arbetares och andra anställdas intressekrav. EEC riktar sig handelspolitiskt mot alla utanförstående stater, gentemot vilka EEC bedriver en högtullpolitik. EEC riktar sig mot u-ländernas utveckling. Den har ställt sig som överhöghet gentemot associerade u-länder.

Den avgörande makten inom EEC innehas av kommissionen. Denna består av nio toppbyråkrater. Dessa har inte fått sina maktbefogenheter för att tillvarata arbetares och lägre tjänstemäns intressen. De har utsetts för att stärka kapitalismens ställning i Västeuropa och därmed främst de ledande i detta samhällssystem – storföretagen.

EEC syftar till att helt strypa de västeuropeiska folkens nationella självbestämmanderätt. Den nationella självbestämmanderätten är en viktig politisk och demokratisk rättighet. Den nationella självbestämmanderätten innebär att det är nationella instanser som är ansvariga för de beslut som fattas inom eller angående ett lands utveckling. För Sveriges del om beslut om svensk politik skall fattas av riksdagen eller av t. ex. EEC-byråkratin i Bryssel.

Liksom alla de demokratiska fri- och rättigheterna är den nationella oavhängigheten också urgröpt av kapitalismens ägande- och maktförhållanden. Kapitalismens utveckling till imperialism innebär bl. a. att kapitalexport och därmed följande internationell ekonomisk integration mellan olika grupper av storföretag blir allmänt förekommande. Imperialisterna strävar efter att urholka den nationella självbestämmanderätten för att själva kunna handla i sina egna intressen oberoende av folkens intressen. Kapitalet är fosterlandslöst. Det känner inga hämningar och tar inga hänsyn till folkens intressen och rättigheter i sin jakt efter profiler. Imperialisterna vill sätta sig över de beslut folken kan få nationella parlament och regeringar att anta. Därför strävar den europeiska storfinsansen samfällt efter att utveckla den överstatliga och mot demokratin riktade organisationen EEC.

Kampen mot EEC är i första hand en demokratisk kamp. Men kampen för demokratiska rättigheter riktar sig mot storkapitalets intressen. Fullt genomförda och konsekvent verkande blir de demokratiska rättigheterna först sedan storkapitalets makt brutits och socialismen upprättats.

EEC:s organisatoriska uppbyggnad, med makten koncentrerad till en noggrant utvald byråkrati, svarar mot dess roll att urholka de demokratiska rättigheterna. De ekonomiska principerna inom EEC tjänar syftet att utöka storkapitalets ekonomiska herravälde. I vems intresse är den fria etableringsrätten införd? I vems intresse har man infört fria kapitalrörelser? I vems intresse verkar den okontrollerade arbetsmarknaden? Det är i storkapitalisternas intresse. Fria kapitalrörelser och fri etableringsrätt är det framför allt storföretagen som kan utnyttja, de företag som spinner nät av dotterföretag över inte bara Västeuropa utan hela den del av världen som fortfarande ligger under kapitalismens välde. Genom de fria kapitalrörelserna och den fria etableringsrätten, rättigheter som måste betraktas som legaliserad kapitalflykt, kan storföretagen utöva utpressning mot regeringar och myndigheter i medlemsstaterna. De kan genom dessa rättigheter försvåra verksamheten för aktiva och stridbara fackliga organisationer.

Att kapitalistiska företag etablerar sig i andra länder är inget särskilt utmärkande för EEC. Det gäller hela den kapitalistiska världen, nu på kapitalismens imperialistiska stadium. Kapitalisterna investerar utomlands för att stärka sin ställning och öka sina profiter. De investerar utomlands för att kringgå skyldigheter mot arbetare och tjänstemän, för att skatteregler i de länder man flyttar till är förmånligare, löneläget sämre, råvarorna billigare eller ibland av handelsmässiga skäl. Svenska företag flyttar inte sin produktion till Portugal av omtanke om den svenska arbetarklassens intressen. De flyttar inte dit av omtanke om de portugisiska arbetarnas intressen. De flyttar inte dit eller hotar att flytta dit för att befrämja arbetarklassens krav. De flyttar dit för att kunna utnyttja ett sämre löneläge och därför att deras sociala förpliktelser där är ringa i förhållande till vad de skulle åläggas i Sverige. Profithungern styr kapitalet.

Detta gäller för imperialismen oavsett organisationer av typ EEC. Men EEC förstärker dessa möjligheter för kapitalisterna och begränsar möjligheterna för folket att påverka olika nationella myndigheter att vidta åtgärder mot kapitalets etableringar.

På samma sätt förhåller det sig med den okontrollerade arbetsmarknaden. Tendenserna till utarmning av vissa regioner, till synnerligt stor arbetslöshet i vissa regioner är inget som orsakas av en överstatlig organisation som EEC. Det är en lagbundenhet hos kapitalismen. Kapitalkoncentrationen får sådana verkningar i varje kapitalistisk stat av viss geografisk storlek. Den okontrollerade arbetsmarknaden innebär emellertid att EEC:s storkapitalister kan använda hela områdets arbetslösa som en reservarmé. Arbetarna flyttar inte från Syditalien eller från Norrbotten därför att de skulle vantrivas i sin hembygd utan därför att det råder brist på arbeten. De skulle inte lägga sig som pendlare mellan avlägsna orter eller låta låna ut sig som "gästarbetare" om de kunde beredas en effektiv sysselsättning i de trakter där de har sina rötter. Den okontrollerade arbetsmarknaden inom EEC har tillkommit för att storkapitalet skall kunna få förflyttning av arbetskraft till de områden där storföretagen etablerar sig.

EEC syftar till bildandet av en överstatlig politisk organisation i Västeuropa som ställer sig över demokratiska rättigheter och styr i storkapitalets intressen. Det är dit EEC hela tiden strävat. Att det fortfarande är målsättningen framgår med all tydlighet av de för snart två år sedan antagna Davignon- och Wernerrapporterna. Enligt den senare skall beslutanderätt över en rad viktiga områden överflyttas till vad man kallar gemenskapsorganen, dvs. från bl. a. folkvalda instanser i medlemsstaterna till EEC-byråkratin i Bryssel.

EEC föregicks av strävanden att politiskt ena Västeuropa. Man fick – på grund av att politiska meningsskiljaktigheter förelåg – börja med att skapa en gemenskap på ekonomins område: slopa tullar och likrikta den ekonomiska politiken och lagstiftningen i de olika länderna. EEC är bara en början. EEC syftar till en politisk nyordning av Västeuropa – till monopolens oinskränkta herravälde.

EEC kan därför inte bara ses som en fråga om tullar och handel. Och det kan framför allt inte ses som en inledning till en friare handel i

världen. Såväl i regeringens proposition som i utrikesutskottets betänkande odlas emellertid fortfarande denna vanföreställning. Att knyta Sveriges ekonomi och handelspolitik allt fastare till EEC kan inte ses som ett led i strävan till en friare världshandel. EEC framstår som motståndare till en sådan. EEC:s yttre tullmur är förhållandevis hög. EEC-staterna driver konsekvent en högtullinje vid internationella konferenser.

EEC har inte haft någon direkt handelsskapande effekt utan möjligen bidragit till en förändrad inriktning på handelsströmmarna. Handeln mellan EEC-staterna ökar snabbare än EEC:s handel med omvärlden. Av EEC:s handel med omvärlden är det handeln med de s. k. u-länderna som svarat för den långsammaste utvecklingen. Men dessa tendenser i handelsströmmarnas utveckling gjorde sig gällande redan innan EEC bildades. EEC är inte framför allt en fråga om handel och ekonomi. EEC gäller politik. EEC riktar sig mot de demokratiska rättigheterna.

Vänsterpartiet kommunisterna står inte ensamt om denna uppfattning. En växande opinion bland det svenska folket delar våra värderingar av EEC. Det är en uppfattning som också framförs av organisationer som verkar inom EEC – organisationer som inte alla är kommunistiska. Ett exempel: Den belgiska socialdemokratiska landsorganisationens generalsekreterare gjorde en summering av EEC-erfarenheterna inför organisationens extrakongress 1971. Där heter det bl. a.: "EEC är en odemokratisk institution. Ministerrådet tar besluten på ett övernationellt plan utan att något folkvalt parlament kan utföra en demokratisk kontroll eller själv ta upp förslag såsom sker på det nationella planet."

Den uppfattningen kanske det hade varit viktigare för herr Arne Geijer att citera här i kammaren än att anföra vad han tror vara kinesiska ståndpunkter.

EEC strider mot demokratin. Det är kärnfrågan. Internationell kapitalsammanflätning, s. k. multinationella företag, kapitaltransaktioner över gränserna, kapitalkoncentration och regional obalans har förekommit och förekommer i det kapitalistiska systemet oavsett EEC. Men EEC stärker dessa företeelser och tendenser.

Den svenska regeringens politik i EEC-frågan kännetecknas av två saker. För det första har man hela tiden försökt lägga Sverige så nära EEC som möjligt. Man har anpassat prisnivån på jordbruksprodukter till EEC. Man har infört mervärdesskatten bl. a. med motivering att få ett skattesystem liknande det inom EEC. Man har fått igenom 81 § regeringsformen om överlåtande av befogenheter på mellanstatlig organisation. Regeringen har hela tiden sökt nära förbindelser med EEC.

För det andra har regeringen samtidigt hela tiden försökt att framställa EEC-frågan som en i huvudsak teknisk fråga och anfört att en EEC-anknytning skulle vara en nödvändig följd av en automatiskt verkande utveckling, som den haft att skylla ifrån sig på. I motsats till regeringar och socialdemokratiska partier i andra länder har den svenska regeringen gjort EEC-frågan till en fråga på lång sikt, där man stegvis bit för bit skall smyga in Sverige i EEC. Därför har debatten i EEC-frågan dämpats, därför har en del av opinionen kunnat lugnas.

Svensk storfinans och de politiska partier som omedelbart företräder den har valt en öppnare linje. De önskar komma med i EEC snabbare än

regeringen. Därför kan de inte ge sig till tåls. Därför vill de försäkra sig om att riksdagen redan nu uttalar sig för framtida associering och medlemskap, och vi ser folkpartiets och moderata samlingspartiets reservationer som här framlagts för riksdagen. Men dessa partier är samtidigt anhängare av avtalet. De kan se att det inte utgör ett hinder för framtida utvidgade förbindelser med EEC. De inser säkert att det är ett första steg in i EEC. Men de är ivriga att visa dem, vilkas intressen de företräder, att de har en större vilja än regeringspartiet att inlemma Sverige i EEC. Deras iver underlättar försöken att framställa EEC-avtalet som något oskyldigt, och denna iver utnyttjas också av regeringen i dagens debatt, där man försöker framhålla sin egen position som något slags centerlinje.

Den svenska regeringen är anhängare av EEC, det framgår av dess deklarationer under det senaste årtiondet. Man tror uppenbarligen på EEC:s egna myter om sig själv. I den s. k. avsiktsdeklarationen från november 1970 uttalas av den svenska regeringen att den "delar gemenskapernas uppfattning såsom den uttryckt i Romfördraget att en omfattande samverkan är nödvändig för att de fulla fördelarna av den gemensamma marknaden skall kunna realiseras. Sålunda erfordras åtgärder för att uppnå ökad rörelsefrihet för arbetstagare, tjänster och kapital jämte samverkan inom socialpolitiken och den ekonomiska politiken". Det framgår också att man har illusioner om att EEC skulle ha med solidaritet och internationalism att göra. Man glömmer att det finns två slags internationalism – folkens och kassaskåpens. EEC företräder inte folkens internationalism.

Regeringen tror uppenbarligen också på myten att EEC skulle vara inledning till en friare världshandel. Man har inte upptäckt eller vill inte se att det handlar om en samling rika imperialistiska stater som ingått tullunion riktad mot andra stater, inte minst mot dem som hämmas i sin ekonomiska utveckling av kolonialism och imperialism.

Strävan till ett nära samarbete med EEC, vilket på sikt kommer att leda in i organisationen, går som en röd tråd genom regeringens politik. Strävan efter omfattande, nära och varaktiga förbindelser har legat fast en längre tid. Men önskemålen om formerna har som bekant växlat. Så sent som 1971 var medlemskap fortfarande inte uteslutet. Det nu föreslagna avtalet har, som det sägs i propositionen, en viktig fördel i att det "anger en procedur för behandlingen av framtida samarbetsfrågor". Däremot har "formen, omfattningen och djupet i samarbetet" inte preciserats. Det finns inga garantier för att regeringens önskemål om formerna för anknytning till EEC inte än en gång kan komma att omprövas. Däremot finns fastslaget av regeringen att den önskar vidgade förbindelser med EEC. På den punkten har man aldrig sviktat. Och i avtalet står redan i den s. k. preambeln eller förordet att de som ingått avtalet är EEC och Sverige "vilka förklarar sig beredda att mot bakgrund av varje bedömningsgrund och i synnerhet gemenskapens utveckling undersöka möjligheten att utveckla och fördjupa sina förbindelser, när det framstår som fördelaktigt för deras ekonomier att utsträcka dem till områden som icke omfattas av föreliggande avtal". Det är alltså detta som man nu vill att riksdagen skall skriva under.

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

Varför särskild vikt skall fästas vid "gemenskapens utveckling" framgår av handelsministerns plädering i propositionen. Där heter det att gemenskaperna har "på en rad för oss intressanta samarbetsområden inte utformat någon gemensam politik eller inlett något samarbete. På andra områden finns långsiktiga planer uppdragna, men verkställighetstakten är ännu föremål för överväganden."

Trots att den svenska regeringen säger sig ha uteslutit medlemskap har den under förhandlingarna sålunda önskat samarbete på områden där EEC självt ännu inte utvecklat något samarbete. Detta står utom varje tvivel. Avtalets utvecklingsbarhet har tillkommit för att Sverige skall länkas allt fastare till EEC. När de "intressanta samarbetsområdena" blivit tillräckligt många står Sverige inte längre utanför EEC.

Avtalet är första steget in i EEC -- i den västeuropeiska gemenskapen. Även om det inte finns någon automatik inbyggd i avtalet så att det ofrånkomligt skulle leda dit, så är det till detta de som står bakom avtalet syftar. Man vill lemman in Sverige i EEC bit för bit så att inte opinionen rörs upp alltför mycket.

Det är mot denna bakgrund som vänsterpartiet kommunisterna ställer sitt krav att avtalet måste lyftas upp för allsidig granskning och diskussion och underställas folkets prövning i en allmän folkomröstning.

Vårt parti förkastar de av regeringen föreslagna avtalen med EEC och Europeiska kol- och stålunionen. Det gör det framför allt därför att avtalen måste ses just som första steg in i respektive organisationer. Vi gör det också därför att avtalen kommer att medföra negativa följder för Sveriges folk.

EEC-avtalet kommer att ytterligare koncentrera Sveriges utrikeshandel till ett fåtal länder -- de rika imperialiststaterna i Västeuropa. Genom de skärpta s. k. ursprungsreglerna kommer delar av utrikeshandeln att direkt bindas till EEC-staterna om berörda företag vill sälja varor tullfritt till EEC. Avtalet innebär en press mot en bättre regionalpolitik än den som förs för närvarande. Avtalet innebär omedelbara inskränkningar i statens rätt att kunna påverka penningtransaktioner över gränserna. Där finns stadganden som kan innebära att svenska myndigheter måste förhandla med EEC innan hälsofarliga ämnen i från EEC importerade livsmedel kan förbjudas.

Avtalet med Europeiska kol- och stålunionen har ägnats ännu mindre uppmärksamhet i debatten än avtalet med EEC. Det är beklagligt, eftersom detta avtal snarast innebär ett längre steg in i denna organisation. Kol- och stålunionen började som en organisation för att underlätta utvecklandet av den västeuropeiska rustningsindustrin efter kriget. Denna roll finns fortfarande. Organisatoriskt kan Kol- och stålunionen numera betraktas som en sorts underorganisation till EEC.

Det föreslagna avtalet mellan Sverige och Kol- och stålunionen följer till stor del avtalet mellan Sverige och EEC. Men det kommer att medföra att de prisregler som gäller inom Kol- och stålunionen kommer att införas i Sverige. För att dessa prisregler skall kunna gälla måste förändringar ske i svensk lagstiftning. De varor som omfattas av kol- och stålavtalet kommer att undantas från den s. k. bruttoprislagen. Denna lag säger att ingen näringsidkare får föreskriva en annan näringsidkare i nästa led av

produktionen ett pris som den senare inte får underskrida. Genom att undantag nu skall kunna beviljas för en icke oväsentlig del varor frångås en grundläggande princip i svensk prispolitik, och monopolistisk pris-sättning underlättas.

Mest uppseendeväckande är emellertid det system med basorter som föreskrivs i avtalet. Dessa basorter behöver inte vara de i vilka järnverken ligger. Järnverken skall leverera sina varor fritt till basorten, och sedan får köparna betala det pris som skall gälla för basorten plus frakt från basorten till leveransstället. Det förefaller vara helt klart att svenska järn- och stålverk kommer att välja basorter nära sina största kunder. Svensk verkstadsindustri är starkt koncentrerad till Mälardalen och syd- och västsvenska varvs- och industriorter. En stor del järn och stål går på export. Verken väljer olika baspunkter för olika varor. De kommer att välja sina basorter söderut i förhållande till sitt eget läge. De kommer att välja basorter med redan högt utvecklad industri.

Vad blir verkningarna av detta? På basorterna och nära dessa kommer järn- och stålverken att subventionera verkstadsindustrins fraktkostnader. Men för företag som ligger långt från basorterna, men kanske i närheten av verken, innebär detta fraktfördyringar. De får betala "spökfrakter", betala för varan som om den fraktats längre än vad den i själva verket har fraktats.

Detta kan konkret komma att betyda följande. Norrbottens Järnverk väljer Sundsvall som basort för en del av sina varor. Företaget Norrlands handelsjärn, som är beläget 500 meter från NJA:s verk i Luleå, kommer att få betala frakt för 55 mil, dvs. avståndet mellan Luleå och Sundsvall. Verkstäder, men även byggnadsindustrin, som använder järn, stål och plåt och som är belägna i Norrbotten kommer att få ökade fraktkostnader. De regionalpolitiska konsekvenserna av detta är uppenbara. Basorterna med redan utvecklad industri kommer att ytterligare gynnas. Däremot ställs industrin långt från basorterna, i lokaliseringsorterna, i strykclass. Deras konkurrenssituation kommer att försämrats. Deras kostnader kommer att stiga.

Var står i denna fråga de partier som brukar ondgöra sig över småföretagens dryga kostnader när det gäller löner och skatter? Nu har ni en chans att lindra för småföretagen inom verkstadsindustrin i glesbygdena. Ni kan göra det genom att rösta mot regeringens avtal med Kol- och stålunionen. Hur djupt sitter nu känslorna för glesbygden, exempelvis hos centerpartiets ledamöter? Får monopolens intressen också denna gång gå före regionalpolitiska hänsyn och er ofta så omskrutna omtanke om mindre företag?

Regeringen är inte klar över följderna av avtalet med Kol- och stålunionen och vilka åtgärder man kan få vidta för att mildra dem. Man har en utredning inom industridepartementet om detta. Men denna är inte klar. När beslut fattas om avtalet med Kol- och stålunionen kommer beslut att fattas om någonting som regeringen, vilken är förslagsställare, själv ännu inte vet vad det kommer att innebära. Detta strider bjärt mot varje rimlig behandlingsordning.

Herr talman! Det har påståtts att det nu föreslagna avtalet skulle ge flera arbeten och lätta de arbetslösas bekymmer. Detta är spridande av

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

Avtal med EEC,
m. m.

falska löften. Erfarenheterna av EEC hittills säger att gemenskapen inte stimulerat till en allmän ökningstakt i handel och omsättning utan endast till en ändrad inriktning på handelsströmmarna. Att svensk handel knyts närmare till EEC kommer inte att förändra detta. Avtalet kommer framför allt att innebära en förändring av handelsströmmarna så att handeln mellan Sverige och EEC kanske kommer att öka snabbare än Sveriges handel med andra länder. Men inga skäl talar för att detta skulle medföra en snabbare ökning av Sveriges totala export – mer än möjligen tillfälligt. Samtidigt kommer i så fall också konkurrensen från en ökad import att göra sig gällande mot svenska hemmaproducerande företag. Vilken av dessa eventuella effekter som kommer att bli den övervägande kan inte nu avgöras. Särskilt stora blir sannolikt inte följderna. Tullarnas betydelse för handelsutvecklingen får inte överdrivas. Men blir det effekter klarar sig hemmaindustrin, som ofta har relativt mindre företag, sannolikt sämre i en förväntad ökad konkurrens med stora europeiska monopol än vad exportföretagen kan ta igen. Resultaten blir i så fall stegrad arbetslöshet och skärpt kapitalkoncentration.

I ett något längre tidsperspektiv blir avtalets verkningar för sysselsättningen också negativa. Varje kapitalistisk ekonomi präglas av växlingar mellan högkonjunkturer och kriser. EEC som har tillkommit för att stärka kapitalismen har inte heller förändrat kapitalismens utvecklingslagar. Inom EEC liksom i Sverige växer arbetslöshet och undersysselsättning. Att Sveriges ekonomi knyts närmare EEC kommer inte att förändra detta vare sig i Sverige eller inom EEC.

Däremot kan det föreslagna avtalet skärpa kapitalkoncentrationen och arbetslöshetens ökningstakt. Det kommer att stärka de tendenser i den svenska ekonomin som har framkallat just koncentration och massarbetslöshet. Redan det föreslagna avtalet kan lägga band på en annan och riktigare regionalpolitik. Avtalet kan ge ökad stimulans för kapitalisterna att lokalisera sina företag söderut. Avtalet med Kol- och stålunionen kommer sannolikt att innebära svårigheter för verkstadsindustrin i delar av landet där sysselsättningsproblemen redan är som värst. Därigenom kan arbetslöshetssituationen där ytterligare förvärras.

Talet om att EEC-avtalet skulle innebära flera jobb är falskt. Det är andra faktorer som påverkar detta. I den mån de berörs av avtalet är det i för arbetarna negativ riktning.

Herr talman! EEC riktar sig mot folkens demokratiska rättigheter. Det stärker monopolföretagens makt. Försöken att bit för bit smyga in Sverige i EEC skall inte få lyckas. EEC-avtalet är en första bit. Men just därför är det en fråga av största vikt. Frågan om Sveriges förbindelser med EEC ligger i avtalet. Därför måste avtalet underställas folket för en allmän folkomröstning. Det svenska folket bör ha samma rättigheter att yttra sig över Sveriges relationer till EEC som folken haft i Norge, Danmark eller Schweiz att yttra sig över sina staters förbindelser med EEC. Detta är ett grundläggande demokratiskt krav. Vi kommunister kommer att aktivt bekämpa varje form av inlemmande av Sverige i EEC. En växande folkopinion står bakom denna linje.

vice talmannen: Jag vill erinra om att meningsyttringar från åhörare inte är tillåtna.)

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Herr Bohman sökte sig i sitt anförande i hög grad bort ifrån nuet. Han gick ända tillbaka till den idylliska medeltiden – idyllisk väl bara för en äkta högerman. Men han förflyttade sig snabbt till andra världskriget och efterkrigstiden för att ge en lämplig bakgrund till sina utrikespolitiska funderingar. Han säger där att Sverige blev övermodigt och självtillräckligt därför att neutralitetspolitiken höll oss utanför kriget. Vi drev en krass Europapolitik. Vi var visserligen villiga att samarbeta men bara på våra egna villkor. Det är klart att man kan flika in: På vems villkor annars skall vi samarbeta?

Men det viktiga är att inför hela den här beskrivningen som herr Bohman gav med sina glidningar, sina försök att påstå att neutralitetspolitiken ställde Sverige utanför Europa, måste man fråga sig: Vad tjänar den för syfte? Jag har svårt att förstå att det tjänar något svenskt nationellt syfte, om vi nu är eniga om neutralitetspolitiken, att framställa just den som orsaken till något slags isolering i Europa, som herr Bohman väl är en av de få som upplever. Ibland tror jag att anledningen till att de här beskrivningarna så ofta återkommer i herr Bohmans utläggningar är att herr Bohman får en chans att vädra sin djupt kända men för det mesta effektivt undertryckta olust över neutralitetspolitiken – i varje fall dess konsekvenser.

Sedan går herr Bohman till framtiden – inte så långt visserligen men till 1977 – och då uppstår följande bild: Vi får å ena sidan se ett harmoniskt, blomstrande EEC som samarbetar och gläds över sin och herr Bohmans förträfflighet, får man förmoda, å andra sidan ett Sverige som drivs allt djupare ner i fördärvet – exporten stagnerar, pappersindustrin släpar sig fram med tullarnas bojor, livsmedelsindustrin går bakåt osv.

Ja, vad vi här bevittnat är helt enkelt en ny *pièce d'art*, ett nytt konstverk av den berömde skräckmålaren herr Bohman. På nytt beskrivs det gråa och eländiga Sverige. Men för att få en verkligt effektiv kontrast i den här bilden, för att göra Sverige riktigt grått, drar herr Bohman denna gång in i sin bild det färgrika, blomstrande Europa som vi är utestängda ifrån.

Herr Bohman närstående personer brukar tala om vänsterextremister, som framför allt utmärks av diverse vridningar, vinklingar och svartmålningar av den svenska demokratin. Jag upplevde, när jag satt här i bänken, att herr Bohman faktiskt gör sitt bästa för att förvärva en likande position på den motsatta kanten i svensk politik. Han visar något av samma främlingskap i dagens Sverige, samma förakt inför folkliga opinioner och folkliga rörelser som sina motsvarigheter på vänsterkanten.

Men låt mig granska några av de påståenden som herr Bohman gör i sak om Sverige i den här litet science fiction-betonade berättelsen om Sverige 1977.

Herr Bohman säger att Sverige vad beträffar pappersindustrin kommer att få uppleva en ganska bedrövlig utveckling. Av den maximalt

35–40-procentiga exportökning som vi kan uppnå fram till 1977 är det bara en mycket liten del som kommer att omfattas av tullfriheten. Det är alltså mycket dystert. Jag trodde att herr Bohman läste en i vissa kretsar aktad tidskrift som heter Affärsvärlden-Finanstidningen, en tidskrift som såvitt jag vet hela tiden har hävdats att svenskt medlemskap i EEC är nödvändigt. Men i denna tidskrift fanns det för en kort tid sedan en analys av den västeuropeiska pappersmarknadens utveckling under 1970-talet, alltså fram till 1980, och man fann där att efterfrågan på papper beräknades stiga i en takt som gjorde det möjligt att detta med papperstullar, plafonder osv. bara har rent teoretiskt intresse. Vi skulle få ett så snabbt växande utrymme för vår export att motsidan över huvud taget aldrig kommer att ha anledning att sätta plafonderna och därmed de högre tullarna i funktion. Man tillfogar också att dessutom är det ett väsentligt intresse för svensk skogsindustri att man får fortsätta att exportera massa, och realiserar denna efterfrågeutveckling - som alltså bygger på en prognos av FN-organet FAO - så kommer inte bara pappersindustrin utan också massaindustrin att få en snabb exportutveckling.

Sedan får livsmedelsindustrin sin dom. Den förlorar sin betydelse som exportindustri under 1970-talet, sade herr Bohman. Vad grundar herr Bohman den förutsägelsen på? Inom EFTA-kretsen består ju alltså den tullfrihet vi där har uppnått för vissa delar av livsmedelsindustrin. Det är fråga om sex länder som har ett betydande intresse för oss och för den industrin. Men framför allt innebär avtalet nya exportmöjligheter på EEC, som vi inte har haft ens inom EFTA-området, t. ex. när det gäller bagerinäringen. Det svenska knäckebrödet får här expansionsmöjligheter som inte tidigare har funnits. Varför då i en mening tala om för svensk livsmedelsindustri att nu är det slut med er export? Herr Bohman säger att den industrin upphör som exportindustri. Är det så valserna går, när moderata samlingspartiets företrädare möter svenska företagare? Är det den sortens osakligheter som sprids? I så fall har vi, ärade kammarledamöter, en stor pedagogisk uppgift framför oss att försöka tala om vad det här avtalet innebär!

Ett annat av herr Bohmans påståenden var, att konkurrensreglerna är så utformade att de svenska företagen inte har några rättsmedel till sitt stöd. Han utmålade där företagen som helt utlämnade åt den Brysselbyråkrati som han i andra sammanhang frammålat som snart sagt den mest progressiva som existerar i denna världen. Men poängen är att de EEC-krav som kan uppställas i sammanhanget, och som alltså grundas på avtalet, inte riktar sig till företagen utan endast till avtalsparten, dvs. till regeringen. Och där har ju de svenska företagen precis samma möjligheter som i dag att inför de svenska myndigheterna försvara sin sak i sedvanlig ordning när ett fall kommer upp. Dessutom - och det har varit avgörande för att vi kunnat acceptera konkurrensreglerna ungefär sådana som de är i Romfördraget - råder det en mycket god överensstämmelse mellan de reglerna och de regler som finns här i Sverige. Jag kan inte finna att herr Bohman på den punkten har träffat ens måltavlan.

Sedan vill jag säga ytterligare ett par saker till herr Bohman. Den första är att herr Bohman anser - det hänförde sig till vad jag sade i mitt

inledningsanförande, som herr Bohman replikerade på – att regeringen hoppade av från sin politik. Regeringen borde ha fullföljt sin politik, sade herr Bohman. De förhandlingar vi inledde med EEC borde ha kunnat leda till ett svenskt medlemskap med möjligheter för Sverige att behålla sin alliansfria politik, menade herr Bohman. Men det är verkligen inte vad regeringen sagt vara sin politik. Vi har sagt att anslutningsformen håller vi öppen, och den måste vi pröva i ljuset av förhandlingarna. Och att pröva den frågan är något helt annat än vad herr Bohman anser att vi borde ha gjort och vad vi borde göra nu, nämligen att helt enkelt ansöka om och förhandla om medlemskap. Det är väl klart att den som tidigare anslutit sig till linjen att vi skulle hålla anslutningsformen öppen och pröva den i ljuset av utvecklingen men som sedan säger att vi nu skall förhandla om medlemskap, det är den som bryter mot sin tidigare politik, och inte den som konstaterat att utvecklingen har lett till att vi nu måste avskära en av de möjligheter som vi tidigare höll öppen, nämligen medlemskap.

Herr Bohman återopade i sammanhanget sina kontakter ute i Europa. Han sade att han mött många positiva uttryck för att man var beredd att ge oss medlemskap med neutralitetsförbehåll. Med anledning av detta uttalande måste jag fråga: Hur beskrev herr Bohman då den svenska neutralitetspolitiken? Vilka neutralitetsförbehåll gjorde herr Bohman i sina förtroliga överläggningar med framstående personer ute i Europa? Det är avgörande för att vi skall veta om detta påstående har något värde.

Herr Bohman slutade med en ny framtidsvision. Han sade sig vara helt övertygad om att en representant för den socialdemokratiska regeringen en dag skulle komma att ansöka om medlemskap i EEC. Herr Bohman visar för en gångs skull ett gott omdöme och nära nog profetisk förmåga när han, som vanligt, utgår ifrån att det är en socialdemokratisk regering som skall sköta den svenska utrikespolitiken också i framtiden.

Med anledning av den nya gemenskap som herr Bohman vill se växa fram i Norden måste jag fråga: Vart tog Finland vägen? Ingår inte Finland i herr Bohmans nordiska gemenskap? När nu herr Bohman gjorde klart för norrmännen hur de skall bedriva sin Europapolitik – liksom han gör det för svenskarna – så hade det varit klädsamt om han också hade ägnat en tanke åt Finland. Finland tillhör nämligen fortfarande Norden.

Med herr Gustafson i Göteborg har jag ingen anledning att ställa till något större handgemäng. Tyvärr skapade han ingen klarhet om folkpartiets position. Vi skall förbereda oss, vi skall undersöka, och framför allt skall vi göra det *nu*, sade herr Gustafson. Det är den enda punkt på vilken folkpartiet är klar: det är *nu* vi skall börja förbereda oss och undersöka om vi kan gå längre. I utvecklingsklausulen ligger naturligtvis en strävan från vår sida att allteftersom arbetet i Europa utvecklas undersöka på vilka områden det är ett svenskt intresse att försöka komma med. Vi har klart angivit vilka områden det gäller. Men det är en helt annan sak att säga att vi nu skall börja förbereda oss på att riva upp avtalet och starta en ny förhandling, nämligen om association. Jag tror inte att våra förhandlingspartners skulle uppleva vår attityd som riktigt seriös, om vi nu sade att vi snart är på väg med en ansökan om nya förhandlingar. Enligt min mening skall det samarbete vi kommer att

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

resonera om, i den utsträckning vi får möjlighet att göra det, grundas på det avtal som *nu* finns.

Om herr Gustafsons huvudskäl för att förorda association är att vi den vägen skulle nå fram till en tullunion, måste jag påminna herr Gustafson om att det vid våra sonderingar i somras blev klart att associationen inte skulle hjälpa oss fram till ett avtal om en tullunion. Tullunionen föll på en doktrin, en djupt grundad föreställning eller vad man vill kalla det, om att EEC inte vill äventyra autonomi, självständigheten i den egna beslutsprocessen. Vi ansåg i och för sig att vi hade presenterat en modell enligt vilken både Sverige och EEC skulle behålla sin självständighet, men på den punkten blev motparten icke övertygad. Den andra utvägen är nämligen någonting som vi redan har avisat, dvs. att en association ges en politisk innebörd och blir ett steg på vägen mot medlemskap.

Jag har litet svårt att alltid följa med i herr Hermanssons beskrivning av Europa. Den är ungefär lika märklig som herr Bohmans – än en gång upptäcker man att ytterligheterna beröra varandra. Men låt mig ta upp det jag kunde förstå av herr Hermanssons anförande, nämligen vad den svenska regeringen enligt herr Hermanssons beskrivning vill uppnå. Han säger att vi vill komma så nära EEC som möjligt. Den främsta bevisningen skulle förutom utvecklingsklausulen vara – om jag förstod herr Hermansson rätt – att det år 1965 genomfördes en grundlagsändring som möjliggjorde en viss överföring av befogenheter till internationell organisation. Det intressanta är bara att jag kan upplysa herr Hermansson om att denna grundlagsändring inte har någon som helst relevans i samband med det EEC-avtal vi nu slutit. Vi har nämligen inte anslutit oss till någon organisation. Vad frågan gällde när den grundlagsändringen genomfördes var huruvida man skulle kunna överföra befogenheter till en internationell organisation där Sverige är medlem. Den grundlagsbestämmelsen är alltså inte tillämplig i detta fall. Men dessutom kan beslutanderätten bara överlåtas i begränsad omfattning och beslut om överlåtelse skall fattas i samma ordning som gäller för grundlagsändring eller – i brådskande fall – med kvalificerad majoritet i riksdagen. Det finns verkligen tillräckligt många garderingar för att denna bestämmelse, även i de fall det gäller en internationell organisation där Sverige är medlem, inte kommer att ge särskilt stor handlingsfrihet för vilken regering vi än må ha.

Sedan gjorde herr Hermansson en nyansering i förhållande till vpk:s motion. Det heter nu inte längre att Sverige genom detta avtal "inlemmas i EEC" – utan att avtalet är "första steget in i EEC": att vi vill lemna in Sverige bit för bit, så att opinionen ingenting märker.

Vi har gång på gång deklarerat följande när det gäller den framtida utvecklingen av vårt samarbete med EEC: För det första – nu måste jag upprepa mig själv – innehåller just den klausul det här gäller en bestämmelse om att den självständiga beslutanderätten inte får påverkas hos någondera parten. För det andra kan det inte bli fråga om att med detta avtal som grundval utvidga samarbetet på något för svensk ekonomi eller svensk politik väsentligt område, utan att den svenska riksdagen tar ställning till det. Det betyder alltså att vi får den offentliga debatt och den prövning av frågan som gör att den opinion som vill intressera sig för dessa frågor har alla chanser att få en fullständig information om vad det gäller.

Herr Hermansson håller på med något slags billig dialektik i sina citat och trycker på att de samarbetsområden vi nämnt är för oss intressanta samarbetsområden. Ja, vilka skulle det annars vara – skulle det vara för oss ointressanta samarbetsområden? Poängen är ju att vi räknat upp på vilka områden samarbete är intressant. Ett av dessa gäller en sak som också herr Hermansson för något år sedan ansåg vara intressant, nämligen undanröjande av andra handelshinder än tullar. Det gäller också ett vidare samarbete på energipolitikens och miljöpolitikens områden, där det är alldeles uppenbart att vi inte når några resultat utan internationella ansträngningar. Vi har sagt att detsamma gäller på forskningens område och i fråga om samråd och konsultationer om ekonomisk politik – sådana samråd och konsultationer deltar vi redan i vid andra internationella fora. Det finns inga hemligheter när det gäller de områden på vilka vi har intresse av samarbete; det har utförligt beskrivits i samband med presentationen av detta förslag.

Herr Hermansson ger en rad beskrivningar av alla de negativa följder som avtalet får – utrikeshandeln koncentreras till Västeuropa, press mot en bättre regionalpolitik etc. Det är måhända en tillnyktring. Herr Hermansson påstår inte längre – vilket fortfarande är fallet i vänsterpartiet kommunisternas annonsering och agitation ute bland människorna – att detta avtal direkt förhindrar en svensk regionalpolitik. Det vågar han inte göra här i riksdagen, men det gör vänsterpartiet kommunisterna fortfarande i sin kampanj bland folket.

Herr Hermansson säger – på ett sådant sätt att det är som en skrift i vatten – att detta avtal är en press mot en bättre regionalpolitik. Det är det i den utsträckning som det skulle innebära att vi inte med avtalet stimulerar den svenska industrins utveckling. Men det är just det vi tror att avtalet gör. Från regionalpolitisk synpunkt vet vi att de nya jobb som kan skapas inom industrin är förutsättningen för möjligheterna att expandera ekonomi, sysselsättning och inkomster i de norra delarna av landet. Dessutom innebär detta avtal för stora delar av svensk skogsindustri en alldeles ny chans till vidareförädling och utveckling på områden där den på grund av tullarna tidigare var förhindrad att gå vidare.

Jag har för min del dragit den slutsatsen att detta avtal kommer att ha en positiv effekt på lokaliserings- och regionalpolitik helt enkelt därför att det är en stimulans för den svenska industrin och i särskilt hög grad för skogsindustrin, som måste gå vidare till en ökad grad av förädling av sina produkter för att i framtiden kunna ge tillräckligt med sysselsättning och inkomster.

Det andra avtal vi har slutit är avtalet med Kol- och stålunionen. Där har herr Hermansson upptäckt en rad faror och svårigheter för den svenska ekonomin och de svenska löntagarna. Han beskriver prissättningsmetodikerna på ett sätt som ingen annan känner igen, för den enda förändring som sker är att stålverkens priser i fortsättningen skall redovisas öppet. Prislister får inte vara hemliga. Man får inte ge dolda rabatter. Det skall helt enkelt göra det lättare för köparna att ta reda på var de mest fördelaktiga priserna finns.

När det sedan gäller basorterna påstod herr Hermansson – utan, så vitt jag förstår, något som helst bevis för påståendet – att företagen kommer

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

att välja basorter så långt söderut som möjligt. Det skulle alltså bli ett Norrbottensproblem. För det första bestäms basorterna inte i avtalet. Det är alltså inte genom att ta ställning till avtalet som vi tar ställning till hur basorterna skall se ut. För det andra har vi en typ av basortssystem redan i dag, och vi måste i första hand ta reda på hur det nuvarande systemet fungerar. På grund av den hemliga prissättning som förekommer vet vi inte i vilken utsträckning som företag nära stålverk subventionerar köpare som ligger längre bort. Herr Hermansson var vänlig nog att tilltro monopolkapitalismen en sådan hederlighet i sitt agerande, att det nuvarande systemet inte innehåller sådana subventioner. För det tredje håller vi på att utreda hur de nya basorterna skall se ut och i vilken utsträckning som man kan undvika sådana här snedvridande effekter.

Jag vill, herr talman, sluta med en reflexion om herr Hermanssons inställning till tullfrihet. För ett år sedan var herr Hermansson en frihandlare. Han trodde på tullfrihet. I dag är tullfriheten farlig, framför allt, säger han, därför att småföretagen klarar sig sämre i en tullfri marknad. Vi kommer att drabbas av företagsnedläggelser och arbetslöshet.

Men, herr Hermansson, det förhåller sig tvärtom. Det är storföretagen som har de minsta problemen med tullmurar, därför att de flyttar ut till kontinenten. Det har de i stor utsträckning gjort -- en effekt som vi hoppas nu kommer att minska och upphöra när tullarna försvinner. Småföretagen har däremot inte dessa möjligheter. Det är framför allt deras expansion som begränsas av tullarna. Våra erfarenheter från EFTA visar att det var just de branscher som domineras av småföretag som gjorde de stora ökningarna av sina marknadsandelar i EFTA-området sedan tullarna försvunnit.

Det här måste nog herr Hermansson läsa på en gång till.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Handelsminister Kjell-Olof Feldt är alltid en frisk debattör, men jag undrar om han inte uppförde sig i friskaste laget för en stund sedan när han med svepande rundslag försökte slå knockout på sin motståndare. Det vore nog bättre för debatten och för riksdagen, om vi höll oss på jorden och om herr Feldt angrep mig för vad jag verkligen sagt och inte för vad han påstår att jag sagt.

Är det inte ett faktum, herr handelsministern, att det finns ett brett svalg mellan den målsättning för de svenska förhandlingarna som regeringen själv uppställt och det resultat som har nåtts? Är det inte det? Jag har här försökt skissera vad som kan tänkas inträffa under avtalets första fem år, och jag kan försäkra handelsministern att jag har gått till väga mycket noggrant och inte velat ta till några överord. Läs igenom vad jag har sagt! Då kan inte handelsministern stå upp och tala om svartmålning på det sätt som handelsministern gjorde för en stund sedan.

Samarbete "på egna villkor" -- på vilkas villkor skulle det annars vara? undrade handelsminister Kjell-Olof Feldt. Jag trodde att när man förhandlade måste bögge parter ge ifrån sig någonting för att uppnå resultat. Skulle vi kunna komma ner till Bryssel och säga: "Nu är vi villiga att förhandla, men bara på våra egna villkor?" Skall vi förhandla, måste

vi också ta hänsyn till motståndaren, om vi vill nå resultat.

När jag talade om att Sverige isolerade sig från Europa under 1950- och 1960-talet, syftade jag inte enbart på neutralitetspolitiken. Det borde ha framgått av mitt anförande att det var även av andra skäl som Sverige såg övermodigt ner på det Europa som höll på att byggas upp.

Varför har regeringen varit så angelägen om att få bättre villkor för pappersindustrin, om det inte var så, att de villkor vi har fått är otillfredsställande? Vill herr Feldt verkligen bestrida att vi fram till 1977 fortfarande har tull på papper som i bästa fall kan vara 8 procent och i sämsta fall 12 procent? Även om exportökningen blir mer än 40 procent – och det hoppas jag; jag förutsatte att den skulle bli 40 procent – kan den gynnsammare tullen komma att utgå bara på en del av ökningen och inte på hela. Det *är* ett faktum. Hur kan då herr Feldt stå här och bestrida detta?

Så till livsmedelsindustrin! Det är också ett faktum att en del av de livsmedelsindustriprodukter som vi säljer tullfritt inom det stora EFTA-området faller bort. Vi får tull på dessa produkter som till stor del exporterats till England och till Danmark. Det går inte heller att bestrida. Inte tror väl herr Feldt att jag försöker övertyga företagarna om att deras situation är mörkare än vad den är. Vid mina kontakter med företagarna är det jag som är den lyssnande. De är onekligen mycket mera sakkunniga beträffande sina egna förhållandena än vad jag är. Jag drar mina slutsatser av deras egen beskrivning av den situationen som de upplever.

Ibland vore det nog nyttigt om också regeringen lyssnade litet mera på fakta som regeringen kan hämta från näringslivet och inte försökte tala om för näringslivet hur det borde vara. Verkligheten överensstämmer inte alltid med regeringens önsketänkande.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Handelsministern sade att han inte hade anledning till något större handgemäng med mig, och jag har inte heller någon anledning till ett större handgemäng med honom. Jag har nämligen alltid ansett att EEC-frågan är så viktig för tryggheten och sysselsättningen i detta land, att den inte lämpar sig att bli utnyttjad som slagträ i den partipolitiska debatten.

Handelsministern hade ingenting att invända mot vad jag hade sagt annat än att vi nu skall förbereda oss för att gå ett steg vidare. Han tyckte att detta var något egendomligt. Men just nu bör vi förbereda oss. Vad jag tycker vore intressant att veta är om handelsministern står fast vid den förklaring som han gav i april förra året, där han säger att vi är medvetna om att en förnuftig internationell arbetsfördelning som innebär ett rationellt utnyttjande av vårt lands produktiva resurser kräver en mera långtgående ekonomisk integration än vad enbart frihandel innebär.

Om handelsministern går med på detta, bör handelsministern också gå med på att nu börja förbereda ett vidgat samarbete.

Det som kommissionen påpekat i sin rapport är att artikel 113, som vi nu bygger vårt avtal på, inte är förenlig med en ekonomisk integration. Vill vi ha en ekonomisk integration av det slag som handelsministern uttalade sig för i april förra året, då måste vi gå ett steg vidare. Då kan vi

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

komma in på de linjer som handelsministern drog upp i sin uppmärksammade artikel i tidningen Arbetet under rubriken "Därför räcker *inte* frihandelsavtal".

Jag vet att handelsministern inte själv har satt rubriken och därför inte vill kännas vid den, men i artikeln finns något verkligt intressant när handelsministern talar om en tullunion: "I en sådan kan handelsutbytet löpa störfriare och smidigare tack vare gemensamma yttertullar och samordnad handelspolitik i övrigt. Kompletteras tullunionen — som skett i EEC — med en gemensam politik i fråga om de s. k. konkurrensreglerna — — — skapas en viss likställdhet i konkurrensvillkoren, som minskar risken för reglerande ingrepp i frihandeln genom användningen av s. k. skyddsklausuler. Kan man desutom i samverkan avskaffa sådana handels hinder, som inte beror på tullar utan är av tekniskt eller legalistiskt slag — — — kan man komma ganska nära en gemensam marknad. Handeln kan alltså ske *mellan* länder på ungefär samma villkor som *inom* länderna. Med ett sådant avtal som bas kan slutligen samarbetet på de industriella, tekniska och forskningsmässiga områdena lättare starta och utvecklas."

Det vi menar är att man nu bör förbereda ett arbete för att uppnå det som handelsministern var så ivrig att framställa som ett förhandlingsmål förra året.

Herr HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Handelsministern påstår att vpk har ändrat uppfattning i den här frågan och säger att jag skall läsa på. Jag gjorde faktiskt det för en tid sedan. Jag läste de debatter som har förts här i riksdagen sedan 1963, när jag hade nöjet att debutera i talarstolen, och tittade på de positioner som de olika partierna och även regeringen hade intagit. Jag fann då att jag i dag mycket väl kunde ha använt det tal som jag höll 1963. Det gav uttryck för precis den uppfattning jag har också i dag. Men det hade varit svårt för herr Feldt att här göra ett kalejdoskop på de olika uppfattningar som regeringen haft under denna tid och presentera dem. Det skulle i varje fall ha blivit mycket färgrikt.

Den som svängt i den här frågan är ju regeringen som först förkastat medlemskap, sedan ansett medlemskap som en möjlighet och nu åter påstår sig vara mot medlemskap. Vilka garantier har vi för att regeringen inte ändrar sig en gång till? Handelsministern skall inte döma andra efter sig själv. Pendlar man hit och dit kan man tycka att den som står fast förflyttar sig och herr Feldt har tydligen fastnat i den positionen.

Avtalet innebär självfallet mer än handel. Det säger handelsministern själv i sitt anförande, där han utvecklar att han önskat ett samarbete som täcker andra områden än tullar och handelsregleringar och att förutsättningar för detta också skapats. Man kunde ju om tiden medgav det läsa upp de olika deklARATIONER som har gjorts från regeringens sida. Det är de avsikter som regeringen har om att utveckla samarbetet på olika områden som är det avgörande. Det kommer icke att handla om att EEC skall harmoniseras med Sverige. Vad som kommer att hända är att regeringen vill ha en s. k. harmonisering av svensk politik med EEC-politiken.

Påståendena om att ett avslag på detta s. k. frihandelsavtal skulle leda till en svensk isolering är bara grov demagogi och skrämselfpropaganda,

även när de uttalas av handelsministern. Herr Måbrink har tidigare i debatten utförligt redogjort för tendenserna i handelsutvecklingen. De visar att det inte blir fråga om isolering om vi underlåter att sluta detta avtal.

Mot bakgrunden av den politik som ligger bakom avtalet i avsiktsförklaringen 1970 och deklarationen från den 6 september 1971 står det klart, att avtalet syftar till mycket nära förbindelser, så nära att frågan om medlemskap genom bindningen till slut kan komma att bli bara en terminologisk fråga, dvs. en fråga om ord.

Herr tredje vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr handelsministern FELDST:

Herr talman! Jag har inte bråkat med herr Bohman om huruvida det skulle finnas en skillnad mellan de mål som uppställdes för de svenska förhandlingarna och det faktiska resultatet. En sådan skillnad finns och det är såvitt jag förstår ofrånkomligt vid förhandlingar.

Det jag kallade för svartmålning var någonting annat. Det var en beskrivning av detta avtals konsekvenser för den svenska ekonomin och det svenska samhället, och det omdömet tror jag att jag kan stå fast vid.

Nu säger herr Bohman att det är inte han som hittat på att livsmedelsindustrin skulle förlora sin betydelse som exportindustri, utan han har inhämtat det från livsmedelsindustrins företrädare. Men kan det verkligen vara sant, herr Bohman, att detta är en så allmänt spridd uppfattning, att en partiledare kan stå här och säga i något slags försök till målning av framtidens Sverige, att den livsmedelsindustri som vi 1977 har kvar i vårt land, har sannolikt förlorat sin betydelse som exportindustri?

När det gäller papperstullarna har jag icke bestritt att enligt avtalet kommer tullar att kunna bestå även 1977 i den meningen att högre tullar utgår på en viss del av exporten från Sverige. Men varken herr Bohman eller jag kan i dag säga om denna högre tull faktiskt kommer att utgå. Det erfordras nämligen beslut varje år inom EEC, som innebär att man konstaterar att de indikativa kvantitetsramarna, som det heter, eller plafonderna, har överskridits, och att den tolvprocentiga tullen skall tas ut vid gränsen.

Blir efterfrågan den som angavs i rapporten från FAO och som citerades och i någon mån bestyrktes i Affärsvärlden-Finanstidningen, då är det min bedömning att den högre tullen inte kommer att uttas. Det var innebörden i mitt uttalande.

Till herr Gustafson i Göteborg vill jag säga att givetvis fortsätter vårt arbete med EEC och det avtal vi har fått. Frågan om ursprungsreglerna under övergångstiden diskuteras redan. Vi har frågor som kan aktualiseras ganska snart på både miljö- och energiområdet, och det är givet att vi förbereder oss för ett vidgat samarbete på de områden vi har angett. Men eftersom herr Gustafsons enda nu framförda motivering för att vi skulle förbereda nya förhandlingar är att han anser att vi skall nå fram till en tullunion, måste jag påminna honom om att nästa år startar nya

Tisdagen den
12 december 1972

Avtal med EEC,
m. m.

förhandlingar i GATT, den allmänna tull- och handelssammanslutningen.

Sverige har för sin del deklarerat att vid de förhandlingarna bör vi sikta till ett fullständigt avskaffande av alla industritullar mellan industriländerna i väst. Skulle det – även om jag inte vågar uttrycka ens förhoppningen om det – visa sig nästa år att förhandlingarna kan starta med den inriktningen, då försvinner på sikt inte bara EEC:s tullunion utan hela problemet med tullunioner. Det gör att tullunionens fördelar i dag är osäkra, och det vore därför felaktigt att bygga någon politik på det enda syftet att åstadkomma en tullunion.

Herr Hermansson säger att skälet till att jag tycker att omvärlden rör sig är att det är jag som åker omkring. Det förstår jag inte. Den 2 december 1971 sade herr Hermansson i riksdagen att ett frihandelsavtal bör "begränsas till vad som traditionellt rymms inom ett preferensavtal. Det bör gälla tulllättnader och lindring av andra handelshinder. Men det får inte innehålla några som helst bestämmelser som binder Sveriges ekonomiska och sociala politik." Det är en ganska god beskrivning på det avtal som vi har slutit. Det innehåller tulllättnader, och det innehåller inte några bestämmelser som binder vår ekonomiska och sociala politik. Däremot innebär det inte någon lindring av andra handelshinder, och det är därför vi anser att en utvecklingsklausul är väsentlig i det här avtalet.

Herr Hermanssons väg genom tillvaron måste väl ändå vid något tillfälle, utan att han själv upptäckt det, ha gjort någon krök, eftersom han inte inser att han i dag intar en hållning som, utom att den är sakligt orimlig, i varje fall avviker från vad han ansåg för ett år sedan.

Det är regeringens avsikter som är avgörande för vad det här samarbetet kommer att innebära, menar herr Hermansson. Men avgörande är inte bara regeringens avsikter utan också motpartens avsikter och vad vi över huvud taget kan uppnå vid förhandlingar samt slutligen den svenska riksdagens ställningstagande till de resultat vi kan åstadkomma i framtiden. Det är bara det att herr Hermansson utgår ifrån som en nödvändig ingrediens att allt vad vi kan sikta till är en harmonisering av Sveriges politik till EEC:s. Så är det inte, herr Hermansson. Vi har t. ex. på miljöområdet redan tagit beslut, som innebär att vi avvikit från en allmän uppfattning inom EEC. Vi kommer att göra det på många andra områden därför att vi behåller friheten att besluta.

På de områden där vi etablerar ett samarbete inom EEC så gör vi det med ungefär samma villkor och innehåll som i det nordiska samarbetet, där vi i och för sig tillskjuter medel för gemensamma ändamål – om det blir fråga om det – och där vi åtar oss att följa vissa bestämmelser men där det i fråga om begreppet harmonisering av svensk politik verkligen är ett enormt svalg mellan de avsikter vi har och dem herr Hermansson försöker pådyvla oss.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Handelsministern upprepade när han började sin replik att jag hade "svartmålat" avtalets konsekvenser för den svenska ekono-

min och samhället. Men när han sedan skulle exemplifiera, kom han raskt ned på jorden. Då han läste upp min passus om livsmedelsindustrin såg säkert kammarens ledamöter på hans minspel hur förvånad han blev, då han kom till den sista meningen. Jag står för den meningen, herr Feldt, och det gjorde tydligen också herr Feldt när han verkligen hade läst den.

När det gäller tullarna på papper säger herr Feldt nu att han inte har bestridit att vi kommer att få ha kvar sådana fram till 1977, ja fram till 1984, men att han utgår från att den lägre tullen skall gälla. Han säger: "Min bedömning är att den högre tullen inte skall uttas." Nu vet man inte säkert hur plafondreglerna kommer att tillämpas. Självfallet finns det vissa farhågor eller förhoppningar i den ena eller den andra riktningen, men om man räknar med en 5-procentig takhöjning om året och utgår från att en 40-procentig ökning av vår pappersexport skall komma till stånd är min bedömning den att större delen av denna ökning kommer att belastas med den högre tullen. Detta är mera sannolikt än det som handelsministern påstår. I varje fall kan man inte i en sådan här fråga tala om "svartmåling". Det gäller sannolikhetskalkyler, som bygger på de fakta som är kända för oss.

Slutligen vill jag komma tillbaka till något som herr Feldt sade i sitt första anförande. Handelsministern frågade mig vilka neutralitetsförbehåll herr Bohman uppställde när herr Bohman talade med folk ute i EEC för att få dem att försäkra att de kunde tänka sig att ge oss dessa neutralitetsförbehåll. Ja, jag diskuterade inte alls neutralitetsförbehållen, utan bara de förbehåll som de svenska förhandlingarna hade uppställt. Jag talade ju med samma personer som herr Feldt hade överlagt med. De gjorde gällande att de hade det intrycket att det fanns förutsättningar för Sverige att bli medlem i gemenskapen med erforderliga neutralitetsförbehåll.

Sådana uttalanden är naturligtvis lika litet förpliktande som uttalanden i motsatt riktning. Jag har bara åberopat dem för att visa att uppfattningen i Europa inte var så entydigt negativ som handelsministern ville göra gällande. Det fanns och finns olika meningar. Vilken som skall bli den segrande meningen vet vi ingenting om förrän vi har förhandlat. Men regeringen satte ju stopp för förhandlingarna. Därför är vi i dag okunniga om vad som skulle ha skett.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tolkar handelsministerns senaste uttalande som en bekräftelse på att han står kvar vid sina avsiktsförklaringar i april och juli förra året om att vi skall ha en mera långtgående ekonomisk integration än vad enbart frihandeln innebär och att vi skall sträva efter ett läge, där handeln kan ske mellan länderna på ungefär samma villkor som inom dessa – det är ett viktigt konstaterande.

En väg att nå detta kan vara en tullunion. Det är påfallande hur snabbt tullunionen har blivit inaktuell för handelsministern. I förklaringen i november 1970 sade regeringen att man efter ett noggrant studium av regelsystemet hade kommit fram till den uppfattningen att det fanns goda förutsättningar för en tullunion. Man ville även efter det att man hade utslutit medlemskapet konstruera en tullunion med EEC. Sedan

dess har t. ex. LO och KF i en skrift som dessa organisationer nyligen givit ut sagt, att en tids- eller etappplan för en tullunion skulle vara naturlig i ett samarbetsavtal.

Nu säger handelsministern: Ja, men vi skall ha en förhandling om att kanske avskaffa alla tullar i hela världen. Men så länge har väl handelsministern varit med i det internationella samarbetet att han vet, att man sannerligen inte gör något sådant på en eftermiddag. Det finns all anledning för en realistisk handelsminister att se på andra alternativ under vägen. Då har vi tullunionen som *en* möjlighet. Men det viktigaste är att vi får till stånd en ekonomisk integration av det slag som handelsministern tidigare har uttalat sig för och som enligt EEC:s egna uttalanden icke kan bygga på artikel 113, som nu ligger till grund för vårt avtal.

Det är därför det är så viktigt att utvidga samarbetet.

Herr HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte finna annat än att handelsministern leker med ord, när han söker skapa illusionen att det s. k. frihandelsavtalet icke innebär någonting annat än ett försök att underlätta handeln mellan Sverige och EEC-staterna. Detta avtal är icke begränsat till att vara ett rent handelsavtal, och det är vitsen med avtalet ur regeringens synpunkt. Det är därför avtalet motsvarar alla de strävanden som regeringen så värtaligt har givit uttryck för i olika deklarationer under de år som har gått och som den också givit uttryck för här i dag i handelsministerns anförande.

Herr Feldt påstår helt frankt att det finns inga som helst bestämmelser i detta avtal som skulle binda vår ekonomiska och sociala politik. Detta är ett falskt påstående. Jag kan erinra om vad som sägs i artikel 19 om kapitalrörelserna och i artikel 23 om statliga stödåtgärder. Det är självklart att dessa artiklar har någon innebörd. Det är helt orimligt att påstå, som handelsministern här gör, att de icke på något sätt skulle binda Sveriges ekonomiska och sociala politik. Varför behövs då artiklarna? Varför har man alla dessa artiklar, som icke avser handelsfrågorna utan avser andra problem? Ni skriver väl inte under ett avtal, där paragraferna och artiklarna inte skall säga någonting.

Sedan sade handelsministern att det blir inte bara fråga om en harmonisering av Sverige till EEC, utan Sverige kan också fatta beslut på olika områden som avviker från vad som råder inom EEC. Ja, det skulle bara fattas annat. Än har vi ju inte sålt vår nationella självbestämmanderätt till EEC-staterna. Men i de fall som det blir fråga om en harmonisering, är det någon som inbillar sig att det kommer att ske en anpassning av EEC-staternas politik till svensk politik och inte i stället en anpassning av svensk politik till den som är rådande inom EEC-staterna?

Den svenska regeringen är duktig, men så duktig är den väl ändå inte att den skulle kunna få EEC-staterna att harmonisera sin politik med Sveriges.

Sedan till frågan om avsikterna i regeringens framtida politik. De är, som jag framhållit, det helt avgörande, och där har vi alla de uttalanden som gjorts under de föregående åren om ett utvidgat samarbete på en rad

olika områden. Jag har inte funnit att regeringen har tagit avstånd från de uttalandena.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag måste säga till herr Bohman att det var inte här i talarstolen som jag greps av överraskning när jag läste meningen om livsmedelsindustrin. Det var nämligen fjärde gången som jag gick igenom den, eftersom det vid första anblicken föreföll mig helt osannolikt att någon människa vid fullt förstånd skulle stå och säga att det är slut med exporten från svensk livsmedelsindustri. Det är nämligen vad meningen innebär.

Jag har i mitt inlägg gjort fullt klart att på EFTA-området består tullfriheten, och på EEC-området öppnar sig nya utvecklingsmöjligheter just för den svenska livsmedelsindustrin, möjligheter som sträcker sig längre än dem vi haft i EFTA-avtalet. Det var därför jag var förvånad över att herr Bohman vid samtal med företrädare för den svenska livsmedelsindustrin kunnat få denna redovisning. Jag tror helt enkelt inte att man där kommer att bygga sitt handlande på den uppfattningen.

När herr Bohman var ute och reste i Europa – jag vill återvända en liten stund till den galejan – visade det sig, sade han, att det fanns olika meningar. Herr Bohman sade dessutom att han åberopade de neutralitetsförbehåll som *de svenska förhandlarna* hade framfört. Nu framfördes aldrig några sådana villkor under denna förhandlingsomgång, eftersom förhandlingen icke gällde medlemskap. Det må emellertid så vara – herr Bohman har tydligen skådat i skyn och funnit att hans uppfattning är densamma som de svenska förhandlarnas. Men att sedan framställa det hela som om frågan skulle kunna lösas genom något slags maktkamp mellan olika personer i EEC-ländernas regeringar, genom något lotteri eller något slags olympiad i Europa, där den som först nådde målet skulle vara den som förde det svenska medlemskapet i hamn med bevarad neutralitet, är en väl enkel beskrivning både av det faktiska läget och opinionsläget i EEC-ländernas regeringar. Vi anser oss nämligen ha anledning påstå att vi träffade företrädare för dessa regeringar – som talade å regeringarnas vägnar –, att det fanns *en* mening hos dessa regeringar och att vi dessutom hos kommissionen i Bryssel fick del av kommissionens representativa uppfattning.

Jag tror inte det lönar sig mycket att herr Gustafson i Göteborg och jag drar ett varv till när det gäller frågan om tullunionen. Jag vill bara säga att ekonomisk integration kan också i andra samarbetsformer äga rum i den mening som jag tidigare har angivit, nämligen på det sättet att man har ett samarbete mellan företagen inom ramen för ett handelsutbyte som vidgas och ökas i ett samarbete mellan fria och självständiga nationer. Vi har t. ex. i Norden lyckats åstadkomma en mycket hög grad av ekonomisk integration utan att vi har någon tullunion. I själva verket brukar de nordiska marknaderna med rätta beskrivas som några av de mest integrerade i världen, och för detta har inte krävts någon tullunion.

Jag vet att herr Hermansson inte har kvar något av sin repliktid i denna fråga, men det skulle ha intresserat mig att veta vad herr Hermansson egentligen har för förebild när det gäller hur ett rent, dvs. i

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

Avtal med EEC,
m. m.

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

kommunistisk mening rent, handelsavtal skall se ut. Det måste finnas någonting sådant som föresvävar herr Hermansson. Han har gång på gång återkommit till detta utan att vi någonsin fått något begrepp om hur detta "rena" avtal ser ut. Vad som här föreligger är ett handelsavtal – som jag sade – ganska exakt av det slag som herr Hermansson beskrev för ett år sedan och som han då tyckte var rimligt att genomföra.

Sedan är det tråkigt att behöva notera hur herr Hermansson använder orden för att styra tankarna i fel riktning. Han åberopar artikel 19 i avtalet och säger att den handlar om kapitalrörelser. Det gör den inte, herr Hermansson, den innebär något så trivialt som att vi åtar oss att inte förhindra löpande betalningar i samband med handel och andra transaktioner, nämligen att företag som ger handelskrediter till svenska företag icke av den svenska riksbanken skall hindras att få sina pengar. Det har ingenting med kapitalrörelser att göra i den mening vi normalt lägger in i det begreppet.

Denna klausul finns också i EFTA-avtalet. Varför har inte herr Hermansson angripit den under de många år det avtalet har bestått? Vi har samma uppgörelse med OECD-länderna, nämligen att icke förhindra löpande betalningar. Varför här använda ord som människor tolkar på ett helt annat sätt? Herr Hermansson brukar ha omdömet om sig att vara en kunnig person och han borde bättre ha studerat det här avtalet, så stor kampanj som kommunisterna lägger upp omkring det.

Till slut vill jag beröra frågan om anpassning. Det är klart att vid internationellt samarbete sker en anpassning med det här avtalet – som det är utformat – kommer anpassningen att ske i lägen när det är ett svenskt intresse att anpassa sig, precis på samma sätt som vi får göra i allt internationellt samarbete. Någon anpassning för anpassningens egen skull ingår varken i avtalet eller i regeringens avsikter. Det är väl uppenbart!

Herr förste vice talmannen anmälde att herrar Bohman och Gustafson i Göteborg anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Det avtal som riksdagen nu skall ta ställning till är – som flera talare påpekat – den mest omfattande överenskommelse på handelsns område som Sverige någonsin träffat. Efter en process, som pågått gradvis under i stort sett hela efterkrigstiden, har nu det eftersträlvade målet uppnåtts: en stormarknad som omfattar 300 miljoner människor, i vilken Sverige kommer att ingå.

Det har för oss varit en mycket betydelsefull och delvis svår politisk fråga. Skälet till det är att strävandena mot en friare handel delvis har bedrivits i tecknet av bestämda politiska målsättningar som för Sverige inte gått att förena med en konsekvent alliansfri utrikespolitik. Vi har under ett konsekvent fasthållande vid denna politik sökt bedriva en handelspolitik som stärker vår ekonomiska slagkraft och som präglas av en öppen inställning till hela vår omvärld.

Det har för oss gällt att infoga våra strävanden i en process på vilken vi aldrig har haft och aldrig kunnat få ett bestämmande inflytande. Vi har

hela tiden stått inför risken av konflikter mellan olika mål för vår politik och inför svärbemästrade valsituationer. Det har därför varit nödvändigt att handha dessa frågor med både varsamhet och konsekvens och att i alla skeden eftersträva en bred enighet och samling hos det svenska folket kring handlingslinjen. För regeringen har det alltid varit självklart att den utrikespolitiska bedömningen måste skapa den fasta grundvalen för vårt handlande.

Mot den bakgrunden har vi särskild anledning att känna glädje över och tillfredsställelse med den överenskommelse som nu har uppnåtts. Det betyder inte att vi är nöjda på alla punkter. Det blir man aldrig i en förhandling där det finns delvis motstridande intressen. Vi har från vår sida med fog kritiserat t. ex. de förlängda övergångstiderna för vissa varugrupper och ursprungsreglernas utformning.

Men det finns ingen anledning att låta den samlade bedömningen av frihandelsavtalet präglas av klagomål över de krav som vi inte lyckats få uppfyllda. Det finns i stället anledning att slå fast att det är ett bra avtal. I det väsentliga har vi uppnått våra mål.

Neutralitetspolitiken ligger fast. Det råder ingen tvekan om att Sverige har möjlighet att och även i fortsättningen kommer att föra en självständig och oberoende utrikespolitik. Dess innehåll bestämmer vi själva. Vad mer är: man har från alla håll bekräftat att det i dagens läge, som präglas av en strävan till fred och avspänning i Europa, är ett europeiskt intresse att Sverige konsekvent fullföljer sin neutralitetspolitik.

Under de gångna 15 åren har det från många håll förutspåtts att EEC-förhandlingarna skulle medföra svåra påfrestningar för neutralitetspolitiken. Men den har bestått provet. Vi kan nu konstatera att den närmast utgår stärkt ur förhandlingarna just genom den vidgade förståelsen i Europa för dess syften och målsättningar. Detta förhållande understryker vår förpliktelse att hålla fast vid den valda utrikespolitiska handlingslinjen.

De ekonomiska fördelarna av överenskommelsen är påtagliga. Handelsministern har utförligt uppehållit sig vid dem. Tillgången till en tullfri marknad som omfattar 300 miljoner människor öppnar vida möjligheter för vår industri. Den kommer naturligtvis också att medföra påfrestningar. Vår hemmaindusti utsätts för ökad konkurrens. Den kommer att möta ökad konkurrens också på EFTA-ländernas marknader. Detta kommer att ställa skärpta krav på näringslivets, löntagarorganisationernas och samhällets framtidsplanering.

På grundval av statsmakternas beslut har våra förhandlare under hela denna tid utfört ett skickligt och förtjänstfullt arbete. Det gäller handelsministrarna Gunnar Lange och Kjell-Olof Feldt. Det gäller alla de ämbetsmän som i dessa tekniskt ytterligt svåra frågor med kraft och energi företrätt Sverige intressen. Det gäller också många inom organisationer både på löntagarsidan och inom näringslivet som konkret medverkat i förhandlingsarbetet. Men resultatet hade självfallet inte varit möjligt att uppnå, om man inte från EEC-ländernas sida hade visat en öppen och generös inställning, präglad av en positiv vilja att vinna Sveriges medverkan i det europeiska ekonomiska samarbetet.

Det ligger i sakens natur att frågor, där man haft olika mening och som föranlett segslitna förhandlingar, stått i förgrunden för debatten. Men det bör inte undanskymmas den i stort konstruktiva atmosfär som präglat förhandlingarna.

I många länder har EEC-frågan förorsakat en djup splittring av nationen och uppsplittande strider mellan olika meningsriktningar. EEC-frågan har väckt motsättningar till liv mellan klasser och grupper, mellan stad och land. Vi har i stort sett undgått en sådan polarisering och konfrontation. Det har funnits sådana tendenser även hos oss. Det har organiserats kampanjer. Det har stundom yttrats hårda, oförsonliga ord om regeringens bedömning av, som vi ser det, svenska folkets grundläggande intressen. Vi har i mycket begränsad utsträckning gett oss in i den polemiken till vänster och höger. Regeringen har känt stödet av opinionen. Den breda majoriteten i riksdagen för regeringens handelslinje och stödet från de folkligt förankrade löntagarorganisationerna har varit en avgörande styrka för regeringen under förhandlingarna med EEC. De överdrifter och skräckmålningar som här och var förekommit – även i denna talarstol – har inte vunnit någon genklang i Sveriges riksdag.

Dagens överläggning bekräftar att den svenska riksdagens majoritet liksom hittills i ord och handling ställer sig bakom avtalet. Det är väl närmast herr Bohman och hans kollega ute på den andra kanten som representerar den från den breda folkopinionen isolerade grämelsens röst. Men det blir, och det är det viktiga, som en i det väsentliga enad nation som vi nu går in i det vidgade ekonomiska samarbetet i Europa. Jag känner stor glädje över att det på detta sätt varit möjligt att hålla samman nationen.

Det är därför också min förhoppning, att vi i enighet och med gemensamma krafter skall ge oss i kast med de uppgifter som det vidgade samarbetet ställer oss inför. Regeringen inbjuder alla grupper till ett konstruktivt samarbete för att ta till vara de möjligheter till framsteg och utveckling som överenskommelsen med EEC bjuder vårt land.

Samtidigt skall vi fortsätta våra ansträngningar att vidga handelsförbindelserna och annat ekonomiskt samarbete med andra länder, inte minst med länderna i Östeuropa. Det rör sig här inte om alternativ.

Utrikeshandeln utgör en av grundvalarna för vår välståndsutveckling. Den måste därför utvidgas i alla riktningar.

Det är en lång och mödosam process som nu äntligen lett fram till skapandet av en europeisk stormarknad. Men det är inte någon slutpunkt. Vi står i Europa – i hela Europa – inför ett skede av fortsatta förhandlingar. De gäller fred och avspänning, truppproduktioner och säkerhet, handel och ekonomiskt samarbete. Vi är berörda av dem alla – direkt eller indirekt. Ty vi är en del av Europa, och vi kommer att i hög grad bli påminda om vår europeiska identitet under de närmaste åren. Låt mig kort beröra några av dessa frågor.

Svensk utrikespolitik börjar i Norden. Det är ett intresse för hela Norden att alla de nordiska länderna når tillfredsställande uppgörelser med EEC. Det är min förhoppning att Finland snart skall kunna underteckna sitt avtal. Det är också av stor vikt att Norge inom kort kan slutföra sina förhandlingar om ett avtal.

De nordiska länderna är visserligen små, även tagna tillsammans, men vi tror att vårt samarbete representerar ett värde även för andra länder i Europa, ty vi har kommit ganska långt, och vi har i vårt dagliga, praktiska samarbete tillämpat några principer som kan ha ett mera allmänt intresse. De nordiska länderna har visat, att ett nära och omfattande samarbete låter sig väl förenas med en ömsesidig respekt inte bara för de deltagande ländernas nationella integritet utan också för deras olika säkerhetspolitiska orientering. Det är en viktig erfarenhet. I förhandlingarna om Nordek och sedermera i EEC-förhandlingarna kunde vi konstatera att det finns faktorer som verkar splittrande i stället för samlande. Dessa krafter har inte sitt upphov i Norden utan sammanhänger med klyvningen av Europa i två säkerhetspolitiska block.

Detta betyder också att dessa centrifugala krafter inte upphör att verka bara därför att vi alla i Norden får en uppgörelse med EEC. Ty den maktpolitiska uppdelningen i Europa består, och den fortsätter att utsätta vårt nordiska samarbete för påfrestningar. Det måste vi vara uppmärksamma på även i framtiden. Men vår slutsats av de senaste årens avspänningssträvanden i Europa är klar: det vore motsägelsefyllt och ologiskt att splittra Norden, som så länge hållit samman, när man i andra områden av vår världsdelen söker brygga över klyftor och motsättningar. Vi skall därför hålla fast vid vår traditionella samverkan i Norden och ständigt söka ge den ett förnyat, reellt innehåll.

Sverige framförde vid Nordiska rådets session i Helsingfors tanken på ett handlingsprogram för det nordiska samarbetet på vissa centrala politiska områden. Arbetet med detta program har gått snabbt i ämbetsmannadelegationen och ministerrådet. Statsministrarnas och Nordiska rådets presidium har nu ställt sig bakom förslaget till program, som kommer att föreläggas Nordiska rådets session i Oslo i februari. Dess förverkligande kommer att betyda ett nytt viktigt steg i det nordiska samarbetet.

Det andra området som jag vill ta upp är den fortsatta frihandeln på global grundval. De senaste årens nödvändiga koncentration på EEC-förhandlingarna får inte skymma sikten för vårt ekonomiska utbyte med andra delar av världen. Inom kort startar förberedelser för nya världsomfattande förhandlingar om tullsänkningar och begränsning av andra handelshinder. U-ländernas problem står därvid i hög grad i förgrunden. Detta ligger helt i linje med Sveriges traditionella frihandelspolitik. Den skall vi hålla fast vid.

Den tredje frågan jag här vill peka på gäller den europeiska säkerheten. Fördraget mellan de båda tyska staterna kommer inom kort att undertecknas. De fyra segermakterna från andra världskriget har lyckats uppnå samförstånd i Berlinfrågan. Nu går man vidare. I Helsingfors har förberedelserna inletts för en europeisk säkerhetskonferens.

Bara uppräknningen av resultat visar på en väsentlig utveckling. För ett litet land betyder det en chans till ökad trygghet. Vi skall därför av alla krafter medverka till en fortsättning av avspänningspolitiken. Vi har inget bestämmande inflytande vid det internationella förhandlingsbordet. Men vi har ett ansvar, och inom ramen för våra möjligheter kommer vi att med all kraft ge vårt stöd åt förverkligandet av grundsatser som i själva verket

gäller våra vitala intressen. Säkerhetskonferensen handlar bl. a. om rätten för varje nation att existera och om respekten för dess självbestämmanderätt. På den grunden kan freden tryggas i Europa.

Men vi hoppas att säkerhetskonferensen skall nå längre. Det är Europas tragik att under snart tre årtionden vara kluvet i två block. Klyftorna består och de är djupa. För första gången sedan världskriget har nu på allvar inletts ett arbete för att brygga över dem.

Vi står beredda att delta i ett sådant arbete. Detta måste utgå från de principer jag nyss berört. Det bör omfatta också ett ekonomiskt, tekniskt och kulturellt utbyte mellan Öst- och Västeuropa. Det är en angelägen uppgift för oss alla att medverka till ett sådant arbete för trygghet och välstånd i alla Europas stater. Det synes nu som om det finns en gemensam vilja att inleda ett sådant samarbete.

Men vägen till avspänning och försoning i Europa är lång och riskfylld. Vi har fått en illustration av riskerna genom de tillspetsade situationer som i år uppstod när den västtyska östpolitiken skulle fullföljas. Men risker finns också på östsidan. Riskerna för ett misslyckande förefaller ofta vara störst fem minuter i tolv, dvs. strax innan ett långvarigt förhandlingsarbete skall föras till sitt slutresultat. Men ändå är detta slags risker i längden så mycket mindre än de som följer av att man passivt accepterar en situation, där misstron och oron ständigt är vid liv och kan urladdas i en konflikt. Därför måste vi ständigt bejaka förnyade försök att nå fram till förtroende och samarbete. Och jag tror att vi kommer att få uppleva nya framsteg på denna väg. Ty så levande och stark är idén om en försoning att den inte låtit sig kvävas under ett kvarts sekel av kallt krig.

Låt mig sammanfatta. När riksdagen för ett år sedan diskuterade det europeiska läget och Sveriges plats i Europa, var det ännu oklart hur de olika ländernas förhandlingar med EEC skulle utfalla och hur den europeiska avspänningspolitiken skulle kunna föras vidare. Jag talade då om vår europeiska identitet, som leder både till ett aktivt deltagande i det europeiska ekonomiska samarbetet och till en aktiv medverkan i avspänningssträvandena mellan öst och väst i Europa. Det är två delar av samma politik.

Läget har nu klarnat. Den västeuropeiska stormarknaden står inför sitt förverkligande. En alleuropeisk konferens för säkerhet och samarbete kommer av allt att döma till stånd under 1973 i tecknet av en avspänning både mellan supermakterna och mellan de europeiska staterna. Sverige har sitt bidrag att lämna till arbetet på att skapa en säker grundval för fred och välstånd på vår kontinent. Och det avtal som riksdagen i dag har att ta ställning till står i klar överensstämmelse med våra egna vitala intressen. Det är ett bidrag till ett internationellt samarbete, och det stämmer väl överens med den fasta grundval för vår internationella politik som en konsekvent neutralitetspolitik måste innebära.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Efter den debatt som ägt rum här i dag om vad som har varit och vad som kommer att hända vill jag uttala min tillfredsställelse över och min anslutning till den positiva och framåtsyftande deklaration

som statsminister Olof Palme gjorde här nyss. Vårt öde är oupplösligt förbundet med Europas. Endast framtiden kommer att kunna visa om våra förhoppningar, de förhoppningar som vi alla hyser, skall infrias.

Men, herr talman, jag är samtidigt ledsen och besviken över att statsminister Olof Palme inte lyckades i hela sitt tal behålla den statsmannaton som präglade det skrivna anförandet. Den improviserade beskyllningen mot oss och mot de ståndpunktstaganden som vi har gjort förtog något av de odelat positiva intryck vi annars skulle ha fört med oss efter statsministerns deklARATION.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det anförande som statsministern nyss höll inbjuder inte till polemik, därför att statsministern här framförde en syn på de stora utrikespolitiska frågorna som vi har gemensamt över partigränserna. Jag tycker det är mycket värdefullt att vi i enighet kan gå ut i ett arbete som gäller de stora utrikespolitiska frågorna.

Statsministern inbjöd till samarbete om det som nu skall ske, sedan vi har godkänt avtalet med EEC. Jag hoppas att denna inbjudan också gäller de olika politiska partierna här i riksdagen, så att vi kan fortsätta att gå vidare efter den etapplösning som detta innebär och som också regeringen har sagt att det är. Den etapplösningen kräver fortsatt arbete för ett vidgat europeiskt samarbete, som i sin tur skall vara basen för en politik för fred och rättvisa i världen.

Herr HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det finns givetvis en del punkter i statsministerns deklARATION som man kan ansluta sig till, framför allt då vad han sade om behovet av åtgärder för avspänning och säkerhet i Europa och i världen. Jag tror inte att det på den punkten råder några delade meningar.

Men jag måste vända mig mot den genomgående tendensen i statsministerns anförande att knyta ihop dessa ansträngningar för fred och avspänning i Europa med åtgärderna för att utveckla den västeuropeiska ekonomiska gemenskapen. Det finns helt olika bevekelsegrunder bakom de båda strävandena, och helt olika intressen står mot varandra. Folken har intresse av fred och avspänning i Europa; folken har inte intresse av en utveckling och ett stärkande av EEC.

Detta för mig in på vad jag vill kalla några illusioner och falska påståenden som förekommit här i debatten.

Den första illusionen är att Sveriges avtal med EEC skulle vara ett steg mot en friare handel i världen. I själva verket innebär EEC:s verksamhet inte en allmän avveckling av handelshindren. EEC har höga tullar utåt. Sveriges avtal med EEC kommer att försvåra vår handel med u-länderna och med de socialistiska staterna just genom den ökade koncentration på handel med Västeuropa som avtalet kommer att leda till. Resultatet blir alltså icke en friare handel. Inte heller avlägsnas de handelsbojkotter som svenska kapitalister deltar i. Jag kan exempelvis erinra om den handelsbojkott som förekommer i en rad avseenden mot ett land som Cuba, där svenska företag av fruktan för amerikanska åtgärder vägrar att köpa nickel från Cuba, och där svenska rederier fortfarande deltar i bojkotten

mot transporterna på Cuba just på grund av den amerikanska svartlistningen.

Den andra illusionen är att avtalet med EEC skulle leda till ökad sysselsättning och högre löner. I själva verket stärker detta avtal alla de tendenser i den svenska kapitalismen som har lett fram till koncentration till storstadsområdena, avfolkning av skogslänen och massarbetslöshet. Det kommer att försvåra fackföreningsrörelsens arbete.

Den tredje illusionen är att detta avtal skulle vara ett led i arbetet för Europa. EEC är bara en del av Europa. Det är de kapitalistiska trusterna i Europa som är stommen i EEC, och det är de stora västeuropeiska kapitalsammanslutningarna som dominerar EEC. En verksamhet för samarbete med de europeiska folken har ingenting gemensamt med en utvidgning av den västeuropeiska ekonomiska gemenskapen.

Den fjärde illusionen är att avtalet med EEC skulle gynna avspänning och säkerhet i Europa och världen. I själva verket leder EEC:s väg, som den för närvarande ser ut och som de ledande krafterna inom EEC har utstakat den, inte till framsteg för folken, inte till fred, inte till avspänning, inte till full och varaktig sysselsättning och inte till folkmakt.

Den femte illusionen är den som särskilt handelsministern har framfört här i debatten, nämligen att avtalet inte skulle binda Sveriges ekonomiska och sociala politik. Jag vill i anslutning till hans polemik mot mitt senaste inlägg erinra om att artikel 19, som han berörde, gäller även medelfristiga krediter i kommersiella sammanhang och kan utnyttjas för en maskerad kapitalexport. Handelsministern invände att det är samma regler som gäller för närvarande. Men avtalet låser ju fast dessa regler och hindrar svenska myndigheter att ändra dem.

Artikel 23, som talar om likvärdiga konkurrensvillkor och om förbud i vissa fall mot statliga stödåtgärder, kan komma att utnyttjas mot en progressiv svensk regionalpolitik. Och vad är i själva verket likvärdiga konkurrensvillkor? Den formuleringen visar hur detta avtal låser fast eller är avsett att låsa fast Sverige vid den kapitalistiska utvecklingsvägen. Konkurrensvillkor som är likvärdiga med dem som finns i EEC-staterna förutsätter fortsatt herravälde för storfinansen i Sverige. EEC-avtalet står i motsättning till varje kamp för en socialistisk politik och för socialism i vårt land.

Den sjätte illusionen var att det skulle finnas en mycket bred folklig bas för regeringens EEC-avtal och att bara små grupper – extremister, som det heter – skulle vara motståndare till det. Jag vill fråga regeringen: Om regeringen tror detta, varför vågar den då inte låta avtalet gå ut till folkomröstning?

Herr ANTONSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inget behov av att föra någon polemik; men jag har, eftersom jag fört centerns talan i denna debatt, ett behov av att deklarerat en principiell anslutning till de tankegångar som statsministern nyss gav uttryck åt, tankegångar som innebär att vi måste ta till vara de möjligheter vi har till fredlig utveckling i Europa genom de avspänningssträvanden som kommit till uttryck. Jag vill betona vad statsministern också var inne på, nämligen vår nära samhörighet med Norden och att det

i den fråga vi nu diskuterar i realiteten inte gäller ett nej till Europa, utan tvärtom.

Jag sade i mitt huvudanförande att uppdelningen i handelsblock inte kan vara något slutmål. Vi har den tredje världens stora länderkrets att ta hänsyn till -- jag tror att det är en allmän uppfattning i riksdagen att detta kommer att bli en av de stora framtidsfrågorna.

Herr talman! Det är välgörande att debatten får den här positiva avtoningen. Jag har tyckt att man i diskussionen gett de meningsmotsättningar som eventuellt råder större proportioner än vad som är nödvändigt. Det är inte särskilt lyckligt om vi utåt skapar intrycket av att vi är djupt oeniga. Jag tror att vårt internationella anseende i denna viktiga fråga vinner på att vi framställer saken så som den ligger till: att vi i vissa detaljer är ense men att det i stort finns en mycket bred enighet i riksdagen.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Till herr Antonsson har jag ingenting att anföra, och till herr Gustafson i Göteborg vill jag säga att självfallet gäller denna samverkan även de politiska partierna.

Till herr Hermansson vill jag bara säga att det inte finns någon anledning att anordna en folkomröstning när det är alldeles klart hur opinionsläget är. Trots allt vad han sade kommer han ju aldrig ifrån svaret på Kjell-Olof Feldts fråga: Hur ser då ett rent kommunistiskt handelsavtal ut, som inte skulle leda till alla dessa förskräckliga konsekvenser? EEC-frågan har ju orsakat väldig splittring i den internationella kommunistiska rörelsen och medfört massor av sektbildningar. Jag kan därför förstå att herr Hermansson i dag måste inta denna ställning. Men han borde åtminstone svara på frågan: Hur ser det rena handelsavtalet ut? Ni vill ju ändå inte isolera er från EEC -- det kan man inte gå ut och säga till svenska jobbare.

Jag menar att EEC-avtalet och vårt stöd till avspänningssträvandena är delar av en europeisk politik för Sverige. Jag sade för något år sedan i Landskrona:

Om vi skall kunna leva upp till vårt europeiska ansvar och spela en roll i Europa krävs det att vi erkänner vår europeiska identitet. Vi kan inte ställa oss utanför den europeiska verkligheten. Vi tillhör Europa -- på gott och ont. Vi kan inte föra en politik som efter våra förutsättningar främjar avspänningens och det fredliga samarbetets sak, om vi samtidigt söker hålla en distans till utvecklingen i vår egen världsdel. Tvärtom är det först när vi är beredda att fullt ut bära vår del av ansvaret för Europas utveckling som vi kan bidra till ett stärkande av fredens och framstegens sak.

Efter att ha nämnt avspänningssträvandena sade jag:

Denna vår europeiska identitet kräver också att vi är beredda att delta i det ekonomiska samarbetet i Europa. Västeuropa är vid en internationell jämförelse ett rikt område, men ändå är fattigdomen, klassklyftorna, ojämlikheten och otryggheten långt ifrån eliminerade. Ett samarbete som syftar till att röja undan hindren i samfärdsel och handel och som underlättar en ökad arbetsfördelning är ett viktigt stöd för en fortsatt

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972
Avtal med EEC,
m. m.

reformpolitik. Det samarbetet kommer inte att innebära ett uppgivande av vår nationella solidaritetspolitik, av vår fördelningspolitik och av strävandena till ökad ekonomisk och social jämlikhet. Samarbetet skall tvärtom öka våra resurser och underlätta en fortsatt utjämningspolitik. – Det hänger logiskt samman helt enkelt.

Herr Bohman var missnöjd med att jag hade förtagit intrycket av mitt anförande genom att i en mening polemiserat mot moderaterna – mot herr Bohman. Men vem är det som har förtagit intrycket? Jag har åhört åtminstone det mesta av hur herr Bohman har stått här hela förmiddagen och i anförande efter anförande i olika omgångar just ställt moderaterna utanför gemenskapen. Jag beklagar det, men vi får lov att bära det.

Vad vi säger om våra grannar är inte likgiltigt. Herr Bohman gav ett citat från handelsminister Eika, som veterligen själv har dementerat detta i norsk press, och sökte göra gällande att denne man inte hade menat allvar under den norska folkomröstningskampanjen. Det är inte en bra väg att främja ett nordiskt samarbete. Sedan fortsatte herr Bohman med att såsom en stor final i sitt anförande tala om en ny gemenskap i Norden utan att nämna Finland. Det brukar tillhöra de gamla grundmurade traditionerna i den svenska högern att tänka på Finland och inse att Finland sannerligen är en del av vår nordiska gemenskap. Men detta försvann ur herr Bohmans anförande. Det är heller inte en god metod att värna och främja ett samarbete i Norden.

Över huvud taget har det varit väldigt svårt under dessa år – jag försökte undvika polemik med moderaterna – att ha dessa ständiga angrepp, som vi uppfattat såsom angrepp på den svenska neutralitetspolitiken. Ingen kan få mig att ärligen tro någonting annat. Frågan har alltid varit: Skall man ha med moderaterna här trots deras ständiga angrepp, eller innebär det en fara för tilltron till neutralitetspolitiken om man gör dess kapp så vid att även dess fiender – eller i varje fall dess motståndare – kan rymmas inom den? Där var herr Bohman åter ute på en farlig väg.

När jag satt och lyssnade till herr Bohmans anförande fick jag samma intryck som handelsministern, nämligen att det var en förskräcklig svartmålning av Sveriges möjligheter. Den har jag hört väldigt många gånger. Jag vill mycket allvarligt uppmana herr Bohman: Svärta inte ständigt ned Sverige. Nedvärdera inte alltid detta lands möjligheter att föra en självständig och oberoende politik och dess möjligheter att utvecklas till välfärd och trygghet för medborgarna. Men håller herr Bohman på så en hel förmiddag, är det oerhört svårt för oss att säga: Visst, herr Bohman tycker precis som vi, moderaterna ingår i den stora breda majoriteten.

Herr Bohman och hans lilla grupp i sammanhanget har ställt sig utanför gemenskapen. Man kan inte hålla på att under en hel förmiddag hudflänga den politik som regeringen har försökt föra i folkets intresse och sedan efteråt säga: Ja visst är vi med om allting; vi tillhör också gemenskapen! Där måste man välja.

Är det så att herr Bohman och herr Hermansson vill modifiera sina uttalanden är jag gärna med om att det blir en hundra procentig enighet i Sveriges riksdag – det skulle glädja mig alldeles ofantligt! Men om man inte vill göra det, får vi väl glädja oss åt den stora, breda majoritet som ändå finns. Men det valet är inte värt, utan det är ert.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är bekymrad. Jag befinner mig nämligen i valet och kvalet, hur jag skall handla.

Jag fick för en stund sedan intryck av att statsminister Olof Palme skulle kunna avsluta en debatt som denna som en verklig statsman. Men han kunde inte upprätthålla det intrycket under hela sitt anförande. Han måste kasta in en gliring – en beskyllning, där han parallellställde moderata samlingspartiet och herr Hermanssons kommunister. Jag blev besviken, eftersom jag var helt inställd på att uttala min anslutning till deklARATIONEN som sådan. Men jag kunde inte underlåta att reagera mot det improviserade tillägget, som inte fanns med i det skrivna anförandet.

Jag tyckte ändå att statsminister Olof Palme i varje fall var kvar på statsmannastegen. Men nu har han halkat ner helt och hållet. Tänk att det skall vara så fruktansvärt svårt att någon gång lyfta sig över partitaktiken och att samla de demokratiska partierna i riksdagen till enighet och en enig grundsyn beträffande det som är väsentligt för vårt land och vår framtid! Tänk att han måste ge sig in i sådana misstänklighöranden, exempelvis för att jag inte nämnde Finland. Är det inte onödigt herr Palme? Det är fruktansvärt onödigt.

Nu har herr Palme alltså åkt ner från statsmannastegen. Det är ingen konst för mig att plocka sönder hans argumentation – jag har gjort det många gånger förut i just det här ämnet. Jag skulle kunna fortsätta med det. Men ingen av kammarens ledamöter skulle bli särskilt lycklig över det. Och svenska folket blir det inte heller. Jag avstår därför för att inte medverka till att en debatt som *kunde* ha fått en odelat värdig avslutning skall förvandlas till en enkel träta.

Herr HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! I de första satserna i herr Bohmans anförande, där han protesterade mot att statsministern likställer vårt parti med moderata samlingspartiet, kan jag naturligtvis instämma.

Herr Palme frågade mig, hur ett rent kommunistiskt handelsavtal ser ut. Ja, hur ett rent handelsavtal skall se ut borde väl inte vara så svårt för vare sig statsministern eller hans experter att räkna ut: Det är ett avtal som endast behandlar handelsfrågor. Det gör däremot inte det frihandelsavtal med EEC som regeringen vill att riksdagen skall godkänna.

Det här avtalet gäller inte bara handelsfrågor. Det syftar – som jag talade om förut – till att ge vad som kallas likvärdiga konkurrensvillkor. Därmed griper det in i andra ekonomiska och ekonomisk-politiska förhållanden. Några särskilda förmåner får t. ex. inte ges för inhemsk produktion. Statliga stödåtgärder är begränsade av restriktioner, och det hela blir en fråga om tolkning på ömse håll av de bestämmelserna.

Herr Palme talade om likvärdiga konkurrensvillkor, men tror herr Palme att ett socialistiskt land – socialdemokratien vill ju enligt sitt partiprogram ha socialism – skulle kunna underteckna ett sådant avtal med EEC om likvärdiga konkurrensvillkor inom landet? Självfallet inte. Det visar ju också hur avtalet binder Sverige vid kapitalismens ekonomiska system och därmed den egentliga politiska innebörden i avtalet.

Sedan erinrade herr Palme om ett tal som han tidigare hållit, vari han

upprepade sin tes om att de som vill verka för europeisk avspänning också måste verka för EEC. Han talade om vår europeiska identitet och sade att vi tillhör Europa -- vilket ingen förnekar -- men vad jag däremot måste bestämt förneka är att man skulle gagna Europas enighet och avspänningen i Europa genom att utveckla FEC. Om vi granskar EEC:s verksamhet finner vi nämligen att effekten av EEC har varit att EEC har *klivit* Europa och det kommer att fortsätta! Det är den politiken som Sverige nu ansluter sig till. Man kan inte samtidigt sträva till fred och avspänning i Europa och gynna de krafter som vill klyva Europa och därmed motverka strävandena till fred och avspänning.

Jag måste ställa en fråga till statsministern. Vad menar statsministern med uttrycket att Sverige måste vara med fullt ut i detta ekonomiska europeiska samarbete?

Valet är ert, sade statsministern. Självfallet är valet vårt -- vårt parti kommer aldrig att rösta för EEC-avtalet.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Jag har naturligtvis inte likställt herr Bohman och herr Hermansson. Jag har bara konstaterat att utöver den breda opinion som stöder det här avtalet har vi ett parti på vänsterkanten och ett parti på högerkanten som från helt olika utgångspunkter går emot avtalet. Det som förenar herr Bohman och herr Hermansson är att ni angriper överenskommelsen. I övrigt har ni helt olika uppfattningar. Jag vill bara klara ut den tvisten er emellan.

Herr Hermansson tar ett olyckligt exempel när han säger att vi skall ha likvärdiga konkurrensvillkor. Det har vi haft enligt EFTA-avtalet, och det har inte herr Hermansson och hans partivänner alls grumlat om under dessa år. Nu plötsligt blir det något hemskt. Nej, vi har inte likvärdiga konkurrensvillkor med de östeuropeiska staterna, därför att de helt enkelt inte tål det. Där arbetar man med kvoter. Öststaternas industri skulle inte tåla en likvärdig konkurrens med svensk industri. Därför kan de aldrig delta. Vi skulle icke ett ögonblick tveka att ingå ett frihandelsavtal med öststaterna; finge vår industri konkurrera på lika villkor i fråga om export, vore det underbart. Men det vill de inte, eftersom de arbetar med kvotsystem och helt andra typer av planering. Jag skall inte polemisera mot öststaternas industri, men deras system besitter en hög grad av ineffektivitet för närvarande. Det är ju det stora problemet hos dessa länder.

Det var därför från herr Hermanssons sida ett dåligt argument för att inte godta avtalet, dels därför att vi länge accepterat klausuler om likvärdiga konkurrensvillkor i EFTA-avtalet, dels därför att vi gärna skulle göra det med öststaterna om bara dessa vore villiga att ställa upp i konkurrensen.

Till herr Bohman skulle jag vilja säga: Hur mycket kräver herr Bohman av mig som svensk statsminister? När en partigrupp är efter år fortsätter att göra en svartmålning av regeringens överenskommelse och inte ens i dag kunde låta bli detta, menar herr Bohman då att jag inte skulle säga någonting därom, inte nämna att moderaterna är motståndare till vår överenskommelse? Det är en risk att göra så, av många skäl. Det kan

bl. a. ge oklarhet utåt om var vi står, om regeringen i tysthet accepterar den argumentation som herr Bohman företräder, vare sig det gäller Finland eller medlemskapets förenlighet med neutraliteten. Och vi accepterar den alltså inte.

Jag kan förstå att herr Bohman måste ha stått i valet och kvalet. För herr Bohman var situationen den, att ett avtal nu låg på bordet, och tre stora, demokratiska partier hade ställt sig på detta avtals grund och var beredda att acceptera det. Herr Bohman hade då att välja: Skall jag fortsätta kampen mot det, eller skall jag gå in i ledet och ställa mig bakom? Herr Bohman valde att fortsätta kampen. Han blir missnöjd först i det ögonblick då han möter ett mothugg från min sida.

Jag beklagar att jag var tvungen att ge herr Bohman detta mothugg. Jag tycker det skulle varit utomordentligt glädjande om herr Bohman från början hade ställt sig med i gemenskapen. Jag skulle betrakta det som en fördel om herr Bohman nästa gång han står i valet och kvalet skulle säga sig att det är bättre att gå in i den breda fåran där svensk neutralitetspolitik och svensk folkopinion befinner sig.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Herr talman! I sanningens namn måste jag med anledning av statsministerns senaste anförande påpeka att i moderata samlingspartiets partimotion har yrkats bifall till avtalet, och moderata samlingspartiets representanter i utrikesutskottet har också instämt i utskottets enhälliga bifallsyrkande till avtalet. Det är sanningen, herr statsministern. Den får inte förvrängas.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Det finns en rad reservationer på olika punkter, men det jag vände mig emot, och det som var det centrala, var herr Bohmans uppläggning av dagens debatt. Det är den jag har utomordentligt beklagat.

Herr TURESSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsministern uttryckte sig så att det som förenade herr Bohman och moderata samlingspartiet med herr Hermansson och kommunisterna var att de båda hade gått emot avtalet. Men så är det inte.

De reservationer som fogats till utskottets betänkande rör andra saker. De rör utvecklingsfrågor inom avtalets ram.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! För att klargöra skall jag säga, att på den punkten uttryckte jag mig felaktigt. Kommunisterna har yrkat rent avslag på överenskommelsen, det har inte moderata samlingspartiet gjort. I det avseendet är de alltså icke likställda. Har jag uttryckt mig så att det kunde ge detta sken, då har jag uttryckt mig felaktigt.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Innan jag går in på att något tala om skatteutskottets

betänkande, som också debatteras under den här avdelningen, skulle jag vilja ställa ett par för den svenska industrin ytterligt angelägna frågor till handelsministern.

Som bekant är de ursprungsregler som finns i avtalet ytterligt besvärliga att tillämpa och kommer säkerligen att innebära många bekymmer för svensk industri i framtiden. Redan nu uppträder hotande komplikationer. Enligt artikel 2 i ursprungsprotokollet skall mellan de kvarblivande EFTA-länderna träffas överenskommelser om samma ursprungsregler som vart och ett av dem träffat med gemenskapen. Svenska varor som från och med den 1 april 1973 skall erhålla den utlovade tullnedsättningen måste alltså redan vid exporttillfället från Sverige uppfylla de s. k. SRA-reglernas krav på svenskt ursprung.

Produktion tar emellertid tid. Den svenska industrin är starkt beroende av underleveranser främst från sina nordiska grannar. Sedan lång tid har flertalet exportföretag begärt av sina underleverantörer att de skall tillhandahålla halvfabrikat och sammansättningsdelar som uppfyller villkoren för SRA-ursprung och att dessa intyg måste tillhandahållas senast vid avtalens ikraftträdande den 1 januari 1973.

Nu inträffade emellertid komplikationer i tidtabellerna för både Norge och Finland. I går fick Norge sitt förslag till ett frihandelsavtal av samma slag som Sverige erbjöds och fråga är, om man hinner bli färdig med förhandlingarna så att norska myndigheter kan börja utfärda intyg om norskt ursprung i tid. Finland har visserligen paraferat ett frihandelsavtal, men själva ratifikationen synes bli allvarligt fördröjd och därmed också möjligheterna att få intyg om ursprung från finska myndigheter.

För svenska exportföretag, inte minst i vår viktigaste exportindustri, verkstadsindustrin, kan sådana förseningar få mycket allvarliga verkningar. Ursprungsreglerna för verkstadsprodukter är nämligen i allmänhet att en svensk vara som skall uppfylla kraven på s. k. SRA-ursprung får innehålla högst 40 procent "utsocknes" produkter och insatsvaror. De svenska exportföretagen har sedan månader kalkylerat igenom sina exportvaror i alla deras olika skepnader och därvid utgått ifrån att norska och finska halvfabrikat skulle anlända till Sverige med handlingar utvisande deras SRA-ursprung. Förseningarna i Norge och Finland kan nu leda till att de exportprodukter som tillverkats med utgångspunkt i norska och finska halvfabrikat inte kommer att kunna uppfylla kraven, och därigenom kan den svenska exportvaran icke längre uppfylla ursprungskraven. Den går följaktligen miste om tullrabatten fr. o. m. den 1 april och den kan i några fall bli oduglig som komponent för framställning av varor som i sin tur skall uppfylla samma ursprungsregler. Frånvaron av intyg om t. ex. norskt eller finskt ursprung medför alltså automatiskt att varorna anses som utsocknes såväl vid tullbehandlingen som vid den fortsatta ursprungshanteringen.

Det skulle underlätta de svenska företagens planering om handelsministern i dag kunde ge kammaren och därmed den svenska industrin ett uttalande till ledning vid tolkningen av detta läge ur rent ursprungsjuridisk synvinkel. Jag begär helt naturligt inga gissningar om hur lång tid det kan ta innan avtalen träder i kraft för Norge och Finland, utan enbart ett ställningstagande till tolkningen av det avtal som vi i dag diskuterar och

motsvarande avtal som träffas med övriga EFTA-länder som Österrike och Schweiz.

Den första frågan är: Om landet X, i dag ingående i EFTA-kretsen, icke är i stånd att utställa SRA-intyg om ursprung i så god tid, att dess exportvaror vid ankomsten till Sverige icke åtföljes av s. k. varucertifikat, går icke då denna vara fr. o. m. den 1 april 1973 miste om den tullfrihet som följt genom EFTA-konventionen och går den inte också miste om den 20-procentiga tullrabatt som kommer att lämnas på de varor exempelvis från EEC, som anländer tillsammans med varucertifikat?

Den andra frågan lyder: Om samma leverantörland, X, icke kan utställa intyg om en varas ursprung enligt SRA-reglerna och därigenom ett svenskt företags halvfabrikat eller färdigvaror avsedda för det utvidgade EEC, inklusive Danmark och Förenade konungariket, eller för de EFTA-stater som ratificerat sina frihandelsavtal icke längre är i stånd att möta kravet på att dessa svenska exportvaror innehåller högst 40 procent utsocknes delar eller komponenter, mister icke då den svenska exportvaran den utlovade tullreduktionen i de ursprungliga EEC-länderna och den bestående tullfriheten i Danmark, Förenade konungariket samt i de s. k. rest-EFTA-länderna?

Som handelsministern inser måste svaret på dessa frågor vara av alldeles speciellt intresse för de svenska företag som skall exportera.

Jag skall sedan bara säga något om den reservation som finns vid skatteutskottets betänkande. Sverige har i avtalet med EEC preliminärt reserverat sig för möjligheten att tillämpa prisutjämningsförfaranden för en rad livsmedels- och industriprodukter däribland flertalet bageriprodukter. Prisutjämning i form av rörliga importavgifter skall ske för att kompensera råvaruprisskillnaden mellan Sverige och utlandet. Beträffande produkterna knäckebröd, flatbröd och annat matbröd föreslås emellertid en maximering av prisutjämningsavgiften till 12 procent av varans värde för flatbröd och 20 procent av varans värde för övrigt bröd, vilket motsvarar den nuvarande tullen. Statens jordbruksnämnds majoritet anser sig av principiella skäl inte kunna tillstyrka ett tak för de rörliga avgifterna och menar, att nämnden även beträffande matbröd bör ges befogenhet att vid behov ta ut en avgift som motsvarar avgiftsbelastningen på råvarorna.

En sådan maximering av prisutjämningsavgiften som föreslagits skulle innebära en favorisering av vissa importvaror till men för det svenska jordbruket och den industri som tillverkar dessa produkter. Sverige ligger i dag mer eller mindre öppet för import av matbröd, och importen var under fjolåret 2 412 ton. Importutvecklingen gynnas av den omständigheten att den nuvarande tullen ej förmår kompensera den inhemska råvaruprisfördyringen, och vi har sålunda på detta område en negativ tull.

Bortsett från att importen verkar snedvridande på konkurrensförhållandena i en bransch, som vi redan vet har bekymmer, betyder detta en minskad konsumtion av svenska råvaror, i första hand spannmål, vilket är ägnat att ytterligare öka spannmålsöverskottet och motverka våra ambitioner att undvika exportförluster. Möjligheterna att importera bröd stimulerar även intresset bland svenska bagerier att förlägga tillverkningen utomlands. Avståndet från våra nordiska grannländer till betydelsefulla

Nr 138

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

befolkningscentra i Sverige är så kort att det inte innebär något egentligt hinder när det gäller hållbara matbrödstyper.

Även sysselsättningsaspekter kan läggas på prisutjämningsfrågan. I och med att det är ekonomiskt fördelaktigt att legotillverka produkter utom landet uppstår också risk för att antalet sysselsättningstillfällen på sikt kommer att minska.

Importen av matbröd har, som jordbruksnämnden framhåller, ännu relativt begränsad volym, och importavgiften kan därför inte påverka den allmänna brödsprisivån. En full kompensation för råvarufördyringen beträffande samtliga bageriprodukter skulle ge den svenska bagerinäringen möjlighet att över hela sortimentet konkurrera med utlandet på samma villkor.

Skatteutskottet har varit tveksamt men har slutligen stannat inför att förorda den linje som Kungl. Maj:t föreslagit. Vi har emellertid i en reservation tagit upp detta problem och hemställt, att de föreslagna begränsningarna i importavgifterna inte skall gälla beträffande matbröd. Därför yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen vid skatteutskottets betänkande nr 64.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Visserligen var det inte avsikten när vi utlovade förhandsbesked i fråga om ursprungsreglernas tolkning att sådana besked skulle lämnas i första hand här i riksdagen, men eftersom herr Magnusson i Borås nu ställt två frågor till mig, skall jag försöka besvara dessa.

Det pågår diskussioner med berörda organ i EEC om de särskilda övergångsarrangemangen. Man kan under januari eller februari vänta sig ett ställningstagande från de samarbetskommittéer eller blandade kommittéer som har upprättats och som kommer att träda i funktion från årsskiftet. Jag kan alltså i dag inte uttala mig om vilken lösning som kan bli resultatet av dessa diskussioner.

Men jag vill tillfoga att det, även om det inte har gjorts några särskilda övergångsarrangemang, i vissa fall finns möjlighet att för varor som uppfyller ursprungskraven i efterhand utställa varucertifikat och på det sättet lösa de problem som herr Magnusson i Borås tar upp i sin första fråga.

När det gäller den andra frågan måste man konstatera, att EEC:s ursprungsregler är annorlunda än de nuvarande EFTA-reglerna. Det kan beklagligtvis i vissa fall leda till sådana effekter som herr Magnusson anger. Mot detta får vi ställa det förhållandet att reglerna ger möjlighet till ursprungsbehandling för flera varor där vi i dag saknar denna möjlighet. Till detta kommer att det länderområde där vi får förmånsbehandling i tullhänseende blir så mycket större än vad fallet varit i EFTA. Det finns alltså motverkande faktorer som minskar de negativa konsekvenserna av skillnaden i detta avseende mellan EEC- och EFTA-reglerna.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret på mina frågor. Jag hoppas att det skall gå snabbt att få fram någorlunda klara linjer. Det är ju av utomordentligt stor betydelse för praktiskt taget hela

den del av det svenska näringslivet som sysslar med tillverkning där komponenter av utländskt ursprung ingår i varorna. Därför är det angeläget att reglerna blir så klara och entydiga som möjligt och att man från handelsdepartementets sida också kommer att medverka till att vi så fort som möjligt får rätsida på problemen. I annat fall kan det bli utomordentligt stora förluster för vår industri och därmed för vårt land som helhet.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag skall bara säga några ord om något så angenämt som matbröd. Det skall inte ta lång tid.

Åtagandena enligt avtalen med EEC och CECA medför att vi måste göra ändringar i tulltaxan, tulltaxeförordningen och tullrestitutionsförordningen ävensom en del andra föreskrifter, bl. a. om utfärdande av varucertifikat för exporten. Det är vad som föreslås i propositionen 143. Inom utskottet har vi varit eniga om allt utom en varugrupp. Herr Magnusson i Borås har nämnt att motsättningarna gäller matbröd, som inte har varit tullfritt inom EFTA.

Till skydd för vissa varor föreslås i propositionen ett system med rörliga importavgifter och däremot svarande exportbidrag. Kommerskollegium, vars uttalande legat till grund för propositionen i den här delen, framhåller att denna rätt inte bör utnyttjas under alla förhållanden. Prisutjämning bör inte medges för varor som inte tillverkas inom landet eller när importkonkurrensen är obetydlig. Med hänsyn till att brödimporten svarar mot en mycket ringa del av den inhemska konsumtionen och av handelspolitiska skäl – Finland är som det framhålles vår största leverantör av matbröd – förordar kollegium att importavgifterna maximeras till 12 procent för flatbröd och 20 procent för övrigt matbröd. Det betyder att nuvarande tullskydd i huvudsak bibehålles oförändrat, medan en importavgift utan maximering skulle medföra att tullskyddet praktiskt taget fördubblades. Departementschefen ansluter sig till detta uttalande men tillägger att Kungl. Maj:t bör kunna bemyndiga jordbruksnämnden att höja avgiften, om förhållandena så kräver.

Detta tillstyrker utskottet och säger att regeringen bör få fullmakt att vidta höjningar så snart det visar sig behövt. Handelspolitiska skyddsåtgärder beträffande matbröd skall sättas in, säger utskottet, först när det kan visas att det gällande skyddet är otillräckligt och inte mot befarade olägenheter.

Det är kort sagt vår motivering för att tillstyrka propositionen, och med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan.

Herr KORPÅS (c):

Herr talman! När centerns representanter i utskottet stannade för att ta avtalet utan reservation, var det inte i tron att avtalet var inledningen till ett lyckorike för vårt folk. Det var i förvissningen om att ett nej från riksdagen skulle skapa så stora svårigheter för vårt näringsliv att vi inte längre skulle ha en materiell grund för fortsatt social och kulturell

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

utveckling, för fortsatt utveckling mot jämlikhet människor och grupper emellan i vårt land, för fortsatt insats för de fattigaste i den stora mänsklighet som vi själva är en del av. När vårt beslut väl är fattat är det angeläget att vårt samhälle och vårt näringsliv får arbetsro på den grund som dagens beslut ger oss, så att vi kan ta till vara de möjligheter beslutet ger och övervinna de svagheter som det alldeles klart har. Först erfarenheten ger oss möjlighet att bedöma om vi sedan har anledning att ta steg tillbaka eller gå vidare.

Enigheten i utrikesutskottet kring själva avtalet är i sig själv en tillgång. Vi är ett litet folk, som har att göra med den stora gemenskapen. Står vi samlade, kan vi påverka inte bara vår egen situation utan kanske t. o. m. något av Europas. Jag beklagar mot den bakgrunden att företrädarna för folkpartiet och moderata samlingspartiet i utskottet ansett sig böra komplettera sitt accepterande av avtalet med reservationer och ett särskilt yttrande. Jag är rädd för att det inte bidrar till att stärka vår internationella ställning i sammanhanget. Avtalet är ett uttryck för situationen i dag. För att vara levande måste det självfallet anpassas, och vederbörande organ kommer rimligen att regelbundet syssla med tolknings- och utvecklingsfrågor. Jag föreställer mig att det i varje riksdag framöver kommer att väckas motioner med initiativ av den innebörden. I dag, menar jag, hade det varit en tillgång om alla de fyra partier som är företrädare i utrikesutskottet genom ett helt samlat uppträdande hade kunnat markera den faktiska samlingen kring avtalet. Det för vår framtid mest avgörande är ändå det vi fått med i avtalet och inte det som inte kom med.

Jag har svårt för att se att innehållet i reservationerna och det särskilda yttrandet är av den arten att det hade behövt vara med den här gången. Faran är att det utanför vårt land kan komma att råda oklarhet om var vårt folk står, men jag hade för den skull inte väntat att statsministern ovanpå sitt fina anförande skulle hjälpa till att sprida en missuppfattning av det slaget.

Vidare anser jag det vara värdefullt att centern och socialdemokraterna har haft ett gemensamt uppträdande i utskottet. Därmed har vi ytterligare gjort klart, inåt och utåt, att det är en stark folklig samling kring de väsentliga dragen i vår utrikespolitik — en så stark samling att denna fråga inte kan bli föremål för spekulationer inför ett framtida valutslag.

En förutsättning för avtalet har varit att det skulle kunna förenas med vår neutralitet. Det kravet är ett avgörande hinder för medlemskap. I moderata samlingspartiets reservation heter det att "det nu träffade avtalet innebär att Sveriges beroende av gemenskaperna ökar utan att vårt land får möjlighet att påverka händelseutvecklingen".

Om vår påverkan av händelseutvecklingen skulle avgöras av själva medlemskapet för en åttamiljonersnation i en trehundramiljonersgemenskap bleve denna nog inte stor. I fortsättningen som hittills kommer mer realistiska bedömningar att avgöra. Sveriges neutrala position torde man ha stark förståelse för och uppskattning av i Västeuropa, och våra möjligheter att påverka utvecklingen finns där även utan medlemskap, om vi själva står samlade kring våra centrala värderingar.

En annan sak är att den rörelsefrihet vi i neutralitetens namn förbehåller oss lägger särskilda hinder i vägen för oss och kan minska vårt utbyte, men det är en kostnad som vi får ta. Vi har ju redan för länge sedan tagit det avgörandet genom att bygga upp ett neutralitetsförsvar och en egen försvarsindustri.

Vi kan inte förhandla bort neutraliteten men väl många av svagheter i avtalet. Påtagliga sådana är ursprungsreglerna, som kan leda till att svenska företag inte vågar ta råvaror eller delfabrikat från länder utanför gemenskapen. Samtidigt som utskottet ansluter sig till departementschefens uttalande, att det är svårt att överblicka hur reglerna kommer att verka i praktiken, förutsätter det att myndigheterna i nära kontakt med näringslivet följer de här frågorna.

I detta sammanhang vill jag understryka, att tullverket måste ges sådana resurser att det kan ge näringslivet all tänkbar service, så att inte osäkerhet och byråkrati skapar ytterligare svårigheter. Det måste också förutsättas att näringslivets organisationer bygger upp en service särskilt för mindre företag, som inte kan hålla sig med egna experter.

Det har många gånger i dag påtalats att en svaghet i avtalet är, att jordbruket lämnas helt utanför. Även här är det svårt att överblicka konsekvenserna. Det bör också understrykas att det står i avtalet att man skall främja handeln med jordbruksprodukter under beaktande av jordbrukspolitiken i Sverige och EEC. Riskerna för vår lantbruksexport ligger sannolikt mindre i de omedelbara konsekvenserna – Johannes Antonsson har tidigare i dag berört det – än i de långsiktiga. Reglerna för den interna avsättningen av lantbruksprodukter i EEC leder antagligen till ökad produktion främst i Frankrike men sannolikt även i det stora importlandet Storbritannien. Hur detta påverkar det svenska lantbrukets exportmöjligheter beror på en serie osäkra faktorer: Hur kan vi rikta in oss på det sannolikt bestående underskottet på nötkött? Hur kan vi ta till vara marknaden i Rest-EFTA? Hur blir livsmedelstillgången på sikt i världen utanför Västeuropa?

Det bör i detta sammanhang också påpekas att skogsbruket sannolikt kan emotse en positiv utveckling – det har också understrukits tidigare i dag, bl. a. av handelsministern – som kommer den kombinerade skogs- och lantbrukaren till del. Även i fortsättningen har vi anledning att slå vakt om vår socialt och ekonomiskt gynnsamma kombination skogsbrukare-lantbrukare.

För mig själv och för dem inom mitt parti som länge känt osäkerhet inför avtalets konsekvenser har en avgörande fråga varit, om avtalet skulle förhindra eller försvåra vår egen regional- och miljöpolitik. Utskottet har också ägnat sig åt dessa frågor och noterar: "Målen och medlen för den svenska regionalpolitiken står inte i strid med vad som gäller inom gemenskapen."

Det står redan i Romavtalet att man godtar stödåtgärder av social natur. Som exempel nämns "åtgärder för att underlätta vissa näringsgrenars eller näringsgeografiska områdens utveckling, i den mån villkoren för handeln inte ändras på ett sätt som strider mot den gemensamma marknadens intressen". Vidare nämns "åtgärder för att främja den ekonomiska utvecklingen i områden med onormalt låg levnadsstandard eller allvarlig arbetslöshet".

Avtalet kan skapa svårigheter för svenska företag då importtullarna försvinner. Andra företags chanser ökar då exporttullarna kommer bort. Eftersom de tullgränser vi har här i landet i dag som regel är lägre än de som EEC har, bör totalutfallet bli en vinst som kommer den svenske konsumenten till godo.

”EEC-andan” har förefallit vara präglad av ett krasst vinst- och konkurrenstänkande, som känts skrämmande för många av oss. På senare tid har vissa tecken, bl. a. i uttalandet från stats- och regeringschefskonferensen i Paris i oktober, kunnat tydas som om begreppet ”livskvalitet” höll på att vinna insteg också i EEC-tänkandet. Kan vi hjälpa till i den processen, har vi ytterligare ett skäl att inte isolera oss i det europeiska utvecklingsarbetet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utrikesutskottets hemställan.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! För en stund sedan diskuterade statsminister Palme och herr Hermansson frågan om likvärdiga konkurrensvillkor i FEEC i relation till EFTA. Utan att vidare gå in på den saken vill jag med hänvisning till denna diskussion betona att kommunisterna gick emot tillskapandet av EFTA.

Den svenska arbetarklassen har alltid haft en sund och riktig inställning till frågan om den nationella oavhängigheten, och detsamma torde kunna sägas om arbetarklassen i de flesta länder. Det har därför sitt givna intresse att studera hur arbetarna i de länder som haft EEC-anslutning som aktualitet reagerat inför planerna på anslutning till EEC. De i höst genomförda danska och norska folkomröstningarna kan därvid förse oss med ett intressant material.

I Danmark rådde ju det förhållandet att i typiska arbetarkvarter fick EEC-motståndet majoritet eller ett mycket stort antal röster medan det var jordbrukarna som egentligen säkrade segern för anhängarna av anslutning till EEC. Många fackförbund i Danmark tog ställning mot EEC. T. ex. det största Dansk arbejdsmands- og specialarbejder forbund. Cirka hälften av de socialdemokratiska väljarna röstade nej.

I Norge, där ju EEC-motståndarna vann en strålande seger, kan denna i hög grad karakteriseras som en folkets seger över storkapitalet och dess talesmän. Bönderna, småbrukarna, fiskarna, industriarbetarna, den vanliga kvinnan och mannen på landsbygden och i städerna röstade nej till EEC och allt det EEC står för. Mot folket, för EEC stod hela det etablerade kapitalistiska Norge. Landsorganisationen och Arbeiderpartiets ledning som engagerade sig för en norsk anslutning till EEC har fått vidkännas stora svårigheter efter folkomröstningen. Det hjälpte inte att statsminister Bratteli ställde de socialdemokratiska väljarmassorna inför en regeringsfråga. Den inre kraften i folkets motstånd mot EEC var den djupa insikten om att medlemskap i EEC var oförenligt med folkets intressen, och detta bröt ned alla hinder. De djupa leden inom det norska folket hade betonat sin vilja att vara herre i eget hus.

En betydelsefull faktor i arbetarnas bedömning av EEC är givetvis fackföreningsrörelsens ställning inom EEC. Journalisterna Villy Berg-

ström och Olle Svenning har i sin bok Fackföreningsrörelsen och EEC tagit upp den frågan till granskning. De gjorde under våren 1971 omfattande resor i Västeuropa och intervjuade representanter för såväl EEC-kommissionen som fackföreningsrörelsen i EEC-länder som Italien, Frankrike och Västtyskland. Men de talade också med den enskilde mannen på verkstadsgolvet på flera arbetsplatser. De menar för det första att den representation fackföreningsrörelsen har inom EEC-organen inte är särskilt imponerande. Den har en tredjedel av platserna inom den ekonomiska och sociala kommittén, som i praktiken därigenom kan domineras av arbetsgivarna och de s. k. samhällsrepresentanterna, som alltid tenderar att ställa sig bakom kapitalägarklassen. De påpekar att de inte mött en enda facklig företrädare som sagt att det fackliga inflytandet är betydande. Däremot har alla sagt att kapitalägarnas makt är för stor. Genomgående har de fackliga företrädarna framhållit att EEC är en sammanslutning för kapitalet. En rad representanter har inte kunnat ange en enda fråga där EEC handlat i motsättning till arbetsgivarna.

I praktiken har fackföreningarna haft lättare att göra sitt inflytande gällande genom att påverka de nationella regeringarna inom EEC än genom att direkt påverka EEC-byråkratin. Generalsekreteraren i den belgiska socialdemokratiska landsorganisationen summerade 1971 EEC-erfarenheterna på följande sätt: "Fackföreningsrörelsen har förmått kämpa fram vissa begränsningar av kapitalets makt på det nationella planet och det klarar den fackliga rörelsen också i fortsättningen. Men EEC negligerar arbetstagarnas organisationer." Om vi inte visste det förut så har det väl verifierats att i EEC är det storbolagen som har makten. Redan detta faktum måste ju påverka arbetarens inställning till EEC. EEC slår mot arbetarklassen på en rad punkter: den okontrollerade arbetsmarknaden, de fria kapitalrörelserna, den till anställningen bundna socialpolitiken i de flesta EEC-länder, storföretagens och de s. k. multinationella jätteföretagens makt osv. Allt detta minskar arbetarnas möjligheter att vinna framgång i kampen för sina intressen.

Men redan det avtal som vi nu diskuterar bär spår av EEC:s arbetarfientliga uppbyggnad och syfte. Dit hör inskränkningen i möjligheterna att få igenom en bättre regional politik. Dit hör de ökade möjligheterna för kapitalisterna till okontrollerade penningaffärer över gränserna. Till detta kommer också att den koncentrationsprocess vi redan nu upplever i vårt land ännu starkare kommer att accentueras. Vissa branscher inom näringslivet kommer att hotas av nedläggning, t. ex. textil- och skoindustrin. Avtalets artikel 23 som förbjuder alla statliga åtgärder vilka "snedvrider konkurrensen" kommer att göra sitt till för att påskynda koncentrationsstendensen. Hur tillämpningen av EEC:s tolkning av denna paragraf verkat inom EEC finns det för övrigt många avskräckande exempel på. EEC-avtalet kommer utan tvivel att förstärka de krafter som orsakat det senaste årtiondets våldsamma avfolkning, samtidigt som det alltså utesluter stödåtgärder som skulle kunna verka i motsatt riktning. Nu kommer avfolkningen att påskyndas i takt med att de svenska storföretagen flyttar söderut närmare EEC.

Detta står också tydligen klart för centerns ungdomsförbund, som i ett brev till centerpartiets riksdagsgrupp uppmanar centerriksdagsmännen

Tisdagen den
12 december 1972

*Avtal med EEC,
m. m.*

att stödja vpk:s motion med krav på nej till EEC-avtalet och folkomröstning i frågan. Det heter i brevet: "Riksdagen bör inte skriva under det EEC-avtal som nu föreligger. Avtalet ger inte utrymme för att föra den regional- och lokaliseringpolitik som centern vill föra." Jag tror att centerns ungdomsförbund har rätt och hoppas att centerriksdagsmännen tar uppmaningen ad notam.

En annan faktor som negativt kommer att påverka regionalpolitiken i vårt land är de bestämmelser som antas i och med att avtalet tecknas med Europeiska Kol- och stålunionen och som också har varit föremål för debatt tidigare i dag. Genom riksdagens godkännande av det avtalet kommer särskilda regler för inköp och försäljning av järn- och stålprodukter att införas. Priset kommer att noteras av järnverken vid särskilda baspunkter, som inte nödvändigtvis är de orter där verken ligger. Verken får endast ha en basort per produkt. Ett och samma företag kan emellertid ha olika basorter för olika produkter. Ingenting hindrar olika verk att ha samma basort. För den hemmamarknadsbetonade byggnadsverksamheten gäller följande förutsättningar. Man har för denna verksamhet valt sju olika basorter, nämligen Sundsvall, Köping/Västerås, Stockholm, Norrköping, Göteborg, Halmstad och Malmö. När upplysningstjänsten haft kontakt med ett antal järnverk har man erfarit att slutgiltigt besked ännu inte kan lämnas i fråga om vilka basorter företagen kommer att välja för olika produkter.

Det har tidigare nämnts exempel på vilka konsekvenser detta kommer att få i regionalpolitiskt hänseende och för de företag som ligger t. ex. i Norrland. Jag skall dock inte ytterligare beröra den frågan.

I den senaste långtidsutredningen heter det: Den ekonomiska integrationen fortskred under 1960-talet i snabb takt. Tillkomsten av EEC och EFTA bidrog till denna utveckling liksom verksamheten inom olika internationella samarbetsorgan. Och längre fram heter det: under 1970- och 1980-talet får man räkna med att integrationsprocessen fortsätter, troligen i lika hög grad som under det gångna decenniet. Den ekonomiska utvecklingen blir då i högre grad än tidigare kopplad till utvecklingen i andra länder.

Det heter också: Med större samhörighet mellan länderna följer en tendens till utjämning av livsvillkor och levnadsförhållanden.

Och längre fram står det: Våra uppfattningar om välfärd är naturligt nog relaterade till förhållanden inom landet. Ställs vi därför inför krav att få fram gemensamma trygghetsgarantier med en vidare geografisk utsträckning och som även skall omfatta medborgare i länder och regioner med ett lägre välstånd uppkommer givetvis många och svåra anpassningsproblem. Vårt välfärdssystem är i hög grad utformat som ett socialt försäkringssystem, vilket tillgodoser höga krav på flexibilitet inte minst genom att trygghetsgarantierna inte är starkare knutna till yrke, bostads- eller arbetsort utan är förenliga med hög rörlighet hos arbetskraften. Möjligheterna bör vara stora att utbygga och ompassa detta system, så att garantierna för välfärden inte behöver bli mindre genom ökad internationell rörlighet.

Detta kan väl utan vidare tolkas på det sättet att samhällsutvecklingen i Sverige alltmer anpassas till EEC med de multinationella företagen i

spetsen och att socialpolitiken inriktas på ett sätt som stöder ett närmare samarbete med EEC. Man hoppas att svenska arbetare kommer att kunna acceptera att exempelvis flytta utomlands då de redan är vana att flytta runt här i Sverige.

Ännu så länge är socialpolitiken varje lands affär i EEC, men målsättningen sträcker sig längre. Redan av frihandelsavtalet kan en viss "harmonisering" av socialpolitiken väntas bli en nödvändig följd. Ta bara svårigheterna för svenska staten att genom offentliga stödåtgärder göra det möjligt för folk att arbeta och bo kvar i glesbygden. EEC kommer naturligtvis inte att anpassa sig till "lilla" Sverige, utan eftergifterna får ske åt andra hållet, och det gäller också socialpolitiken.

Hur ser då socialpolitiken ut i EEC-länderna för närvarande?

En genomgående tendens är att de flesta sociala förmånerna är knutna till anställningen. Det är arbetsgivaren som betalar ut hyresbidragen, sjukpenning och pension. Det gör att man riskerar att förlora sina sociala bidrag om man avskedras från arbetet. Den svenska folkpensionen, som är oberoende av kvalifikationsår, saknar motsvarighet i EEC. Pensionerna i EEC är dessutom knutna till den gifte mannen, vilket gör att exempelvis fränskild kvinna blir utan. Kvinnans situation är för övrigt som regel sämre i EEC-länderna än i vårt land, även om förhållandena skiftar från land till land. Av en rapport som en fransk sociolog på uppdrag av EEC utfört angående kvinnornas situation inom medlemsländerna framgår att ingenting tyder på att EEC skulle ha en målmedveten förbättring av kvinnans situation på sitt program. Under EEC:s 15-åriga existens har inga väsentliga förändringar skett och ingenting pekar på att så kommer att ske i framtiden. Tvärtom sitter kvinnan fast i en ond cirkel som är tillsluten av vanor, traditioner, värderingar och fördomar. Försöker hon komma ut ur den onda cirkeln möts hon av motstånd från samhället, dvs. kyrkan, staten och industrin. Hon möter helt enkelt en värld som har utformats efter ekonomiska principer och anpassats till mannen.

Herr talman! Vid förhandlingarna om det frihandelsavtal som riksdagen nu skall ta ställning till har regeringen strävat att få detta så utvecklingsbart som möjligt. Man har uppställt målsättningen att i avtalet skapa så gynnsamma förutsättningar som möjligt för framtida förhandlingar om ett utvidgat samarbete. Vissa av avtalets artiklar är också formulerade för en sådan utveckling. Dit hör speciellt artikel 32 om utvecklingsbarheten.

Det föreslagna avtalet är enligt vpk:s uppfattning en början till en fastare anknytning till EEC. För att lugna opinionen tänker man öka samarbetet med EEC undan för undan och gradvis anpassa Sverige. Godkänns avtalet av riksdagen har Sveriges väg in i EEC anträtts. EEC-avtalet är därför en fråga av största vikt för det svenska folkets framtid.

En sak måste slås fast. Trots att EEC-frågan är av genomgripande betydelse för det svenska folket har detta inte givit reella möjligheter att få en verklig information och genomlysande debatt om detsamma. EEC-avtalet måste därför ut till folkomröstning för att svenska folket skall få ta ställning till detta.

På förslag av herr förste vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande dessa betänkanden samt behandlingen av återstående på dagens föredragningslista upptagna ärenden till kl. 19.30.

§ 6 Herr förste vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle finansutskottets betänkande nr 40 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 7 Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkanden:

Nr 65 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:145 med förslag till lag om ändring i taxeringsförordningen (1956:623), m. m.

Nr 66 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:128 med förslag till förordning om skatt på spel, m. m. jämte motioner

Nr 67 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:120 med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), m. m. jämte motioner

Justitieutskottets betänkande:

Nr 28 i anledning av propositionen 1972:138 med förslag till lag om ändring i brottsbalken, m. m. (ang. militära straff m. m.) jämte motioner

Lagutskottets betänkande:

Nr 23 i anledning av motioner angående införande i föräldrabalken av stadgande om förbud mot aga

Näringsutskottets betänkanden:

Nr 62 i anledning av propositionen 1972:116 med förslag till lag om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar, m. m., jämte motioner

Nr 63 i anledning av motion om utvidgning av befogenheterna för revisorer i aktiebolag m. m.

Civilutskottets betänkande:

Nr 34 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:109 med förslag till expropriationslag m. m. jämte motioner

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 17.55.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert